

Planinski vestnik 12
glasilo Planinske zveze Slovenije december 1982

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

december 1982

12

letnik LXXXII izhaja od leta 1895

vsebina

dr. Lev Svetek	Spet na Krnu	633
dr. Miha Potočnik	Profesorju Janku Ravniku v opombo	639
Pavel Ojsteršek-Tinče	Kjer preteklost še živi	643
Andrej J. Dernikovič	Vireus: Tri srečanja	646
Luka Karničar	Z vrha Evrope	648
Filip Matko	Trgali smo pa le	651
Ivanka Korošec	Triglav	652
Pavle Šegula	Utrinek z Lubnika	655
France Avčin	Še n'kol' se nismo tol'k' smejal' ...	656
Marko Hvala	Nepozaben vzpon na Skuto	657
Tatjana Urbančič	Na Komno in na Bogatin	658
Peter Markič	Alpinizem in psihologija	659
	Tri nove poti	665
Pavle Šegula	Tri dežele v Mojstrani	667
	Društvene novice	671
	Varstvo narave	682
	Iz planinske literature	685
	Alpinistične novice	686
	Razgled po svetu	691
	Na kratko ...	694

Naslovna stran:

Zimski motiv iz Repovega kota, Srebrno sedlo, 1967 — Avtor Franc Mihelič

Črno-bele priloge:

1. Triglav z Bohinja
2. Konjska dolina — Pokljuka s Triglavom
3. Motiv s Komne
4. Zimsko jutro na Komni

Avtor, pok. prof. Janko Ravnik

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Izток Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelc, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 450 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

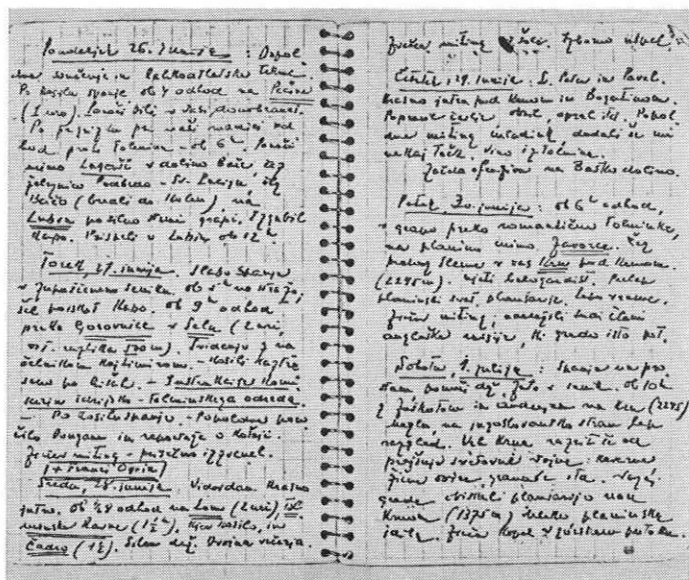
To fotografijo nam je poslal ing. Jakob Ciglar iz Maribora. Menda je nastala tedaj, ko so odpirali Valvazorjev dom pod Stolom. Natančnejši podatki o tej fotografiji bodo uredništvu Planinskega vestnika dobrodošli.

SPET NA KRNU

(Še en spomin na leto 1944)

Dr. LEV SVETEK

Skoraj bi bil v zadregi z odgovorom na vprašanje, kaj mi potiska vedno znova v roke pero, da opise svojih povojnih planinskih poti povezujem s spomini na medvojna partizanska doživetja na prav istih krajih, na istih vrhovih, ob istih jezerih; doživetja, ki segajo danes že tako daleč v preteklost. Zakaj sem se odločil, da prav v Planinskem vestniku obujam spomine na razgibani vojni čas, ko se je odločala usoda slovenskega in z njim vred vseh jugoslovanskih narodov; spomine, ki ne oživljajo, kakor večina partizanskih spominov, krvavih bitk, neskončnih bojnih pohodov, zmag pa tudi porazov, ki jih je bil poln tisti veliki čas? Saj bi se lahko razpisal na primer o bitki na legendarni llovi gori jeseni 1943, o bojih pri osvobajanju Gorskega kotarja v zimi 1943 na 1944, pa o preboju enot IX. korpusa NOV in POJ, obkoljenih na Sinjem vrhu na Primorskem spomladi 1945, neposredno pred zarjo svobode, torej o dogodkih, ki sem se jih aktivno udeležil kot bорец Ljubljanske brigade oziroma enot IX. korpusa. Vendar je bilo o tej vojaški, poleg politične, gotovo najvažnejše plati narodnoosvobodilnega boja napisanih že desetine debelih knjig spominov, in to gotovo bolje, kot bi to zmoglo moje pero. Veliko manj pa je bilo napisanih iz časov narodnoosvobodilnega boja bolj intimnih spominov, vračanja k dogodkom, ki niso bili tako dramatični niti še zdaleč ne tako pomembni, kakor so to na primer Dražgoška bitka pa pohod XIV. divizije na Štajersko, da ne govorim o zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju jeseni 1943, o prvem

Faksimile tistega dela partizanskega dnevnika, kjer avtor opisuje vzpon na Krn med vojno (sobota 1. julija 1944)

zasedanju SNOS leta 1944 v Črnomlju in drugih vojaških in političnih dogodkih, ki so usodno vplivali na razvoj in izid naše revolucije.

Vendar smo partizani tudi v vojnem času živeli svoje intimno, notranje življenje: v preдахih med bitkami in dolgimi pohodi, smo doživljali tudi svoje osebne peripetije in katarze, se veselili in žalostili, upali in obupavali, da bi spet znova zaživeli v neugnanem partizanskem optimizmu, v viziji lepših časov in bolj naklonjene bodočnosti, ki mora skoraj priti! Sem in tja se je tudi v strogem vojaškem življenju ponudila priložnost za sprostitve po uspelem partizanskem mitingu za modrovanja ob tabornem ognju, za obisk prijatelja v bližnji enoti ali — v izjemnih trenutkih daljšega predaha — celo za obisk katerega od markantnih gorskih vrhov v dokaz, da partizanu praktično ni nič nedosegljivega.

Morda tiči prav v takšnih intimnih partizanskih razpoloženjih odgovor na vprašanje, zakaj sem se odločil opisovati te vrste medvojnih doživetij, s posebnim poudarkom na planinskih podvigih v narodnoosvobodilni vojni, ki so bili zame — čeprav v povsem drugih okoliščinah — nekakšna navezava na predvojno planinsko-alpinistično udejstvovanje. Res je, da sem spočetka kolebal, ali naj pišem o teh doživetjih v Planinski vestnik ali v specializirane časopise oziroma revije, namenjene borcem NOV in obujanju partizanskih tradicij, kakor sta to TV 15, glasilo Zveze združenj borcev NOV ali revija Borec. Vendar, ali ni tudi Planinski vestnik glasilo vseh slovenskih planincev, tako tistih starejših, ki so sodelovali v narodnoosvobodilnem boju ali ga vsaj sodoživljali kakor tudi tistih mlajših in najmlajših, ki jih — upam — še vedno zanima, kolikšen delež so dali narodnoosvobodilnem boju slovenski planinci. Da ta delež nikakor ni bil majhen, pričajo nešteta spominska obeležja po vsej slovenski zemlji, priča spomenik padlim planincem v Vratih, pričajo številni zapisi o tem deležu, kamor sodijo tudi moji zapisi o partizanskih planinskih doživetjih. To pa naj bi bil hkrati tudi odgovor na v uvodu postavljeno vprašanje, zakaj moji spomini na prav ta doživetja in prav v glasilu slovenskih planincev.

Nekoč sem v svojih spominih že napisal, da se ne more iztrgati čaru planin tisti, ki so ga planine uročile že v rani mladosti. Tako tudi jaz še vedno pohajam po naših planinah, največ po bohinjskih in fužinarskih pa okoli prelepih Sedmerih triglavskih jezer in se vsako leto povzpnem tudi na sam Triglav, kjer obudim spomin na partizanski vzpon na to goro-simbol v vojnem letu 1944.¹ Tudi si ne morem kaj, da ne bi vsako leto vsaj enkrat pogledal z vrha Bogatina, Lanževce ali vsaj z Bohinjskih vrtec na primorsko stran, ki hrani največ mojih partizanskih spominov. Tam leži v globoki kotanji Krnsko jezero — »moje jezero« sem ga poimenoval v opisu o svojem prvem povojnem

obisku tega jezera, ki sem mu bil v vojnem času eden od takratnih zelo redkih gostov.² Z bohinjsko-tolminskih gora sem ob takih trenutkih hrepeneče pogledoval tudi na oddaljeno Krnsko pogorje s samim Krnom v sredini, prizoriščem usodnih dogodkov iz prve in druge svetovne vojne. Ko sem se leta 1976 prvič po vojni spet spustil do Krnskega jezera in ob njem silovito podoživel svoje medvojno srečanje z njim, se mi je zdel sam vrh Krna, ki sem ga bil prav tako obiskal v vojnem letu 1944,³ tako zelo oddaljeno, da nisem niti pomislil na ponoven obisk tega kljunastega vrha. Vendar mi je želja po ponovnem obisku tudi tega vrha in z njim podoživetje medvojnega vzpona nanj ostala od takrat naprej kakor nekakšen dolg, ki ga moram, *moram* izpolniti ob prvi ugodni priložnosti.

Takšna priložnost se mi je ponudila julija 1982, ko sem med dopustom spet obredel venec bohinjsko-tolminskih gora in se na koncu povzpел tudi na takrat še bolj samotni Triglav. Ko me je nato službena dolžnost za nekaj dni poklicala v Ljubljano, sem se s svojo bohinjsko družino, s katero že veliko let delim lepoto in čare tega edinstvenega koščka slovenske zemlje, pred odhodom dogovoril, da se dobimo v Bohinju spet 22. julija, na praznik vstaje slovenskega naroda. Srečanje naj bi bilo v Stari Fužini pri znamenitem Mihovcu, in sicer točno ob sedmih zvečer. Res sem se vrnil v Bohinj na večer pred praznikom in glej — po nekaj deževnih dneh se je spet posmejalo sonce in ožarilo pod večer silni stožec Triglava in temena njegovih dvorjanov. Vreme torej kot nalašč za daljšo planinsko turo, sem si mislil, in ta hip je v meni dozorel sklep, da na sam praznik poravnam svoj dolg do Krna, mojega ljubega znanca iz partizanskih let. Seveda bi moral biti do sedmih zvečer že v Stari Fužini, saj bi sicer pri Mihovcu padale krepke na račun zamudnika, ki ne spoštuje temeljnih družabnih pravil o točnem prihajanju na zmenek...

* * *

Tura iz Bohinja na Krn čez Bogatinska vrata mimo Krnskega jezera je kar precej zahtevna, posebno, če se hočeš še taisti dan vrniti v tako oddaljeno izhodišče, kakor je bilo zame tedaj Ribčev laz ob Bohinjskem jezeru. Računal sem s pičlima dvema urama vzpona od Savice (do tam se popeljem z avtom!) do Doma na Komni in nato še dobrih deset minut do Koče pod Bogatinom. Od tam je, kakor sem pred časom prebral na kažipotu nad kočo, še pet ur na vrh Krna. Če računam še s krajšim postankom z zajtrkom v Koči pod Bogatinom in še z enim ob Krnskem jezeru, seveda si bom ogledal še, kako napreduje gradnja nove koče pri Krnskih jezerih, bi bil lahko ob enih popoldne že na Krnu. V Gomiščkovem zavetišču tik pod vrhom bi ostal morda kakšno uro (glad bi potešil z enolončnico iz zavetiščne kuhinje, žejo pa z nekaj požirki iz čutarice, ki jo hranim še iz vojnih časov kot posebno trofejo!). Nato bi se povzpел na sam vrh Krna, tam še malo posanjaril in obudil spomin na medvojni obisk tega očaka. Nato bi se pospešeno vrnil na izhodišče, morda po krajši poti, skratka, če bi šlo vse po sreči, bi moral biti ob dogovorjeni uri pri Mihovcu v Stari Fužini. Seveda bi moralo biti vreme še naprej naklonjeno, vsaj tako, kot je obetalo prejšnji večer. Pa temu žal ni bilo tako in sem moral prekmalu spoznati, kako spremenljive so gore v svojem razpoloženju: Enkrat so dobrotne, spet drugič pa sovražne, neizprosne... Tako sem se veselil ponovnega srečanja s krnskimi gorami, ko sem nekaj pred šesto uro zjutraj brnel s svojim peugeotom od Ribčevega laza mimo Bohinjskega jezera proti Savici. Skoraj točno pred šestimi leti sem ob isti uri prav tako brzel proti Savici z vročo željo, da bi srečal svojega ljubega znanca izza vojnih let — Krnsko jezero. No, danes so moji cilji daljši in višji, moram se na vsak način srečati še z drugim medvojnim zancem, z očakom Krnom, pričlo toliko srditih bojov iz prve in druge svetovne vojne. Mi bo res dano stati danes — po osemindesetih letih — spet na vrhu Krna, kakor sem stal na njem prvega julija l. 1944 še z dvema partizanskima tovarišema, ko smo šli s sedeža IX. korpusa NOV in POJ v daljno Beneško Slovenijo in še bolj oddaljeno zasanjano Rezijo?

Že sem pri Koči ob Savici, ki ob tej zgodnji uri še spi spanje pravičnega. Avto sem zaupal krošnji košatega drevesa — kako prav mi bo prišel zvečer ob povratku, saj od Savice proti Bohinju ni več avtobusne zveze! Hitro zamenjam lahke športne copate za težke gojzerice, optam nahrbtnik z neogibnim fotografskim aparatom in že se vzpenjam po že tolikokrat prehojenih serpentinah mimo slapa Savice navzgor proti Komni in Planini na Kraju. Ura je bila že nekaj čez šesto in zavedal sem se, da bom moral pošteno pohiteti, če bom hotel še danes priti do Krnskega jezera, se povzpeti na sam Krn in se do večera vrniti v Ribčev laz oziroma celo v Staro Fužino. Korak mi seveda ni več tako prožen in vzdržljivost ni več tista iz mladih alpinističnih in pozneje partizanskih dni, vendar me pomirja dejstvo, da sem še prejšnji teden opravil prav tako ali še bolj zahtevno turo iz Bohinja na Triglav in nazaj v enem dnevu. Tura na

² Glej Planinski vestnik, št. 11/76.

³ Glej Planinski vestnik, št. 9/78.

Krn pa mora biti po vseh planinskih veljavah prej lažja kot težja od tiste na Triglav! Tako sem napredoval dokaj hitro, kmalu sem bil nad še spečim Bohinjskim jezerom in v uri in tridesetih prišel od Doma na Komni, čez dobrih deset minut pa do Koče pod Bogatinom. Na kažipotu nad kočo, ki označuje smeri proti Krnu, Lanževici in seveda nazaj k Savici, sem lahko spet prebral — Krn — 5 ur! Ura je bila pravkar osem, torej časa še na pretek, če se ne bom predolgo zadržal pri Krnskem jezeru in na samem Krnu.

Da bi vseeno pridobil nekaj časa, sem se odrekel zajtrku v Koči pod Bogatinom in s tem tudi prijetnemu kramljanju s simpatičnima oskrbnikoma te planinske koče, ki zadnja leta pridobiva na obisku planincev, nekoliko tudi na račun prezahtevnega Doma na Komni. Oglasim se pač nazaj gredé; pogovori v tej koči so mi povedali marsikaj o navadah in o ponašanju planincev v gorah, ki se žal vedno ne sklada z načeli planinske etike...

Odrečem se torej zapeljivemu počitku, izognem se koči in pohitim naravnost navzgor proti Bohinjskim vratcem (1803 m). Sonce žge z vedno večjo močjo, obeta se vroč, soparen dan! Kmalu sem na sedlu, kjer použijem skromno malico in se nato poženem navzdol proti Krnskemu jezeru. Po nekaj ovinkih — glej, tam daleč na obzorju, skoraj nedosegljiv se mi zdi — me pozdravlja vrh Krna, moj današnji cilj! Če kažipot pri Koči pod Bogatinom pravilno ocenjuje razdaljo, bi moralo biti od Bogatinskih vrat na Krn slabe štiri ure. Za vsak primer, če bi se vreme sprevrglo, posnamem na barvni film krnskega očaka in vso plejado njegovih spremljevalcev; sam se postavim v prvi plan in kažem z roko na svoj današnji, vsekakor še zelo oddaljeni cilj. Nato pospravim fotografske potrebščine spet v nahrbtnik in pohitim mimo opuščenih kasarn proti »mojemu« Krnskemu jezeru.

Ko ugledam rob tega smaragdno-zelenega jezera in hočem pohiteti naravnost proti njemu, da bi se osvežil v njegovih valovih, sem ob poti zagledal tablo z napisom: Obiščite kočo pri Krnskih jezerih v izgradnji, 500 m! Seveda sem se odzval temu nememu pozivu, radoveden, kje bo pravzaprav stala nova koča in koliko so jo že zgradili. Odhitel sem navzdol mimo malega Krnskega jezera in planine Duplje in čez nekaj minut sem bil že pri koči, ki stoji nekoliko niže od Velikega Krnskega jezera ob poti na Lepeno. Ni še zgrajena, je pa tu in v nekaj mesecih bo dostopna planincem, ki bodo tu mimo hodili, kot so hodili partizani tistega že tako oddmaknjenega julijskega dne leta 1944. Tedaj smo odšli s planine Sleme v tolminskih gorah čez Krnsko sedlo in se spuščali mimo planine Polje, Krnskega jezera in planine Duplje v Lepeno in naprej v zatrep Trente. Že tedaj, sredi vojne vihere smo, ko smo počivali ob kristalno čistem Krnskem jezeru, sanjarili o tem, kako bi se temu prelepemu gorskemu jezeru prilegal mičen planinski dom. V svobodi bi dajal zavetje planincem, ki bodo obiskovali naše gore, ko bodo iskali mir, planinski zrak in hlad bistrih jezerinih valov. In vendar je minilo skoraj polnih štirideset let, ko se je pričela izpolnjevati naša želja, ki se je v tedanjem surovem vojnem času porodila ob pogledu na lepoto Krnskega jezera. Kočo smo si tedaj resda predstavljali tik ob jezeru, vendar bo njen sedanji položaj gotovo bolje ohranil neokrnjeno podobo tega alpskega jezera v vsej njegovi prvobitnosti. To pa je prav gotovo želja vseh planincev.

Ko sem si na hitro ogledal planinski dom in izmenjal nekaj besed z delavci, sem se vrnil k Velikemu Krnskemu jezeru. In tam sem videl: Okoli jezera množica kopalcev in kopalk, ki so se nastavljali vedno bolj vročemu planinskemu soncu. Kot na jadranski obali! Kje je zdaj samotna intimnost tega jezera, kot sem jo spoznal pred toliko leti? Civilizacija seveda terja svoje in sprjazniti se bo potrebno z vedno večjim obiskom tega čudovitega jezera, še posebej, ko bo koča ob njem dokončno zgrajena.

S skokom v hladno jezero sem se osvežil za nadaljnjo pot; da bi ga preplaval kot pred toliko leti, pa ni bilo več časa, kajti ura je bila že deset in ozačje je bilo vedno bolj soparno in kar nekam naelektreno. Tako pa je kot nalašč za gorske nevihte, ki niso prav nič prijetni spremljevalci gornikov. Torej čimprej pot pod noge, morda se le še izognem nevarnostim, ki jih prinašajo s seboj v teh poletnih soparnih dnevih nevihtni oblaki, nabiti z električno energijo! Spreletel me je — kljub peklenski vročini — srh po hrbtu, ko sem se spomnil spominskih plošč, ki so posejane po triglavskem grebenu v opombo in svarilo planincem.

Ločil sem se torej od »mojega« jezera in krenil strmo navzgor proti krnskim goram. Le nekaj planincev se je, kakor sem ugotovil med potjo, v tej opoldanski pripeki odločilo za to pot, ki se vijuga po razžarjenem produ vztrajno navkreber proti Krnskemu sedlu (2077 m) in naprej na sam Krn. Od Krnskega jezera (1350 m) je potrebno premagati skoraj 900 metrov višinske razlike do vrha Krna (2245 m), po kamniti stezi brez najmanjše sence in vsaj skromnega izvira hladne vode. (Tudi izvir pod Krnskimi sedlom je v poletni suši presahnil!) Na srečo sem bil že poprej iz previdnosti napolnil svojo čutaro s hladno vodo Krnskega jezera in jo sproti hladil s koščki snega z nekaj snežišč, ki so se bila ohranila sem in tja ob poti. Sonce je žgalo prav v hrbet kot za stavo in soparno vzdušje je vedno bolj pritiskalo navzdol. Dohiteval sem nekaj planincev, ki so se vzpenjali proti Krnu pred mano in duškali na skoraj vsakem ovinku;

tudi sam sem moral nekajkrat po nekaj minut počivati. O teh duškanjih sem si z neko nostalgijo pričaral pred oči, kako smo tedaj, pred toliko leti, brzeli partizani po isti poti navzdol proti Krnskemu jezeru, se v njem ohladili in nato hiteli naprej v takrat nam neznane kraje slovenske zemlje.

Kljub vsemu sem okoli poldneva že na Krnskem sedlu, torej več kot dva tisoč metrov visoko. Glej, prav tu je v skalo vzdignjena železna plošča s posvetilom padlim partizanom, ko so leta 1942 in 1944 prav tu divjali hudi boji najprej z italijanskimi, nato pa z nemškimi okupatorji. Ko smo se tistega julijskega dne leta 1944 spuščali čez to sedlo v dolino h Krnskemu jezeru, smo sicer že vedeli za boje jeseni 1942, nismo pa seveda mogli vedeti, da bodo primorske brigade bile še iste jeseni 1944 prav tu krvave bitke in prizadejale okupatorju hude izgube, pri tem pa dale tudi same novih žrtev za osvoboditev teh krajev izpod tujega jarma.

Za hip postojim pred spominsko ploščo. Misel mi povasuje pri padlih partizanih, ki so poškopili te zelene planinske trate s svojo srčno krvjo, prav kakor je že toliko poprej zapisal goriški slavček Simon Gregorčič:

Mojo srčno kri škropite
po planinskih sončnih tleh,
kakor seme jo vrzite
po vrheh in po doleh...

In še ena misel se mi natihoma prikrade v srce: Ali vedo današnji rodovi ceniti te žrtve, brez katerih ne bi bila svobodna Primorska niti Slovenija niti Jugoslavija ali pa gredo brezbržno mimo tega in drugih spominskih obeležij iz narodnoosvobodilnega boja, češ, saj je to za nas že odmaknjena, skoraj daljna preteklost?

Na silo se iztrgam iz teh misli in se poženem naprej, saj Krn, moj današnji cilj, ne more biti več daleč. In res, kmalu zagledam pred seboj skromno Gomiščkovo zavetišče, kjer je že zbranih nekaj planincev; večinoma so bili s Primorskega, sem na hitro presodil. Postojim najprej pred zavetiščem, odkoder je prekrasen pogled po Gregorčičevem planinskem rajju. Najbližja je seveda vasica Krn, odkoder smo se v juliju 1944 povzpeli na vrh Krna trije partizani; malo niže je Vrsno, kjer smo že takrat obiskali tudi Gregorčičevo rojstno hišo, še malo niže je Libušnje in tam spodaj še vedno temno zelena, skoraj modra Soča. Kolikokrat smo jo morali v tistem času v večernih ali nočnih urah prebresti ob pohodih v Beneško Slovenijo in Rezijo! Val spominov me zajame: spet se vidim, mladega partizana, kako se s tovariši spuščam v večernem mraku po teh zelenih košenicah neznanemu svetu onkraj Soče in Nadiže nasproti. Kje so zdaj ti tovariši? Koliko je še živih in koliko jih je padlo že med vojno, koliko pomrlo po vojni? Razgibanost povojnih časov nas je ločila in razmetala na razne dolžnosti po Sloveniji, Jugoslaviji in drugod po širnem svetu. In vendar, kaj bi dal, da bi bili spet skupaj, prav tu, kjer smo takrat z mladostno zagnanostjo sklenili proti vsem partizanskim običajem osvojiti tega soškega čuvarja Krna, zgodovinske priče toliko vojnih strahot!

Vedno glasnejše grmenje me opomni, da se moram podvizati in se povzpeti še tistih nekaj metrov na sam vrh Krna. In res, po nekaj minutah že stojim na vrhu prav tam, kjer smo prvega julija 1944 stali trije slovenski partizani: Andrej Komel iz Bili

Dovolj zgovorna
fotografija
(Kažipot stoji tik nad
Vel. Krnskim jezerom),
foto 7/82

Foto dr. L. Svetek

pri Gorici, Jožko Erjavec iz Novega mesta in jaz, Ljubljčan, takrat partizanski Zorin. Sedem na enega od preostalih stebrov — morda prav na istega, kakor pred toliko leti; spet se zatopim v spomine na tisti davni dan. Bil je, dobro se spominjam, prav tak lep poletni dan kakor danes, poslušali smo oddaljeno grmenje, vendar ne nevihtno, temveč grmenje partizanskih topov, ki so prav takrat rušili železniško progo v Baški grapi. Ozirali smo se zvedavo na vse štiri strani neba in tedaj tudi prvič ugledali globoko, globoko pod seboj v globeli skrivnostno jezero, Krnsko jezero. In še na drugo stran nam je splaval pogled: čez Sočo proti Beneški Sloveniji, kamor bomo, ko narasla Soča uplahne, morda že jutri namerili korak. Pogovarjali smo se o smislu in nesmislih vojne, o žrtvah, ki jih je že in ki jih bo še terjala, pa seveda o svobodi, ki naj bi prišla, po pesnikovi viziji, na iskrem belem konju. In še, ali jo bomo dočakali vsi trije, morda dva, morda samo eden ali pa celo — nihče — ta večni partizanski memento mori!⁴

Tragična usoda je hotela, da sem od trojice, ki se je tisti dan povzpela na vrh Krna, ostal samo jaz: Andrej je padel še tisto jesen na Vitovljah nad Vipavsko dolino, Jožko je tragično preminil po vojni, potem ko je srečno previharil vse vihre, ki so stresale posebej Primorsko tja do zadnjih dni vojne. In vendar, kako rad bi imel danes ob ponovnem obisku očaka Krna ob sebi oba moja takratna bojna tovariša, kako rad bi, da bi si tu na vrhu spet stisnili roke, kakor tistega nepozabnega julijskega dne sredi vojne morije! In tako danes sam obujam vrh Krna spomine na tisto enkratno doživetje s svetlo mislijo v srcu na oba že zdavnaj mrtva tovariša in še na stotine drugih, ki počivajo na pobočjih Krna in drugod po sončnih primorskih tleh. Nista prinesli sreče mojima tovarišema mrtvaški človeški lobanji, ki smo ju takrat našli prav na vrhu Krna in ki sta ju vzela s seboj — za srečo, sta dejala. In še smo ugibali, ali ne bo čez leta, ko bo že davno svoboda, nekdo v samotni hosti ali visoko v planinah našel prav take, izprane lobanje — naše lobanje — prav kakor smo jih našli danes mi. Občutek osamljenosti me prevzame, ko stojim danes tu sam in mi drugujejo le spomini. Kot da bi me težil občutek nejasne krivde, da sem preživel vse vojne strahote in da sem danes spet tu, ne da bi bil poleg mene vsaj eden od mojih takratnih tovarišev, da bi delil z menoj radost ponovnega srečanja in morje dragih spominov. Nena doma mi zazvenijo v ušesih zvoki pretresljive Gallusove žalostinke »Beati mortui«,⁵ ki smo jo na predvojnih koncertih slovitega Akademskega pevskega zbora posvečali znamenit umrлим Slovencem. Naj mirno počivajo tudi moji tovariši, kakor izzvenijo zadnji akordi pesnitve: Et erit in pace memoria eius!⁶

Vse pogostejše se utrinjajoči bliski so me iztrgali iz teh otožnih razmišljanj in me opomnili, da je skrajni čas za vrnitev. Ura je pol dveh popoldne in ob sedmih zvečer moram biti že v bohinjski Stari Fužini! Na hitro sem se še fotografiral, ko sedim vrh Krna na taistem stebri, kot pred toliko leti, potem pa jo jadno ucvrem navzdol kar mimo zavetišča proti Krnskemu sedlu. Že mi bijejo prve nevihtne kaplje v obraz. Ne bo dolgo, ko se bo po teh ostrih grebenih razdijalo neurje z bliski, gromom in strelami. Zato se na Krnskem sedlu odločim za najkrajšo možno smer proti Bohinjskim vratcem, pot Nad peski in čez Prehodce h kasarnam, tu pa se priključim na pot, ki pelje od Krnskega jezera navzgor čez Bohinjska vrata na Komno in naprej v Bohinj. Hitim, kolikor morem, medtem pa se je med krnskimi in bohinjskimi gorami že sprostito naelektreno ozračje: Nebo je povsem potemnelo in ognjene kače so paralelne težke oblake. Votlo grmenje se je odbijalo od grebena do grebena, siloviti nalivi pa so v hipu sprožili na desetine malih potočkov, ki so divjali po pobočjih Krna, Rdečega roba in drugih krnskih gora. V hipu sem bil premočen do kože, saj me je vetrni jopič kaj slabo varoval pred nevihto, ki me je spremljala na vsej poti čez Peske mimo slikovite kapelice na Prehodce vse do Bohinjskih vrat. Imel sem srečo, da sem se sproti izmikal strelam, ki so udarjale bolj na desno v brbotajoči velikanski kotel med Voglom in Krnom in tam, nad planino Razor, to sem izvedel drugi dan, tisto usodno popoldne so našle tudi svojo žrtev, komaj 18-letno mariborsko planinko. V pičlih treh urah sem prišel na Bohinjska vrata in se od tu spustil po bližnjicah navzdol na Planino na Kraju. Nevihtni sunki so ostali za mano, saj so se razbijali ob vencu bohinjsko-tolminskih gora, in tako sem se to pot srečno izvil iz objema smrtonosnih strel. Čas me je priganjal, zato sem se izognil obema kočama, tako tisti pod Bogatinom, kakor Domu na Komni, in se zapodil po serpentinah in gar poprek navzdol proti Savici. Nekaj pred sedmo uro sem pri avtomobilu in kmalu potem sem bil tudi pri Mihovcu v Stari Fužini, kjer se je že razvijalo pravo planinsko veselje ob prazniku vstaje slovenskega naroda. Moja družba je bila polnoštevilno zbrana zadaj v posebni sobi; komaj so verjeli, da sem bil danes že na Krnu in v kakšni nevarnosti sem bil zaradi nevihtnega ognjemeta v objemu krnskih in tolminskih gora. Prepričale so jih šele razglednice s štampiljkami Krna in Gomiščkega zavetišča, ko

⁴ Spominjaj se smrti!

⁵ Blaženi, mrtvi!

⁶ In miren naj bo njihov spomin!

so spet nekateri podvomili, če so sploh letošnje; dokončno pa jih bo morda prepričal šele tale opis mojega ponovnega obiska očaka Krna, skupaj s fotografijami, ki so ob tej priložnosti nastale.

* * *

Ta moj opis naj bi bil še eden tistih spominskih zapisov, ki povezujejo sedanost s preteklostjo, bolje rečeno, z velikim časom narodnoosvobodilnega boja. Naj bi bil tudi v opombo sedanjim in bodočim generacijam slovenskih planincev, hkrati pa skromen prispevek k zgodovini tistega usodnega obdobja, ko so se enkratno in neponovljivo soočale politične, vojaške, hkrati pa tudi — kar izpriča prav tale prispevek — čisto človeške razsežnosti. Posvečam ga obema svojima partizanskima tovarišema, Andreju in Jožku, ki sta stopila skupaj z menoj na vrh Krna tistega nepozabnega prvega julija 1944, ki pa ponovnega obiska tega pomnika dveh svetovnih vojn v svobodi, žal, nista dočakala. Posvečam ga mladi, čeprav zame neznani planinki, ki ji je prav tedaj, ko se je ob sestopu s ponovnega obiska Krna razdivjalo neznansko planinsko neurje, neusmiljena strela pod samim vrhom Vogla pretrgala nit življenja, ki se še ni bilo niti prav razcvetelo...

PROFESORJU JANKU RAVNIKU V OPOMBO

Triindvajsetega (23.) septembra 1982 smo se na ljubljanskem Navju poslovili od nepozabnega staroste nekdanjih »Skalašev«. Ob tem smo se — za 60-letnico TK Skala, katere se ob začetku poletja na skromni slovesnosti ob spomeniku partizanom gornikom zaradi bolezni ni več mogel udeležiti, — poslavljali pravzaprav tudi od junaške in nadvse razgibane planinske in alpinistične dobe med obema vojnama. To so bili časi velikega poleta, prostovoljske požrtvovalnosti in mladostnega prijateljevanja v naših gorah. V tej dobi prav na sredi stoji markantni lik dolgoletnega predsednika »Skale« — profesorja Janka Ravnika!

Janko Ravnik je v 92. letu starosti (rojen 7. maja 1891) zapustil svoj oboževani Bohinj in njegove gore. Postavil jim je v nešteti skrivnih in skrivnostnih kotičkih toliko upodobljenih spomenikov, da ga skoraj ni kraja, kamor skozi leče njegovih kamer ne bi pogledalo ostro, umetniško in estetsko požlahtnjeno oko.

Če za koga, potem tudi za Janka Ravnika velja Kugyjev naslov »Delo — glasba — gore«. Prav ob tem brez kakršnegakoli pretiravanja lahko Slovenci ponosno ugotovimo, da je poleg Kugyjeve besede v vseh njegovih nam tako priljubljenih knjigah s fotopodobami naših gora Janko Ravnik v tako odločilni meri in enakopravno sodeloval, da mu lahko rečemo soavtor. Brez Ravnika bi bil tudi Kugy siromašnejši. Ob Kugyjevi prijazni umetniški besedi nam Ravnikove strogo, po najzahtevnejših estetskih merilih izbrane slike naših gora in naše domače pokrajine, zažive tako plastično in prepričevalno, da bi jih kar »prijemali z roko«, ne samo z očmi in duhom.

Janko Ravnik je bil — tudi na svojih gorskih potih — predvsem umetnik in esteta. O njegovih dosežkih na področju glasbenega ustvarjanja — pa naj si je to komponiranje, igranje klavirja ali vzgoja številnih mladih študentov in študentk na Akademiji — pišejo in vedo drugi. Mi se spominjamo Janka Ravnika predvsem kot planinca in alpinista, planinskega fotoamaterja, visokogorskega smučarskega pionirja, predsednika »Skale«. Vendar naj mi bo dovoljeno ob Ravnikovem glasbenem liku spomniti se vsaj na to, da je Ravnik iz svoje umetniške osebnosti ven tudi v svoji hoji po gorah in pri dojetju njihovega bistva in pomena za človeka — in predvsem tudi za njegovo dušo, srce in pamet — venomer komponiral, sestavljal, oblikoval, ustvarjal žlahtnejši svet okrog sebe!

Janko Ravnik je kot predsednik kluba s svojimi delovnimi in njihovimi odseki poskrbel za to, da je »Skala« iz svoje prvotne mladostne in zelo enostranske programske usmeritve samo na alpinistično plezanje po gorskih brezpotjih, — kar je sicer tudi ob Ravniku in njegovem širšem pojmovanju nalog »Skale« še vedno ostalo kot pretežna

Bohinj, Ribčev laz, 200-letnica prvega vzpona na Triglav. Po odkritju spomenika »štirim srčnim možem«, avgusta 1978. Na sliki v sredini prof. Janko Ravnik, levo žena Milica, desno dr. M. Potočnik

Foto F. Vogelnik

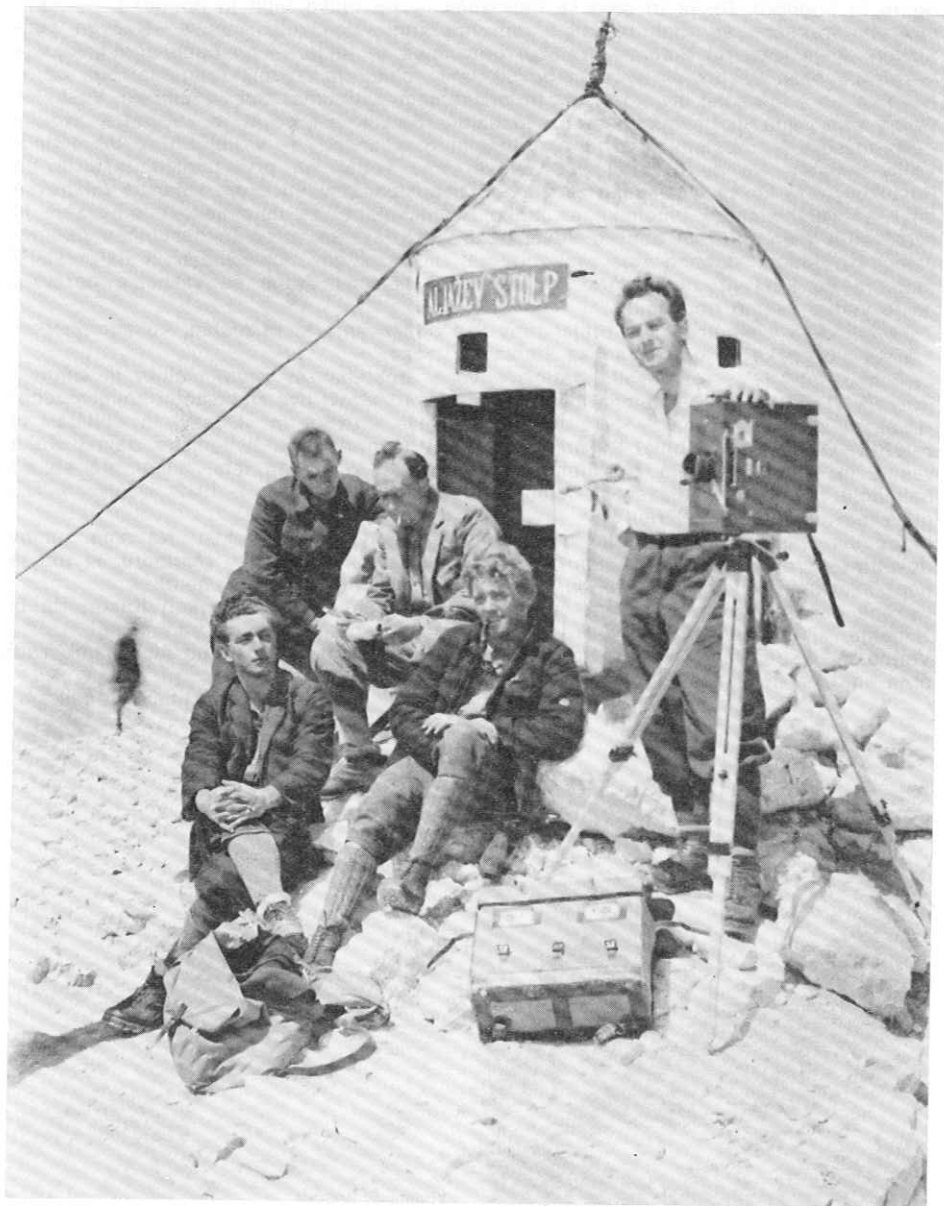
sestavina Skalaškega delovanja — razširila svoje delo tudi na druga področja življenja v gorah: na planinsko fotografijo in film, na planinsko literaturo in propagando, na skupinsko izletništvo, na zimske visokogorske pohode in na turno smučanje. Pa tudi in ne nazadnje na gradnjo planinskih koč (Rjava skala na Voglu, Rožca nad Jesenicami, iniciativa SPD, da je bil zgrajen Dom na Krvavcu), ki so bile pravi domačni domovi

za prijateljsko družabnost. »Skala« je s takim delom in pojmovanjem planinstva in gorništvu navdihnila in prepojila, če ne celo prerodila tudi Slovensko planinsko društvo (SPD).

Posebno trajno in za slovensko splošno kulturo važna dela, je Ravnikov prvi slovenski celovečerni film »V kraljestvu Zlatoroga« (1928—1931). Ta film je bil za tiste čase nadvse zanimiv in vzpodbuden dosežek in v pretežni meri veliko delo tega neugnanega zagnanca — Janka Ravnika. Z izkupičkom tega filma je bil zgrajen skalaški dom na Rjavi skali — Voglu nad Bohinjskim jezerom. Koliko nepozabnih sestankov in prijetnih planinskih večerov je bilo tam pri Hodnikovi Cilki.

Ravnik je bil — v družbi s svojim prijateljem slikarjem Valentinom Hodnikom (»Bavant«), bratom Tonetom in nekaterimi drugimi Skalaši, pionir in propagator zimskih pohodov

Filmarji »V kraljestvu Zlatoroga«. Od desne na levo: prof. Janko Ravnik, Joža Čop, prof. Juš Kozak, Mirko Kajzelj in Herbert Drogenik (spredaj ob nahrbtniku)

v gore in vnet ter spreten visokogorski turni smučar. V njegovem času in ob njegovem zgledu se je »Skala«, ki je bila prvotno usmerjena le na tekmovalna v smučarskih tekih (znana je prva skalaška smučarska tekma na 50 kilometrov), prva podala v zimске gore s smučmi na nogah in tako zamenjala poprej uporabljene nerodne krplice. To je bila kar mala revolucija v gorski opremljenosti in načinu pohodov. Zbrane in za tiste čase presenetljive ter docela nove so Ravnikove fotografije zimskih gora, predvsem iz Bohinjskega kota (Vogel, Komna, Sedmera jezera, Velo polje itd.)

Z Bavantom sta tudi skupaj našla in nadelala strmo planinsko pot iz doline Voje na Velo polje in maketo Triglava na Ribčevem lazu ob Bohinjskem jezeru, ki smo jo obnovili ob dvestoletnici prvega vzpona »štirih srčnih mož« iz Bohinja na vrh velikega Triglava.

Za časa Ravnikovega predsedstva je l. 1932 »Skala« založila in izdala vodnik za plezalne ture v Julijskih in Kamniških-Savinjskih Alpah »Naš alpinizem«. Izvirno in temeljno delo na področju plezalnega športa in hoje po brezpotju. Avtorja, dr. Mirko Kajzelj in ing. Herbert Drogenik in uvodničar Albin Torelli so imeli v Ravnikovem mentorstvu krepko oporo in podporo. Da je to delo še dandanes — po toliko letih in dogodkih — zanimivo in praktično še vsak plezalski dan uporabno, dokazuje ponatis »Našega alpinizma«, ki je izšel pri Planinski založbi prav letos — to je — po čudni igri naključja — prav v času Ravnikove smrti in po 50. letih, odkar je izvirnik »zagledal beli dan«. Ravnika se z globoko hvaležnostjo in priznanjem spominja tudi »Planinski Vestnik«. Dolga predvojna in povojna leta ga je Janko Ravnik oskrboval in zalagal s svojimi — predvsem črno-belimi slikovnimi prilogi in posnetki, — v katerih je bil nenadkriljiv mojster. Ne da bi brali podnaslove, smo vedeli na prvi pogled: »Ta je pa Ravnikova.« In ko so v Vestniku začeli bolj pogosto objavljati svoje slikovne prispevke novi in mlajši amaterji-umetniki, je Janko Ravnik skrbel za umetniško ocenjevanje in svetovanje v uredniškem odboru Vestnika. Bil je pravičen, strog in nesebičen ocenjevalec. Ni zamudil nobene seje tega odbora, bil je njegov najvestnejši in najzvestejši član. In če kdaj ni utegnil priti na sejo, ker je imel druge še važnejše opravke, se je vedno vestno opravičil!

Za svoje delo v planinstvu je prejel prav vsa odlikovanja in priznanja, kolikor jih premoreta slovenska in jugoslovanska Planinska zveza.

In konec poti? Največje veselje, zadovoljstvo in izpolnitev še zadnjih ciljev in ambicij. Prav tik pred njegovim 90-letnim jubilejem sta izšli njegovi dve samostojni knjigi podob: »Lepa si zemlja slovenska« (v založbi Mohorjeve družbe) in »Odsevi in obličja« (v založbi »Obzorja« Maribor). Kakšna samosvoja nagrada »za življenjsko delo«! Kako vesela in srečna sta bila z življenjsko družico Milico vsa ta leta, odkar sta se po naključju spoznala v Aljaževem domu v Vratih in nato 12. 7. l. 1922 »vzela« v Triglavskem domu na Kredarici!

In po tem veselju najhujši udarec usode in črna, nepopisna žalost: Na sam njegov devetdeseti rojstni dan mu je umrl sin Tomaž (45 let), zdravnik v Mariboru, ki mu je nepričakovano nehalo biti srce na humanem obisku pri nekem bolniku!

Kakšne osebne višine in kakšni črni prepadi na koncu! Raj in pekel! Kakor, da bi življenje, ki je dolgih 90 let toliko dajalo, hotelo nazadnje vse pobrati nazaj!

Vendar ne more! Janko Ravnik bo ostal kot umetnik in planinec trajno med nami. Tudi črna smrt ga nam ni mogla vzeti!

dr. Miha Potočnik

Vinjeta F. Kreuzer

KJER PRETEKLOST ŠE ŽIVI

Komaj se je dan zazoril, že so se sončni žarki razlili po vrhovih gora, ki so v veliko senco ujeli dolino, kjer se med pašniki razpenjajo stoletne smreke. Njihova skorja je hrapava kot roke starke, katere življenje pozna eno samo besedo — trpljenje. Krošnje — grde, razkuštrane od vetrov in snega, a privlačne, nevsiljive, so v rosnjavi razkazovale svoje podobe. Povsod utripa življenje v nekem neznanem ritmu, katerega melodija je petje ptic in človek pomisli, da jih je zmotil pri jutranji vaji. Vse je tako lepo, dovršeno, vibrano, če ne bi vsega tega motili udarci težkih hribovskih čevljev.

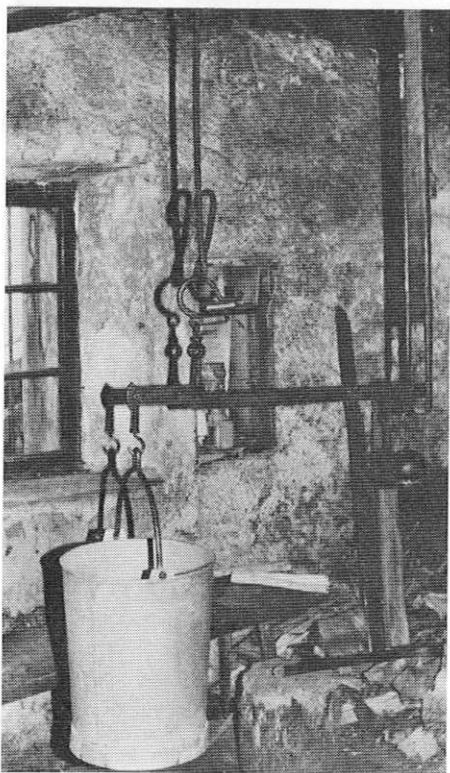
To sva jaz in moj prijatelj Miro. Ubirava pot proti Planini v Lazu. Steza se dviga, spušča, dviga in spremlja najino pesem, ko pri spuščanju postane glasna, odločna, med vzpenjanjem pa težka, tiha, razbita — obtežena z globokimi vdihom.

Okrog desetih se ustaviva pred čudovito dolino, ki je rahlo naslonjena na pobočje Konjske police.

Obnovljene koče, krave, tekoča voda — to je prava redkost v teh krajih. Planina V Lazu je ena zadnjih, kjer še utripa življenje, kjer še živijo stari običaji, kjer izdelujejo sir, skuto. Planina brez običajev je kot telo brez srca in v prihodnosti ne bo dovolj, če bodo zaživelj samo stanovi, potrebno bo obnoviti tudi stare običaje. Iz napol lesene, napol zidane sirarne se je veselo sukljal dim, kot da bi hotel povedati: »Tu je življenje, tu se dela, tukaj v tej preteklosti se rojeva prihodnost.«

Komaj sva vstopila, že sem razvil vse govorne sposobnosti, da bi v te ljudi vlil zaupanje, ki ga jim je ukradlo težko življenje pa mestni ljudje, ko jim kratijo mir

Sirarna na Planini v Lazu (1560 m)

»Vaga«

pa družba, ki jih je pustila v tej samoti, kjer so zdaj kot žive relikvije planšarskega muzeja.

Po nasmehu sem spoznal, da sem uspel in šele takrat sem pogledal po prostoru, kjer so se tri starejše ženske vrtele okrog velikega, obzidanega, bakrenega kotla. Prva je bila velika, suha, koščena, ostrega pogleda in redkih besed; druga drobna, tiha, ponižna, vsa zaverovana v delo; tretja pa polna, zgovorna in sploh, slika je bila popolna — kot da gledam pred sabo ves ženski svet vesoljne Slovenije. Prostor je bil črn od saj, vanj sta bili ujeti dve okni, prepleteni s pajčevinami. Ne, tako idilično le ni bilo. Je že tako, da človek dosti lažje piše o stvareh, ki si jih želi, ki žive v njegovi domišljiji, kot pa o stvareh, ki jih doživi v vsakdanjosti in tako tudi meni včasih misli odplavajo precej višje od Triglava.

Ob steni je stala velika lesena »preša«, povsod lonci, vonj po mleku, prasketanje ognja, ki ga je sem ter tja pretrgal moj

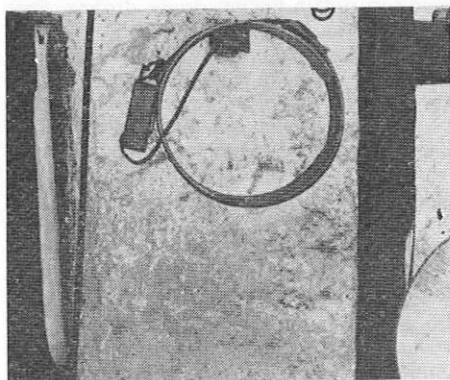

Kotel za kuhanje mleka

samogovor. Ženske so v večini molčale, če pa so spregovorile, so bile besede podobne molitvi, kajti tišina in samota je v njihov glas vtkala skrivnostno nit, ki jo razumejo le one.

Kakor hitro je beseda nanesla na izdelovanje znanega bohinskega sira »simentalca«, so se vse tri hkrati spogledale, kot da so se tako vprašale: »Naj govore o tem ali ne?« Napetost je sprostil Miro, ki je z brado in s fotoaparatom nastopil kot

Na steni visi »lesa«, »šina« in model za oblikovanje sira

pravi znanstvenik. Naenkrat so vse tri začele pripovedovati, kot da v nekaj minutah žele povedati vse, kar jih je naučilo življenje. Miro je le pritrjeval z glavo in od strani opazoval to besedno obilje, v katerem je nastajal recept za sir, ki se prav tako kot krave umika v dolino, v sodobne, avtomatizirane mlekarne. Zato sem mu dal ime: »SENTIMENTALEC«.

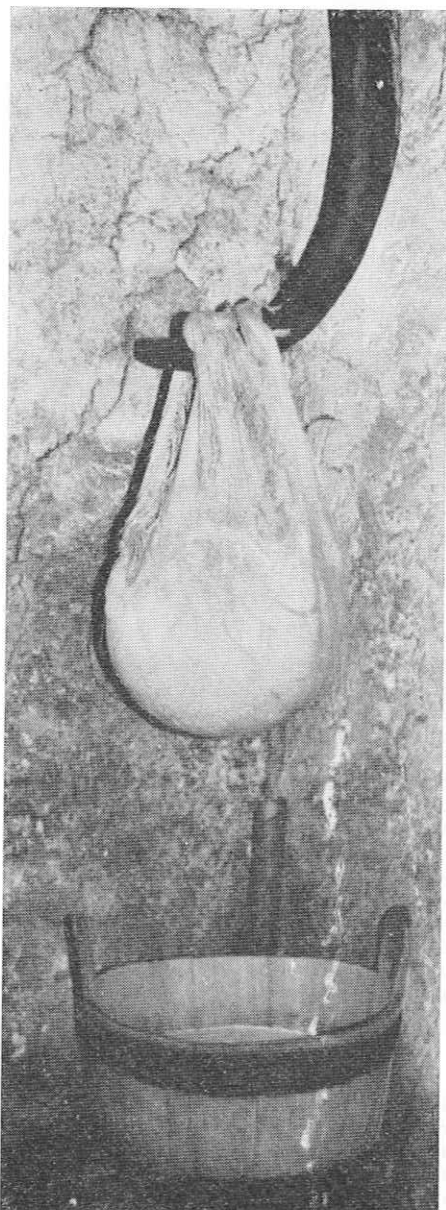
Glavno besedo je imela tretja planšarica, ko je ob tem ves čas mešala mleko v kotlu. »Mleko je potrebno najprej precediti v 'kible'. Nato ga tehtamo na 'vagi' in damo v kotel, kjer ga ogrejemo do temperature 25 stopinj Celzija.« »No, ogrejemo le mleko prejšnjega dne, da ima enako temperaturo kot sveže namolženo,« pristavi druga, ki obenem nalaga na ogenj in s pogledom sprašuje drugi dve, če je dovolj; a beseda ji ne pusti, da ji ne bi dodala naslednje misli: »Vse skupaj segrevamo do 34 stopinj Celzija in dodamo na sto litrov mleka 1 l vode pa žličko belega prahu, 'sirše'. Sledi sirjenje mleka, ki traja 20 minut. Ko se sesiri, ga zrežemo z leseno sabljo 'leso' in zdrobimo s 'sne-malnico'. Ko je sir zdrobljen, se kuha do 53 stopinj Celzija. Po kuhanju ga še mešamo in sušimo, da se v roki lepo razdrobi.«

»Ja, kotel pa čistimo z ogljem,« modro pripomni prva, ki ves čas preklada roke in v tem trenutku ji ostanejo na železni »šini«, s katero se s pomočjo prta jemlje sir iz kotla.

»No ja, sir damo v modele in na vrsto pride stiskanje v veliki leseni 'preši'. Po navadi je en dan pod 'prešo' in potem damo hlebce sira v 'salamurjo', kjer se solijo pet dni. Iz 'salamurje' gre sir v

»Kible« za precejanje mleka

»Kljuka« za odcejanje skute

zorilno klet, kjer zori.« »Dalj časa zori, boljši je, več je vreden,« tiho doda druga. Takrat se oglasi Miro: »Hej, to je podobno kot pri vinu. Škoda je le, da še pri ljudeh ni tako, potem bi mlajši dosti bolj cenili starejše.«

Pogovor se je prepletal kot tkalske niti in pozabili smo na čas, na prostor, v katerem živimo.

Ko pa naju postrežejo s skuto, so pretrgani vsi predsodki, ki so naše misli do-

Solenje sira v »salamurji«

dobro obrusili, preden so zaplavale med ožganimi strešnimi tramovi.

Tretja spet prevzame besedo, ko konča pomivanje »kible«.

»Skuta se dela tako, da se po odvzemu sira iz kotla doda kislina, mleko in se vse skupaj segreva, dokler ne zavre. Skuto damo v prt in jo odcejamo na »kljuki«.

»Kako preprosto!« si mislim. A vendar je v tem zgorelo celo življenje teh ljudi. Nikoli ne bodo spoznale delovanja motorja, slišale za pitagorov izrek, nikoli niso prebirale Tolstoja, Danteja, Cankarja, a vendar vedo, da to, kar se danes počne s planinami, ni prav!

Preživele so življenje dosti lepše, preprostejše, kot ga bomo mogoče mi z vso to tehniko. Njihov zakon je narava in vedo, če se ne bodo ravnale po receptu, bo vse delo zaman. Delo pa je smisel njihovega življenja, dolžnost in razvedrilo.

Ne potrebujejo psihiatra, ne tablet, da zvečer zaspe. Brez pralnega stroja, barvne televizije, brez centralne kurjave so preživele celo življenje; mi pa »stokamo«, kaj bo, če spet ne bo bencina!

Nesmisel, ki je vse lepe stvari potisnil na obrobje in dal prednost denarju, zaslužkarstvu. Nesmisel, ki je lesu ukradel umetniški izraz in ga zaprl v »škatle«, ki se

Zorenje sira

Vse fotografije P. Ojsteršek-Tinčec

kopičijo po skladiščih. Nesmisel, ki je planine oropal za prvobitno življenje in jim vsilil »nebotičnike«, žičnice.

Ne, nisem proti razvoju, kajti razvoj je opredmetenje idej, vendar naj bo usklajen s človekovim doživetjem. Tako telo hiti naprej, možgani pa zaostajajo za njim in zato ne vemo, kam bo stopil naslednji korak. Pri tem naj bi razum ohranil lepote preteklosti in odstranil nesmisel sedanjosti. Čas, v katerem živimo, je podoben »favla-

stemu« konju, ki se je zagnal, a se počasi ustavlja.

No da, nekam smo že prišli, samo kje je to? Smo na začetku ali na koncu?

Jaz sem na koncu zgodbe, na koncu je obisk pri poslednjih izdelovalcih sira, saj je sonce že razlilo po nebu svoje krvave solze in srečen sem, da sem v tem trenutku tu, da občutim to sonce, te planine, to življenje, ki je preživelo že nešteto rodov.

Pavel Ojsteršek-Tinče

VIRENS: TRI SREČANJA

ANDREJ J. DERNIKOVIČ

I.

Prvič in še dolgo potem sva se srečavala, ne da bi ga prepoznal. Res, tedaj še nisem zahajal v hribe. Moja sošolka Tatjana, njegova hči, se je po zimskih počitnicah često vračala zagorele polti v razred in nam navdušeno pripovedovala, kako je »smučala na Krvavc«. Kje je ta »Krvavc«, se nam večini tedaj niti sanjalo ni, še na Nanos in Slavnik je redkokdo že bil prišel.

Drugič sva se srečala v začetku avgusta 1977. Z »Zekom« sva radovedno vstopila v »Virensa« (o njem so na odseku vsi govorili) in že zgodaj dopoldne pristala na Koglovi glavi. Bila sva tako navdušena, da sva potegnili še v južni raz Skute. Virens pa je ostal še kasneje kar nekakšna pomladna ali jesenska obveznost.

Spet tretjič, smo se (Virens, »Virens« in jaz) srečali kar v Izoli, v domačem kraju, potem ko se mi je nenadoma posvetilo, da je Vili Virens, mož prijaznega pozdrava in stari znanec iz najbolj rosnih let, taisti Virens, ki je bil s soplezalcem Schmidom tvorec smeri, za katero se zdi, da je dolžnost vsakega alpinista, ko se odpravi v stene nad Kamniško Bistrico. In tako sva nekega dne sedela v njegovem vrtu in sem tedaj prvič združil obe že dolgo znani podobi istega človeka.

II.

Začel je »Ta črni Vili« (tako so ga imenovali tovariši v Kamniški Bistrici) nekje med 1930 in 1935, ko je doma, v Ljubljani, vzel vrh za obešanje perila in šel z njo v jamo za takratnim »kolera špitalom«. Pa to dejansko ni bilo nepričakovano. Že starši so bili navdušeni planinci in s petnajstimi leti so ga prvič vzeli s seboj, 1930 je postal član SPD, od 1932 pa je naročen na Planinski Vestnik. S prijatelji je hodil vadit na šmarnogorski Turnc, kjer so občudovali Modca, ki je vadal vrhni poteg. Seveda se je udeležil tudi skalaške plezalne šole, kjer so jim pozimi predavali Ravnik, Tominšek, Breclj, Kajzelj in še kdo, spomladi pa so se obešali po Velikem Turncu. Seveda, oprema za današnje pojme ni bila vrhunska: vrh konopljen, dolga 25–30 m, prekuhana v milnici, da je bila mehka, pa še vazelin so dodajali.

Zabijali so kline »fulpmes« pa tudi »kroparje«. Kladiva so jim naredili v Kamniku in v Kropi, pomožne vrve (že tedaj so jim rekli »prusik«) so nabavljali v vrvarni na Trubarjevi in v Grosupljah. Plezalniki so bili iz blaga, za podplat jim je rabil filc, ki je nekoč oblagal valje v Vevčah. Plezalnike je bilo včasih treba šivati kar v steni, če so se strgali. No, za običajno hojo so rabili dobro podkovani gojzerji. Sebe pa so »od znotraj« podpirali s tem, kar je kdo dobil: kruh, med, maslo, slanino... Brez hierarhije ni šlo: Ta »najnižji« so bili »štamfovci« ali »šodrovci«, z višje stopničke so se stegovali navzgor »lerpobi«, na najvišji so stali alpinisti.

Po končani plezalni šoli je opravil teoretični in praktični izpit, vsakega pol leta pa je moral oddati kontrolno polo vzponov. Pozimi je smučal, se pripravljaj na zimsko

Kogel z »Virensovo smerjo« v prvem zimskem snegu

Foto A. J. Dernikovič

alpinistiko; pri »Pastircih« so imeli zimsko šolo. Dereze je imel »tirolske«, take na deset ali dvanajst zob. Prve zimske ture se še dobro spominja, ker je v snežni luknji pri sestopu z Velike Mojstrovke našel cepin, ki ga uporablja še danes. Po enem letu je dobil skalaški znak in izkaznico, ki pa je nima več, ker je bila rdeča in so mu jo Italijani vzeli. In, ko spet govoriva o zimski alpinistiki v Kamniških Alpah in omenim Jermanov turn, zamahne z roko in tako pove več kot z besedami: Tudi tedaj so bile zamere dobro orodje v rokah tistih, ki so lahko s tiskano besedo opremljali alpinistično zgodovino. V Režkovi knjigi Stene in grebeni, 1959 namreč dobesedno piše: ... »kdo je bil z njim (s Francetom Ogrinom namreč, op. p.) v navezi, je prav tako ostaja nepojasnjeno.« In tako je »ostalo nepojasnjeno«, da sta poleg Ogrina tisto zimo, menda 28. januarja, v steni dvanajst ur garala še Babinek Emil in Vili Virens. No, predaleč so tisti časi, da bi se moglo komu kaj zameriti ali očitati. Raje spremeniva temo pogovora.

Zdi se, da so že tedaj vojaki imeli nekaj posluha za alpiniste in tako je odslužil vojsko v Škofji Loki pri planincih. Veliko časa je preživel v Vratih, kjer so imeli tečaje. Plezali so slovensko, nemško in druge smeri. Mlade vojake so vadili Dimnik, Čop, More, Vili, Klančnik in še kdo. Za kasneje pa ne ve, ali je bil predober ali pa preslab, da so ga neprestano klicali na orožne vaje.

Če brska po spominu, pove, da je največ plezal v Štruci, v Skuti, v Brani, v Planjavi in Turski gori. Kogel je bil tedaj še deviški, ker zaradi relativno majhne višine stene, ni bil preveč zanimiv. Ampak gladko steno so si vseeno hodili ogledovat po lovskih poteh. Tudi Tarter in Gregorin. Pa on, Vili, tudi, saj je tudi tedaj pomenilo dobro potrditev, če si kaj novega splezal. Pa si je sposodil od Bosa daljnogled in sta si z Adolfom ogledovala steno. Leta 1937 sta se Adolf Schmid in on zagnala v steno Kogla in jo prva preplezala. Kakih posebnih težav nista imela in tako se kaj več ne spominja, še manj pa o »izginuli« smeri Gregorin—Tarter, o kateri so ga tudi že spraševali. Dobro pa ve, da sta prav tisti čas Benkovič in Kemperle v Glavi Planjave nabijala prve slovenske »kajle«. 1941 je še pogledal v Tri Cine, in že je bilo konec s stenami. Konec je bilo prijetnih spominov na Mlakarjevo družbo v Bistrici, ko so ob ognjih vseprek prepevali: od cerkvenih do ruskih revolucionarnih pesmi. Danes mu je v prijetni zavesti, da se nihče od njegove družbe ni uдинjal okupatorju.

Po končani moriji je zaživel na Primorskem, še kako leto je plezal, potem pa so ga odročnost hribov, družina in druge obveznosti, povsem priklenile na Obalo, tako da je le občasno še stopil v svoje hribe.

Ves čas pa vseeno živo spremlja dosežke »novodobnega« alpinizma, redno bere Platinški Vestnik in Alpinistične novice in s Sandijem Blažino kdaj pa kdaj kako rečeta. Vesel je živahnega razvoja alpinizma na Obali, sam pa se obvezno vsaj enkrat na leto odpravi v Kamniške ali Julijske Alpe. Ko pa lahko toliko pokaže svojemu vnučku.

Izola, poleti 1981

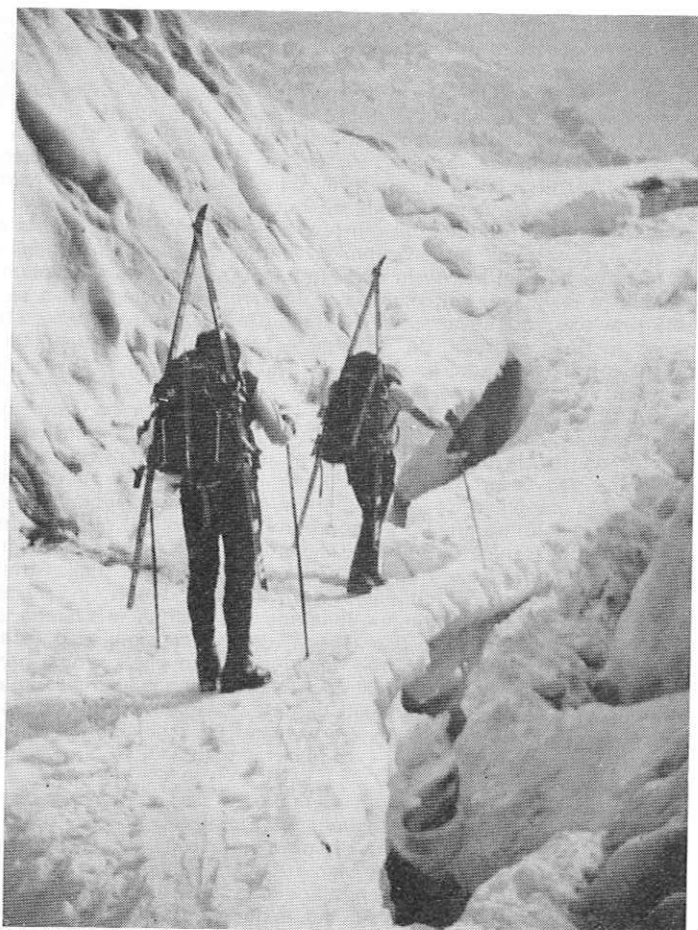
Z VRHA EVROPE*

LUKA KARNIČAR

Če odštejem Kavkaz, je Mt. Blanc še vedno najvišja gora Evrope in prav gotovo ena najbolj obiskanih gora v Alpah. S primerno kondicijo dostop na vrh po običajni smeri tehnično niti ni zahteven. Seveda pa se zadeva kaj hitro spremeni, če je treba nositi na vrh še smuči, smučarske čevlje in drugo alpinistično opremo.

Po 13-urnem tlačenju asfalta po italijanskih avtomobilskih cestah, ko smo minili 11 kilometrov dolg predor, smo končno zagledali Francijo, oziroma našo tako želeno goro z razbitim ledenikom Bossons v vznožju. V opoldanskem soncu so se snežena pobočja izzivajoče bleščala. Z očmi smo iskali možnosti za izvedbo našega načrta. Le nekaj ur pozneje smo otovorjeni zapustili postajo gondolske žičnice na Plan de l'Aiguille (2300 m). Bolj ko smo pridobivali na višini, bliže nam je bilo tudi zavetišče Les Grands Mulets; odločili smo se torej za pristop po severni strani s prečanjem razbitega ledenika Bossons, ki nam je že kar takoj vzbudil nekoliko spoštovanja zaradi svojih skritih razpok in nezanesljivih snežnih mostov. Tako smo imeli opravka malo z razpokami, malo pa s samim seboj vse do zavetišča, v katerem smo bili že v mraku. Bila je sobota in nismo mogli zamenjati dinarjev, zato smo spet obremenili Jamnikovo blagajno, saj pomeni liter navadne vode v takem zavetišču malo premoženje. Kljub temu smo se pošteno odžejali, tla jedilnega prostora pa so nam do enih ponoči rabila za »spalno udobje«. Že nekaj pred drugo uro se je podoba prejšnjega dne ponovila: svetloba baterije je tipala po belih sledeh čez razpoke, strmine, ravnine — vedno pa trdno na tleh; zato so poskrbeli težki nahrbtniki, čeprav že olajšani za to in ono konzervo, ki nam je rabila za večerjo, oziroma za zajtrk.

Bivak Vallot, 500 m pod vrhom, je res dobrodošlo počivališče pred naskokom na vrh, je seveda tudi življenjsko pribežališče, če koga zaloti slabo vreme. Vreme je na našo srečo dobro kazalo, pojavljala so se edino občasna opozorila višinske bolezni. Tu so bili pogoji, da nas napade, saj vso noč nismo spali, spali pa nismo niti prejšnjo noč, ker smo se vozili... Po skromnem okrepčilu, ko se je vrha že dotaknilo sonce, smo nadaljevali pot proti cilju. V mislih smo se vse bolj ukvarjali z možnostmi spusta. Hodili smo kar precej vsaksebi, zato je bilo na vrhu toliko variant — kolikor je bilo nas. Kmalu smo izluščili le eno. Sam pri tem kaj dosti nisem sodeloval, saj me je bolela glava in zato nisem bil razpoložen. Ugotovili smo, da smo tu le štirje in da je eden ostal v bivaku Vallot. Nekaj malega smo poslikali (pravzaprav ne vem, zakaj smo tako varčevali s filmi) in še dobro si nisem pritrdil nahrbtnika, ko sta se Davo in Matej jela spuščati z vrha naravnost po strmem severnem pobočju. Njuni resnično pcpolni zavoji v bleščeči strmini niso dopuščali obotavljanja. Z Jamnikom sva jima hitro sledila. Sicer trda zgornja plast snega je pod težo zavoja večkrat nekoliko zaječala, zato si grobega skakanja nismo mogli privoščiti. Že po nekaj zavojih nas je strmina osvojila in kot prvi Jugoslovani na teh pobočjih smo doživljali občutke moči, lepote in svobode. Ob tem tudi za glavobol ni bilo prostora. Krajši postanek pri bivaku, nato pa naprej — spust na Grand Plateau, čezenj in po strmem pobočju, kjer je bilo doživetje prostosti tako silno, da bi vzletel, če bi mogel — na Petit Plateau. Od tod še nekaj atraktivnih in kar nevarnih skokov čez razpoko strmega ledenika in znašli smo se pri koči, kjer smo sinoči prespali. Kratek počitek, pa spet naprej, ko se je porodilo vprašanje — zakaj so čustva lahko mnogo močnejša od mišljenja, ko potem, ko hočemo tisto, kar smo velikega doživeli, opisati, samo iščemo in tipamo in se na

koncu zdi, da smo uporabili le čisto navadne, obrabljene besede. No, našo vznese-nost pa je, kot bi jo spodrezal, zaključil začetek najbolj razbitega dela ledenika, ki smo ga z vsemi možnimi zvijačami počasi, meter za metrom, puščali za seboj. Kar precej neprijetno sem se počutil tisto uro, ko se mi je venomer nekaj udiralo. Neprestano so se skozi snežno preprogo kazale globine zelenega ledu in šele na nasprotnem pobočju — v spustu na Plan de l'Aiguille smo spet pošteno zadihali. Sonce, belina okrog nas, veseli obrazi prijateljev pa prazni želodci — občutki, ki povedo, da je za nami poštena tura in kar ne moremo verjeti, da smo prav mi prvi Jugoslovani, ki smo prismu-čali s strehe Evrope. In tudi če bi bili — doživetje je bilo res vredno dejanja — lahko bi rekli: uživali smo na najvišji ravni. In čisto na koncu, popoldanska nevihta, ki pa nam ni mogla več do živega.

Naslednji dan smo le pustili ramam nekoliko več svobode, po drugi strani pa se je izkazalo, da je obisk Chamonixa močno obremenil naše denarnice. Kakorkoli že, v torek, 8. junija 1982, popoldne smo izstopili na vrhu Aiguille du Midi. Izstopna postaja še vedno velja za čudo sveta in to prav gotovo tudi je, če si le malo predstavljamo, kako so sploh lahko tako visoko in na taki skalni konici zgradili mogočno gondolsko žičnico. Skozi predor smo prišli na vrh strmega snežnega pobočja, zavitega v meglo, ko nas je v obraz bičala soda. Neprijazen pozdrav. Do bivaka na Col du Midi ni daleč, saj gre pot v glavnem navzdol. Do večera so se še pódile megle in naš cilj nasled-njega dne — ozebnik Gervassuti oz. Mt. Blanc du Tacul — je bil neprijazno odet v sive cunjaste oblake. Tako smo za prenočišče in liter tople vode odšteli prijazni oskrbnici zadnje franke in z mešanimi občutki pričakovali vreme naslednjega dne.

Jasno jutro, ki si ga lahko želi vsak hribovec. Spet romajo vrvi, pancernji, kuhalnik in druga oprema v nahrbtnik, za povrh še smuči, cepin in dereze in veselo v zaledenelo severno steno Mt. Blanca du Tacul. Nekoliko bolje kot pri prvem podvigu smo se

opremili tudi s filmi in podobno ropotijo. Nekaj strmih stopenj mimo navpičnih serakov, kjer so se dereze divje zajedale v breg, nas je pripeljalo na greben. Velikanske opasti so visele čez rob, pod katerim je strmo padal ozebniček. Obetale so se zelo slabe možnosti za prehod od zgoraj navzdol čez opasti. Šele pri zelo dobrem pogledu s strani se je pokazala šibka točka. Označili smo mesto, kjer je bila opast najmanjša, in odšli na vrh. Na vrhu smo pustili smuči, zato sva se z Matejem vrnila, da bi odkopala opast in bi ugotovila razmere v ozebničku. Opast sva toliko zmanjšala, da se je Matej po vrvi spustil v žleb in ugotovil, da so tu dosti slabše razmere kot v severnem pobočju, pa so še zmerom take, da bi za silo šlo. Odkopala sva opast za širino smuči in se vrnila na vrh. Fantje so bili pripravljeni, počakali so še, da sva si nataknila smuči in zapeljali smo se proti ozebničku. Mnogo možnosti in mnenj smo premleli, preden se je Davo navezal na vrh in smo ga začeli spuščati čez navpični ostanek opasti. Sneg v žlebu je bil južen, pod njim pa je bil izredno trd led. Davo se je počasi razvezal in zelo previdno nadaljeval spust. Naslednji je bil Matej v prečki, Marko pa se še odvezal ni, ko je Davo sporočil, da je južnega snega na ledu zmanjkalo in je pod njim le še zeleni vodni led in zdaj ne ve, kaj bi. Nič nismo rekli, zbal sem se za brata. Ta je spet sporočil: Ne vem, naprej ne morem — smuči ne drže, držim se na cepinu, moral bom nazaj! O kalvarija — s smučmi, po ledu navzgor in po vrhu še ritensko. V vpadnico zaradi nevarnosti, da bi se opast odlomila, nisva mogla vreči vrvi. Najprej sva pomagala Marku, da je zlezel nazaj. Marko si je nataknil dereze in se z vrvjo spet spustil v globino. Od obeh v ozebničku, kamor je žgalo sonce in grozilo, da zdaj zdaj podre kako opast na glavo, je sem pa tja prišla kakšna krepka kletvica, ki je dala vedeti, da gre za zelo neroden in naporen vzpon. Precej časa je minilo, da sta se oba prekobalila čez opast na varnejšo severno stran; bila sta zelo izmučena. Torej — ostalo nam ni drugega, da se vrnemo na pot, odkoder smo prišli. Strmina je med 42° in 60°, snežne razmere pa so odlične. Pripravili smo kamere in naslednjih 700 m spusta je bilo eno samo veliko »letenje« Jonatana Livingstona — Galeba. Drseti, padati, vijugati, skakati — v globino brez dna (škoda, da je nahrbtnik tako težak) — opazovanje igre svetlobe v snežnih kristalčkih — mavrične barve okoli sonca, brnenje kamere in obrazi prijateljev, ki jim doživetja odsevajo tisto najgloblje, kar nosijo v sebi — pravo pusto-lovščino. Če že ne moremo ustaviti teh vzvišenih trenutkov, jih nosimo v sebi — in jim ne pustimo, da bi zbledeli. Obnavljamo jih z novimi, iščemo nova doživetja, iščemo kamne preizkušnje in boja — iz njih rastemo v ljudi. Doživetje prave smučarije nas je obogatilo.

Marsikateri spust v naših gorah se lahko primerja s tema dvema v Alpah, toda vseeno je bilo to doživetje nekaj posebnega. Potrebno je bilo več truda, več volje in moči, več vztrajnosti. Kaj vse smo doživeli, preden smo lahko odšli, smo se morali srečati z mnogo obljubami, toda tu, ko smo uživali v dejanjih, smo spet zaživali v optimizmu. Na tem obisku Alp, ki nam ga je omogočila OZD Iskra, smo sodelovali:

Tomaž Jamnik — AO Kranj, 43 let, član več himalajskih odprav, pred podvigom na Mt. Blancu pa je smučal že z vrha Brane, z Jalovca, presmučal S steno Kočne, S steno Skute.

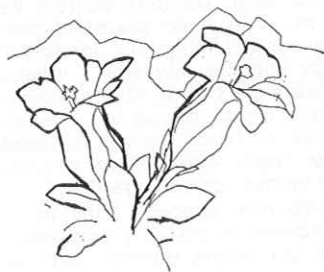
Marko Ažman — AO Kranj, 25 let, več zahtevnih spustov v smučmi v Julijcih in Kamniških Alpah.

Davo Karničar — AO Jezersko, 20 let, odličen smučar, član jugoslovanske B reprezentance, med drugim presmučal tudi desni žleb v S steni Kočne.

Matej Kranjc — AO Kranj, 25 let, skupaj z Lukom Karničarjem najvišji jugoslovanski spust s 6040 m visokega Kitaraja v Andih; v domačih gorah več spustov po plezalnih smereh.

Luka Karničar — AO Jezersko, 26 let, spust s 6040 m visokega Kitaraja, doma spusti po J in JZ steni Babe, čez S steno Kočne.

* Primerjaj članek Pierra Merlina Po masivu Mt. Blanca s smučmi (La Montagne et Alpinisme 1/81 — 4 do 15).

TRGALI SMO PA LE

FILIP MATKO

*En hribček bom kupil,
bom trte sadil...*

(Narodna)

Sivi oblaki so se spustili nad Prekmurje in že zgodaj zjutraj je pričelo pršiti iz njih. Iz Beltinec se do sosednje vasi Odranci skozi oblačne tančice sploh ne vidi. Torej kaj storiti — vremenarji v Ljubljani spet enkrat niso »pogruhtali« pravilne vremenske napovedi, kajti napovedali so sončno vreme z možnimi krajevnimi plohami. Kljub temu smo se odpravili proti lendavski občini, kjer naj bi se v Lendavskih goricah pričela v soboto »uradno« letošnja trgatve. Trte, bogato obložene z grozdom, so že nestrpnost čakale.

Na cesti nismo sami. Do zadnjega kotička zasedeni osebni avtomobili s priklopljenimi dvokolesniki, na njih pa čepe sodi in druge večje posode, ki sodijo k trgovini. Domačini iz bližnjih krajev se stiskajo na traktorskih prikolicah ali kar na kmečkih vozovih, ki jih veselo vlečejo konjički ali celo kravji par. Marsikdo pa je naložil vedra kar na kolo, moped, motorno kolo, zraven še kakšnega soseda ali družico in v mrzlem jutru je cesta proti Lendavi skoraj pretesna za vse. Nekateri obiranci na vozovih pojo, da pozabijo na jutranji hlad in da »dvignejo« moralo svojim sosedom.

Skupaj s to kolono se skozi Črenšovce, Hotizo, Kapco, Gaberje, Doljni in Gornji Lakoš pomikamo proti Lendavi. Pred mestom pod Lendavskimi goricami je ob cesti kolona osebnih vozil in traktorjev, ki potrpežljivo čakajo na svoj jutranji obrok goriva. Bencinski boni še niso natiskani in nekateri »nejeverni« lastniki jeklenih konjičkov si za »huđe čase« že pripravljajo zalogo. Se bodo pa zato drugi manj vozili in tako prispevali večji delež k varčevanju.

Skozi mesto in po mestnih ulicah prispemo do obronkov Lendavskih goric pri naselju Čentiba. Gorce se kot otok med spodnjimi tokovi Krke, Lendave in Kobiljskega potoka vzpenjajo nad pomursko ravnico na vzhodu. Na severu in vzhodu se gorice zložno dvigajo nad ravnico, na južnih in zahodnih pobočjih pa so strmine z vinogradi. Slemenina vinogradov se najvišje vzpenja pri Bukovniku (328 m) in čudovit razgled na mesto, nekdanje naftne vrtine in pomursko ravnico je pri razgledišču Sv. Trojica. Z asfaltne ceste zavijemo na levo, na makadamsko cesto, kjer nas pozdravi lepljivo blato. Gumijasti škornji — »bataši« — bodo kar prav prišli v tej rumenorjavi brozgi. Zapustimo to vaško cesto in se zagrizemo v strmino skozi manjši gozd. Ko pominejo drevesa, se hrib že prevesi proti jugu in tukaj nas pozdravijo gorice, kjer se trta kar šibi pod težkimi sadeži. Dež iz nebesne sivine pa že po malem leze po laseh za ovratnik.

Lastnik goric nas pristrčno pozdravi in potolaži z (lastno) željo, da bi se vreme vendarle izboljšalo. Razdelimo se na dvojice, razdelimo si tudi vedra in se odpravimo med vinsko trto. Še preden smo poprijeli za delo, nas je gospodar povabil v klet, kjer je

»Razdelimo se na dvojice, razdelimo tudi vedra in se odpravimo med vinsko trto.«

Foto Filip Matko

gospodinja pripravila dobrote in jih razpostavila po mizi. Okrepčani in dobre volje smo se lotili trganja grozdja.

Iz meglenih oblakov pa še kar naprej prši. Trgamo grozdje, svetlordeče in modro. Belo grozdje — rizling — iz katerega bo najboljše vino, bo moralo počakati na obirače, ki pridejo za nami. Kajti v dežju in blatu gospodar s traktorjem ne bi mogel pripeljati v gorice traktorske prikolice in zato obiramo le tisto grozdje, ki bo šlo naravnost v stiskalnico; namenjeno je za mošt, ki bo prevrel v vino v domači kleti na vrhu goric. Drugo grozdje, boljše kakovosti, pa je namenjeno za odkup.

V goricah je na levi in desni dosti obiralcev. Glasno kličejo, se smejejo in pojo in tako preganjajo slabo vreme. Ob brajdah nam pod škornji čofota, teče z listja in marsikateri grozd sam spolzi med prsti na tla. Nosača opravljata naporno delo. Namesto v putah nosita obrano grozdje v velikih polivinilastih vrečah. Obiralci jima pomagajo naložiti tovor na hrbet, ostalo garanje do vrha goric, do kleti, pa je njuna skrb. Med potjo jima po vodi in blatu drsi, večkrat zdrkneta tudi na kolena. Iz rok jima polzi plastična vreča in komaj zmoreta, da jima ne zdrsne s hrbta. Pa se le ujameta, sklonita naprej, spet dobro poprimeta za vrečo in se zagrizeta v hrib. Tedaj pa jima med prsti in za vrat priteče gosta, sladka in lepljiva tekočina, mošt.

Proti poldnevju je okrog 30 vreč z grozdem v vinski kleti, gospodar že vstavlja zadnje sestavne dele stiskalnice, gospodinja pa kliče h kosilu. Brači, premočeni do kože, se umivajo z deževnico, ki se je natekla v sod pred vinsko kletjo, in iščejo sveže in suho perilo. Marsikaj toplega najdejo in tovariško si to razdelijo.

Po kosilu se spet vračamo v dolino. Med vožnjo proti Lendavi se oblaki prično trgati. Tu in tam posije tudi mlačen sončni žarek, kot da bi se nam posmehoval. Mi pa smo veseli, trgali smo pa le!

TRIGLAV

IVANKA KOROŠEC

Tisto soboto, ko je neusmiljeno deževalo, nisem preslišala nobene radijske vremenske napovedi. Celo telefonirala sem, če bi se morda le premislili. A napoved je bila jasna: v nedeljo od SZ razjasnitev, delno do pretežno oblačno... Povrh vsega si sinek še ni opomogel od angine. Ležal je z vročičnimi očmi in goltal zdravila, pil čaje, da le ne bi zamudil svoje prve življenjske priložnosti!

V nedeljo zjutraj se je od zahoda sem začel skozi meglene sive tančice vleči pas jasnine. Nahrbtniki so bili pripravljeni, torej gremo!

Narod, ki mu pripadamo, in razred, katerega sinovi in hčere smo, ga ima v grbu. Simbol ponosa in moči je in če živiš tako rekoč v njegovi senci, ob njegovem vznjožju, si menda ja lahko nabereš toliko poguma, da ga obiščeš.

Pohod je organiziralo planinsko društvo PTT Kranj in oprijela sem se te priložnosti z obema rokama, posebej še zato, ker je mož omenil, da bodo zraven kar trije gorski reševalci. Bilo nas je 34 in kar 15 se jih je zaradi slabega vremena premislilo. Vendar jim je bilo lahko že zjutraj žal, kajti že med vožnjo skozi Bled in Gorje je postajalo vse jasnejše, sonce je sijalo in neke od daleč se je pokazal tudi Triglav.

Pokljuka nas je pozdravila v sončnem jutru in z zravnanimi smrekami. Na Rudnem polju smo izstopili, se optali z nahrbtniki in se razdelili po skupinah z vodiči. Vodja pohoda je stopil na čelo in začeli smo se vzpenjati. Kolona se ves čas ni pretrgala, saj so zvezbo vzdrževali tudi z »voki-tokiji«. Na Studorskem prevalu smo prvič počivali in se podprli. Potem smo šli naprej v čudovit dan, mimo skal, izpod katerih so poganjale pisane trdožive cvetice, mimo macesnov, ruševja, trav in mahov in tako smo mimogrede prišli do Vodnikovih koč. Tu nas je čakal čaj; po počitku pa smo jo mahnili naprej. Koča Planika se mi je zazdela kot prava planika, tako visoko pod skalami je. Ko smo prišli do nje, se je izkazalo, da je velika in prostorna, čisto drugačna, kot jo vidiš »od spodaj«, od daleč. Časa je bilo dovolj, zato je nekdo predlagal, naj bi šli še na Kredarico pogledat, kako grade. Rekli so, da je blizu, le 20 minut, je lepa stezica, sprehod tako rekoč. Pa to ni bilo čisto res, kajti tu sem se prvič v življenju srečala z žično vrvjo in s klini. Strah sem začutila v kolenih, prepadi pod nami so mi vzbujali grozo. Saj bi vendar morala vedeti, da to ni domače dvorišče in da taki pohodi terjajo naprezanje vseh tistih moči, ki jih sicer v vsakdanjem udobju ne poznamo. Na gradbišču na Kredarici je ropotalo; delavci v kučmah delajo, prizidek vztrajno raste. Visoko v steni

je bilo vse polno premikajočih se drobnih pik, ljudi, ki so lezli na Triglav. Tedaj me je prvič obšlo, da naslednje jutro ne bom šla z drugimi na vrh. Počakala jih bom na Planiki, pa bo. Čemu bi obremenjevala sebe in druge? Prepričevala sem se, da to ni nikakršno potrjevanje, če prideš na vrh, da je pač še mnogo ljudi, ki ga niti videli niso od blizu. Raje bom hodila na Triglav tako, kot je vse življenje hodil nanj Janez Mencinger.

Zvečer sem omahovanje in kolebanje potisnila nekoliko v kot. Skrbi so se v prijetni družbi in v smehu razpršile. Polegli smo po pogradih, a še dolgo nismo zaspali. Dosti je bilo slišati o nočnem žaganju drv, o pomočnikih za podajanje in o svečkah, ki jih je bojda treba odviti, da motorka utihne. V temi se je iz kota oglasil hripov glas: »Kaj delava, gospod župan? Delava, delava. Klobase kradeva. Kje stanujem? Nikjer. On je pa moj sosed.«

Takoj smo prepoznali glas igralca Aleksandra Valiča, kdo pa ga tako odlično posnema, nam ni uspelo ugotoviti. V splošnem smehu je pripovedoval o kokoših, ki so kokodakale celo noč in o veslanju v Ameriko. Žal mi je bilo, da je Borut spal in tega ni slišal.

Žimnica je bila trda in če imaš za vzglavje še skrbi, je spanec slab. Še v temi smo vstali, si ob baterijah natikali nogavice in vlekli nase puloverje. Od strani sem pogledovala na vodiča Tomaža. Ta naj bi me vodil? Ni premlad? Premalo izkušen? Preslaboten? Kaj če nama obema spodrsne in zgrmiva dol? Ob prvem svitu smo bili že vsi pokonci in ko je sonce ožarilo Planiko in trop ovac okoli nje, smo bili tudi mi pripravljani. Vodič Tomaž me je navezal na vrv. Tudi otroke so navezali. Borut pa je kljub svojim desetim letom potočil v protest nekaj solza. Ne, on že ne pojde na vrh navezan! Občutki, ki niso bili več docela zmogni sprejemati rumenozlatega odseva sveta okrog mene, so vrveli po moji notranjosti. Kot kmečka nevesta, ki si misli, da še vedno lahko reče »ne«, tako sem tudi jaz mislila, na pol v upanju, na pol v strahu — da še vedno lahko odneham.

Tista pot od prvega žleba s klini do vrha Triglava, je bila zame kalvarija. Malo je manjkalo, da nisem tudi jaz vprašala vodiča, katere skale naj se oprimem, leve ali desne, in to tam, kjer naj bi bila samo ena! Ljudje smo pač različni, zato je lepo in zanimivo na svetu, in vsi nismo za vse. Prišla sem na vrh s tridimi nogami, kot bi bila skrepnela. Misliła sem, da se bom kar sesedla, a sem se le prisilila, da sem odprla oči na stečaj in pogledala okrog sebe. Lepota je omehčala strah v meni. Premagati ga sicer ni mogla, a opazila sem, da vsa strmim, da lahko spet čutim in dojemam. Ves svet je bil tu spodaj pod nami, razgled je bil odprt na vse strani. Zdaj sem privrta razumela pregovor, ki pravi, da človek ne premaga gore, pač pa samega sebe. Izkušeni planinci so nam razlagali imena za posamezne vrhove in doline pod nami. Koliko znanih in neznanih orjakov! Bilo je veličastno, razburljivo in — enkratno. To so neponovljivi, silni občutki, ki človeka prevzamejo do dna in jih ne more nikoli pozabiti. Sledil je obvezen krst z vrvo po zadnji plati, fotografski posnetki ob Aljaževem stolpu, žigosanje kartic in planinskih knjižic, zraven smo dodali »vitergin« za moč — in odšli smo navzdol! Ob pomoči in vzpodbujanju vodiča in drugih sem naposled prilezla do Planike, kjer so drugi že zajtrkovali. Sreča, še sem v enem kosu! Do hrane mi ni bilo, popila sem le čaj in skoraj liter mineralne vode. Živci, kajpak!

Ob pol enajstih smo odšli proti Koči na Doliču. Tudi tu je bilo nekaj vrvi in klinov. Brez vrvi okrog pasu so moje roke nekam negotovo tipale po njih. Vendar, človeku je mogoče kar precej dopovedati in navsezadnje je brez zastojev šlo vse do Doliča. Le žejalo me je, kot bi zadnje dni jedla samo sol. Po počitku smo nadaljevali pot čez Hribarice. Tistih Hribaric pač ne bom zlepa pozabila; imenovati pa bi se morale drugače — Vražji klanec ali kaj podobnega. Na vrhu, kjer so drugi pospravljali klobase, čokolado in jajca, sem si privoščila le pol limone. Jože mi je prigovarjal, naj vendar nekaj pojem, ne vem ali zaradi resnične skrbi ali le zaradi bojazni, da bi moral vleči še moj nahrbtnik. Vrhov res ne moreš zavzemati na paro iz mineralne vode!

Še enkrat smo s pogledi objeli Planiko in Triglav, ki se je zdaj skrival v rahlih meglicah. Potem smo se začeli spuščati proti Sedmerim triglavskim jezerom. To je bila seveda druga pesem; šlo je lažje in perspektive so bile tudi vse drugačne, kot so triglavski prepadi. Ob jezeru smo spet počivali in si namakali noge. Nekateri so si spet dali opraviti z nahrbtniki, moje grlo pa je bilo še vedno zadrženo.

Dolina je postajala vse lepša, vedno več zelenja in drobnih cvetic je bilo v njej. Noge so bile le še »avtomat« in marsikdo je začel na tihem vzdihovati. Zadaj so spraševali, koliko je še do koče, spredaj so po oddajniku odgovarjali, da je že prav blizu, le še greben je vmes. Bilo pa je še in še grebenov, ovinkov, rahlih vzponov in spustov, še mnogo korakov po triglavskih travah in zlizanih skalah. Jezero Ledvica nas je pozdravilo z drobno nakodrano gladino, v kateri so se ogledovale bližnje skale. Če si natanko prisluhnil, si lahko razen korakov in besed zaslišal tudi šelest listov, frfot ptice, šumenje tišine...

Še ne? So bili nestrpni nekateri. Na tabli je pisalo še 15 minut, vendar smo potrebovali še enkrat toliko, da smo zagledali tako vroče zaželeno kočo. Dobili smo okusno

enolončnico. Pojedla sem le dve žlici, naj mi bo oproščeno — zares nisem mogla jesti, čeprav me je Jože gledal postrani.

V drugem nadstropju smo dobili sobi številka 13 in 18. Skobacala sem se na zgornji pograd in mislila, da bom pri priči zaspala. Tedaj pa se je nekdo spomnil, da bi zložili denar, si kupili pijačo, odprli nahrbtnike in si priredili prav imenitno večerjo. Rečeno — storjeno. Na mizi so se znašle dobrote vseh vrst: majoneza, pastete, siri, paradižniki, klobasa v zaseki, čebula, paprika, suha salama. Vodič Tomaž je začel rezati slanino, lepo zavito v kožo in glej — po enodnevnem postu mi je zadišala prav ta slanina! Kakšen slasten zalogaj je to bil, prava mana! In če ga ješ takole sproščen na pogradu, ko gledaš skozi okno na pot in na jezero, je to udobje prve vrste.

Ko so pogasili luči, se je spet oglasil »Ferenc« s svojim »Mihijem«. Imeli pa smo tokrat pri roki baterije in Jože ga je sredi monologa v splošno zadovoljstvo vseh obsvetil in ga »ujel na delu«. Moj mali hribolazec pa je, žal, že spet spal in ga je preslišal.

Torkovo jutro je bilo jasno in sveže. Po zajtrku smo zapustili kočo. Noge so nas bolele, ko smo se pa ugreli, nam je na planino Ovčarijo šlo kar lepo. Na Planini pri jezeru grade novo kočo. Stara, ki je na razglednicah videti prav imenitna, je pogorela. Jezero je temno zeleno, okrog in okrog je venec svetlo zelenega mulja. Visoke smreke ga obdajajo in so kot zametni ovratnik. Tu mi je bilo zelo všeč. Z Jožetom se dogovarjava, da bova čez nekaj let, ko bodo najini ptički že odrčali iz gnezda, prišla sem na dopust. V okoliških gozdovih rastejo gobe, mir je vsepovsod, da slišiš vsako ptico, celo srnjakovo stopinjo, zrak je studenčno čist, skratka ču-do-vi-to! A pot kaže naprej, na Vogar. Po treh urah spuščanja po grapasti in skalnati poti smo prišli do nove ceste, ki so jo tedaj ravno gradili. Koča na Vogarju nas je sprejela s čajem, z žganci, klobasami in joto. Iz Stare Fužine je prišla skupina Angležev z jogurtno belimi okončinami in zadihanimi pljuči. Ti že ne bodo šli tja, od koder smo prišli mi!

Po daljšem počitku smo se začeli spuščati v Staro Fužino. Šli smo čez Hudičev most in mimo Zoisovega gradu, Disciplinirani, kot smo bili ves čas, smo v koloni korakali skozi vso Staro Fužino do Bohinjskega jezera. V aparatu sta ostala še dva posnetka, ravno prav za spomin ob »štirih srčnih možeh«. »Ferenc« se je omeščal in povedal svoje štorije še enkrat, da smo ga slišali vsi. Nismo se dolgo kratkočasili, ko je pripeljal avtobus. Vračali smo se skozi Nomenj in Sotesko in z gromkim hura smo pozdravljali šoferja, vodiče, vodjo pohoda, tiste, ki so bili prvič na Triglavu, najmlajše, najstarejše, skratka vse, ki so bili z nami! Nato smo še zapeli Mi se imamo radi, Terzinka, Delaj, delaj dekle pušeljc in tako do Bleda in Lesc. Še enkrat je zadonelo hura, stisnili smo si roke v slovo in — avtobus je odpeljal.

Vsak ga doživi po svoje, jaz sem ga tako, kot sem bila opisala. Vsak dan znova pa mi iz podzavesti vznikne še kaj novega in to spreminja sliko. Kakršnakoli že je, lepa je in kot taka mi bo ostala najdražji spomin na moj vzpon na Triglav.

Trenta 27.10.

UTRINEK Z LUBNIKA

PAVLE ŠEGULA

Bilo je konec februarja.

Zehajoč sem ob nenavadno rani uri dočakal Jožeta; z njim sem se domenil za sobotni jutranji sprehod na Lubnik. Ko so pred hišo v temi zažarele zavorne luči njegove »katre«, sem bil že nared in odrinila sva v gluho temo. Pod loškim gradom je za nekaj sto metrov vožnje naložil še Janeza. Pravkar zapadli sneg je segal do sredine goleni, za lansko zimo pravzaprav nenavadno visoko. Steza je bila nedotaknjena; hoja je bila čudovita. Utonili smo v gmajni.

Pod težo bele odeje so se krivile smrečice, gole veje bukev so v komaj zaznavnem jutru izginjale v nevidne višave in temo. Korakov ni bilo slišati, le tu in tam je komu izmed nas zdrsnilo na ledeni podlagi, ki jo je pred sneženjem zgladilo na stotine nog. Vzpon je naglo mineval, mlada sopotnika sta hitela, kot da ju nosijo krila. Le s težavo sem ju dohajal...

Vrh je bil pust in osamel; še ne docela rojeni dan je jutranji hlad še okrepil, v njegovih plavkasti svetlobi so bile sence še bolj mrzle. Bilo je pač pravo zimsko jutro, ki se ne more meriti s toplino poletnih in jesenskih juter.

V daljavah je samotaril Triglav, belo so sijale Karavanke, skalne strmine Kamniških Alp so dale slutiti že davno izživeta doživetja. Dobrodušno, a hladno so kipela kvišku pobeljena rebra Storžiča. Snegovi Blegoša in drugih loških gora so kot mehka blazina skrivali širne jelove gozdove.

»Gremo po lovski stezi!«

Besede so zarezele v tišino. Brez pomislekov smo jim sledili in se spustili v osojne strmine nad Veštrom in Selško Soro. Mudilo se nam je in kanili smo priti čimprej domov; nikomur ni padlo na misel, da je Jože tam pred dnevi pripraskal na vrh ob pomoči derez. Tla so bila gladko zamrznjena.

Zavajala nas je debelina snežne odeje. Sneg je skrival varljivo podlago in je ležal do kolen visoko. Olajšal je hojo, da smo sestopali, kot bi hodili po široki cesti. Vsak po svoje smo bredili po nedotaknjem snegu in rili v celec razdrapane brazde. Palice so nam hojo olajšale, kazalo je, kot da nam pravzaprav niso prav nič potrebne.

Rinili smo naravnost navzdol, saj je treba z vrha najprej sestopiti kakih dvesto metrov na divje — lovci pač prikrivajo svoja pota. Neslo pa nas je tudi nekoliko v levo, da smo zašli v območje ene izmed številnih plazin, ki padajo strmo proti Sori, dobrih petsto metrov niže. Nenadoma je bilo globokega snega konec. Vsi pregreti in zasopli smo se ustavili. Snežno odejo je vzel plaz, očem se je ponujal gladek sren.

»Tole mi pa ne ugaja!«

Besede so se mi utrgale iz ust skoraj brez moje volje, nekako samodejno in prav nič veselo. Utegnili bi imeti težave, saj razen palic nismo imeli prav nobenega pripomočka. Šele tedaj mi je šinilo v glavo, da počnem nekaj, kar ni prav. Lahko bi si bil mislil, da se na tistih strminah trgajo plazovi! Sopotnika sta zavila proti levi. Tam se je sneg obdržal. Hotel sem jima slediti, a mi je v hipu zmanjkalo tal pod nogama. Začela se je nenadejana, neprostovoljna, nevarna vožnja, ki je bila hkrati igra z goro in srečo; drsenje, med katerim nisem mogel zavestno storiti tako rekoč nič, kar bi mi pomagalo. Bil sem igračka težnosti, ki me je pehala sem in tja, da se nisem zavedal niti svoje nebogljenosti in se mi niti za en sam trenutek ni zares posvetilo, da me pred koncem lahko reši samo golo naključje.

Sploh bi o tem doživetju težko napisal karkoli zares oprijemljivega. Če se zamislim v tiste trenutke, so še danes najbolj stvarna podoba tistih debel, ki so se mi bližala in izginjala... Drobni in debelih debel gabrov in bukev, ki tudi sami bijejo težak boj za obstoj v tistih osončnih strminah. Na misel mi prihaja venomer poskušanje, da objamem katero od njih; dozdeva se mi, da mi je to nekajkrat skoraj uspelo. Gotovo sem si obupno prizadeval, da bi se ustavil ob kakem drevescu. A vedno, ko sem mislil, da sem že na varnem, me je spet zavrtelo in odneslo še globlje po pobočju. Drsel sem po nekakem oblem hrbtu in v prebliskih se mi je morda kazal spokojni obraz ženice, ki smo jo nekaj tednov poprej sredi noči mrtvo pobrali na hribu blizu Zalega Loga, potem ko ji je med delom zdrsnilo na poledeneli stezi.

Najbrž sem v podzvesti ugotavljal, da me čaka podobna usoda, vendar se nič takega ne spominjam.

Prav nič se tudi ne zavedam, kako sem že dokaj niže telebnil čez nekaj metrski skalni pomol v tesno, zavito korito, potem pa me je težnost spet odplavila naprej v nedotaknjeni, globoki sneg. Tam je strmina nekoliko pojenjala, da sem lahko le zavrl in se z licem naslonjen ob deblo debele bukve nazadnje ustavil. Že je bil ob meni Jože in hipoma sem bil tudi sam pokonci, najbrž dokaj zmeden, saj me je ves zaskrbljen povpraševal, kako se počutim.

Kazalo je, da je vse v redu. Bolela me je stegnenica, a me ni ovirala pri hoji. Prijateljema je odleglo in tudi sam sem bil srečen, da sta jo izvozila brez padca. Lahko bi se primerile čudne reči...

Izkobacal sem se iz snega, ves zasnežen in bel, kot mlinar; poiskali smo izgubljeni palici in se prebili poprek do stezice, ki je med padanjem že ostala nad nami in nas poslej varno vodila v dolino.

Doživel in preživel sem zdrs, kakršni so januarja in februarja 1982 postali usodni za lepo število dobrih gornikov in alpinistov. Gora ni hotela, da bi se žrtvam pridružil tudi jaz. Ni me sram priznati, da bi bil tega kriv povsem in popolnoma sam. V gorah namreč ne smejo obveljati samo čustva in zanos, pač pa v vsaj enaki meri tudi pamet in izkušnje. Prav nizki, gozdnati, domači Lubnik me je moral opomniti, da ob svojem času tudi na nedolžne vrhove ne gre hoditi brez premisleka in primerne opreme.

ŠE N'KOL' SE NISMO TOL'K' SMEJAL . . .

FRANCÈ AVČIN

Z dolgostebelnim Jegličem, svojim naslednikom na ljubljanski Elektrofakulteti in po soških gorah, imam izrazito smolo. V hribih je sumljivo neodporen na polno Luno, brž ko ga zvečer oblije njena mesečina, ga rado nekaj piči, na vrat na nos skoči v »škrpete«, tisti svoj zametek nahrbtnika zadega na rame in že ga ni. Še pred zajtrkom pa se zopet od nekod nariše, ves sijoč: »Tudi na Himalaji ni tako! Moj najlepši dan' v gorah!« Bil pa je takole čez noč po vseh nebeških grebenih od Plazkega Kuka do Vogla visoko nad Sedmerimi ali pa čez Pelc in Ribežne na Srebrnjak v srebrni mesečini. In tako dalje. Srečnik!

Nedavno tega sem ga povabil na svojo »patentirano« lovsko juho. Ob šestih zvečer, smo rekli, se pravi okrog pol sedmih, sem računal. Kajti odstopanja $\pm$ pol ure od obljubljenega mu je predavatelju najpreciznejših merjenj pravilo; ura, dve pa nič posebnega. A se ti ni naslikal to pot še pred šesto, pa še svojo takrat še nevestico Darinkico je pripeljal. Juho sem podaljšal in še počakati je bilo treba. Dolgostebelni pa ima navado, da stika okrog naše bajte v Vrsniku in vselej mu je nekaj narobe. To pot so bile na vrsti hišice za ptičke, ki mi jih je bil on sam navesil po drevju. Brž je bil na starem štrbonclju in že me je kregal: »Le kako naj bodo notri gnezda, ko pa je vse polno listja!« — kot da bi ga bil tja nanosil jaz. In že je oberoč snel hišico in jo prinesel na trentarski leseni mostovž. »Pa sam poglej!« in že je snel strešico. Res je bilo polno suhega listja. Pomešal sem z roko po njem, tedaj pa se je zgodilo! Kot namazan blisk je nekaj kosmatega prhnilo ven, meni na ramo, me do krvi opraskalo po licu, pa hop na tla in frk proti Darinkici, tri korake proč, tam pa na njen skrbno položeni čevljiček pa gor, naravnost pod sveže zlikane, modre laške kavbojke. Otrdela je kot kip, tista grozeča pošast goreča pa je urno plezala po notranji strani hlačnice navzgor. A ni računala z današnjo modo: v tesno oprijetem gornjem delu se ji je zaritilo, prav dobesedno. Nemočno se je kopala naprej, klavrno ujeta. Še dobro, da se ni z zobalom obrnila navznoter v notranje mehko meso. Darinkico bi bila lahko prežrla skoz in skoz. Vsi smo obnemeli.

Le Darinkica — psihologinja ne. Beštijo je v hipu psihoanalizirala, zgrabila zadrgo in jo z vajeno žensko kretnjo potegnila navzdol. Iz tako nastalega trikotnega razporka pa se je v velikanskem loku pognalo nekaj temnega nekaj metrov daleč, naravnost v kuhinjo. Oddahnili smo se in namesto, da bi pomilovali žrtev napada, sva z Dolgostebelnim bruhnila v huronski krohota brez kraja, da se nama je nazadnje pridružila še Darinkica in ji je kri ponovno zaplala v negibni obraz.

Še n'kol' se nismo tol'k' smejal'!!

Ker pa bajta ni pogorela, smo previdno stopili v kuhinjo in plašno pričeli iskati to zverino nasilno. Našla se je zadaj za vrati, krita med ropotijo. Onadva pa name: »Ti moraš vedeti, kaj je, saj si jager! Črne očke ima, lušt kana ušesca, dolg repek, lep sivkast kožušček.« Opisal sem jima vse mogoče: veverico, podgano, podlasico, kuno, polha, saj sam ne vidim več od blizu. A nista se mogla odločiti. Seveda, le kako naj doktor elektrotehničnih znanosti in diplomirana psihologinja, čeprav doma z bližnje kmetije na Skali nad Sočo, ločita med to živadjo, ki jo sicer pozna vsak še količjak kmečki otročaj...

Začela sta brskati po njej z ročajem metle, da bi jo izgnala na prosto. Ona pa, ne bodi lena, smuk še naprej v kuhinjo, naravnost za štedilnik. Pa jo dobi ven od tamkaj! Posvetovali smo se in sklenili, naj kar tam prenoči. Mirno smo pospravili med tem končno skuhano lovsko juho, slast pa so nam neprestano motili izbruhi smeha, o groza! Ker je bila po moji oceni ta grozeča pošast le do smrti prestrašen navaden hišni polhek, smo od štedilnika do odprtega okna nastavili koščke sirčka, salamice, klobasice, orehovitih jedrc. In res, ko smo zjutraj prišli, si je bil naš mali, zlati polhek že poiskal svojo širno svobodo, v kakem pametnejšem gnezdu, kjer ga ne bodo več staknili nadležni, pokmeteni intelektualci. Le-ti pa se ga z radostjo nad življenjem spominjajo s toplim nasmehom ob vsaki nadaljnji lovski juhi.

NEPOZABEN VZPON NA SKUTO

MARKO HVALA

Bilo je lepega pomladnega jutra. Redke meglice so se podile nad Ljubljano, zvezde so počasi ugašale in vsak čas bi morala napočiti zarja. Spal sem še v topli postelji, ko me je stresla očetova roka. »No, greš?« me je vprašal oče. Tedaj sem se še le zavedel, da sva se včeraj domenila, da obiščeva Skuto. Nekaj časa sem se seveda še obotavljal. Lepše mi je bilo pod toplo pernico. »Ampak, po opravljeni naporni turi bo še lepše!« sem pomislil, skočil iz postelje in bil kmalu nared. Z »bolho« sva odbrzela proti Kamniškim planinam in sicer v dolino Konec. Premišljeval sem o Skuti in sam ne vem, kdaj me je zmanjkalo. Ko sem se prebudil, sva bila že v Koncu. Ozrl sem se po »Gamsovem skretu« in oblila me je zona. »Po tej strmini se bom moral vzpenjati!« sem si mislil. »Pohiti, sicer nama bo vroče!« me je priganjal oče. Obul sem hribovske čevlje in zavila sva v strmino. Sprva sva hodila po lovski poti, obrasli z nizkim rastlinjem. Kako lepo je bilo gledati prebujajoče se čmrlje na cveticah, mravlje, ki so že marljivo delale na mravljiščih! Nič več mi ni bilo žal, da sem moral zapustiti toplo pernico. Pot je zašla v gozd. Pokrita je bila z mehkim listjem in pravi užitek je bilo hoditi po njem. Ptice so že pele pa tudi muhe so že živahno brenčale okoli naju. Lovska pot se je povsem potuhnila pa tudi gozd je zamenjala gosta zelena trava, ki je zelena zato, ker jo gamsi pognoje in po tem je dobila strmina tudi ime. Z očetom sva se morala pošteno potruditi, da nisva zgrešila skalnate police, opremljene s klini in vrvjo. Brez večjih težav sva jo preplezala. Oče me je sicer navezal zaradi varnosti, pa tudi zato, da ohrani dobre živce. Preplezala sva polico in se znašla ob vodi, ki je kapljala po skalah. Oče je splezal k izvirku, jaz pa sem ga čakal in leno prešteval vrane na nebu. Oče se je, ko je zajel vodo, kmalu vrnil in s polno čutaro sva jo mahnila naprej. Na že tako strmo pot je začelo pripekati še sonce. Nobene sence ni bilo, ko bi v njenem varstvu lahko hodila. Bila je sama gosta trava. Pot se ni in ni hotela nehati, začel sem na glas tožiti pa sem kmalu utihnil — zagledala sva mnogo lepih planik. In ker se je pot še naprej vlekla, sem začel spet tožiti. Nenadoma je trava prešla v skalnat svet in tedaj sem se še le oddahnil, kajti minila sva »Gamsov skret« in prilezla na Velike pode. Nisva se mogla odločiti za vzpon na Skuto, ker sva bila oba pošteno utrujena. Poiskala sva si senco pod nekim balvanom in se odločila za počitek. Dobro uro sva spala kot ubita. Prebudila sva se nekako ob enih popoldne. Bilo je že pozno, pa sva se vseeno odločila za vzpon, ker sva računala z jasno nočjo. Obula sva čevlje in se začela vzpenjati na greben, ki loči Velike in Male pode. Pobočje grebena je opremljeno s klini in vrvjo, že na Velikih podih pa se je začela tudi transversala in tako s potjo nisva imela težav. Priplezala sva na vrh grebena in se po drugi strani spustila na Male pode. Nad seboj sva zagledala dolgo snežišče, obdano z gruščem. Sneg je bil pretrd za hojo, zato sva se morala odločiti za hojo po grušču, kar pa je bilo seveda neprimerno bolj naporno. Za nagrado sva bila na vrhu snežišča našla dokaj čist sneg; natrpala sva ga v čutaro, v kateri je bila že topla studenčnica. Po počitku me je oče navezal, kajti začelo se je plezanje. Pot je bila sprva opremljena z vrvjo in klini, pozneje pa je bilo klinov vse več. Kamor sem pogledal, povsod so bili sami klini. Z očetom sva morala večkrat počivati, ker sva se preveč zagnala pa tudi pot je bila

zelo strma. Nekaj metrov pod vrhom sva se z očetom razvezala; kmalu sem zagledal kovinsko skrinjico, v kateri je navadno žig, tukaj pa ga tedaj ni bilo. Bil sem vesel, da sem bil na vrhu Skute, zavedal pa sem se, da je do doline še dolga pot. Oče me je fotografiral, najprej z Brano v ozadju, potem pa še s Planjavo in Ojstrico. Nekaj časa sva porabila tudi za razgled, potem pa sva se spustila na Velike pode. Pot gre mimo Štruce, na katero bi lahko splezala, če bi imela dovolj časa in bi lahko še enkrat v višine videla Velike pode, morda tudi Gamsov skret. Kmalu sva prišla do luknje, v njej je bila voda. Pri bivaku sva spet počivala. Na drugi strani grebena sva zaslišala brnenje generatorja v Cojzovi koči, malo za tem pa sva zagledala še luči. V koči sva se okrepčala vsak po svoje. Oče s steklenico piva, — tega ga nikakor ne morem odvaditi, jaz pa sem pojedel makarone. Po tej »hrani« sva se začela spuščati. Oče mehkih kolen, jaz pa, moram reči, malo tesnega srca, ker je bilo že precej temno. Po melišču sva zaradi teme hodila drug za drugim. Noč je bila lepa. Vzhajati je začela tudi luna, ki pa nama ni mogla pomagati, ker sva se midva spuščala hitreje, kot je ona vzhajala. Prišla sva v gozd in tu nama je prišla prav žepna svetilka. Dolgo sva tako hodila, da sva prišla do najine »bolhe«. Kmalu sva prišla do avtomobila, se preobula in se odpeljala proti Ljubljani.

Doma sem ležal v topli postelji in premišljal: »Če zjutraj ne bi zgodaj vstal, ne bi videl čmrljev, mravelj, planik, ne bi se nadihal svežega zraka in ne bi tako lepo preživel svojega prostega dne.

NA KOMNO IN NA BOGATIN

(Skrajšan spis učenke OŠ T. Tomšič, Tatjane Urbančič)

Že teden dni poprej je bila glavna tema naših razgovorov — dvodnevni izlet na Komno in Bogatin. Nestrpno smo čakali soboto, dan našega odhoda. Seveda so bili tudi prepiri, kje bo kdo spal in pri kom bo kdo sedel v avtobusu. Prerekanje pa se je kmalu prevesilo v skrb, kje dobiti prave planinske čevlje, nahrbtnik in še mnogo drugih malenkosti.

No, in tako je prišla sobota, ko smo z avtobusom drveli proti Gorenjski in smo zraven veselo prepevali. Zavili smo v Bohinj. Brž ko se je avtobus ustavil, so nekateri že pogrešali malico, drugi pa smo se pri »štirih srčnih možeh« postavili in se fotografirali. Potem pa smo zlezli v avtobus, toda avtobus ni hotel naprej. Pa smo mu pomagali — horuk — in šlo je. Naslednja postaja je bila pri slapu Savica. Ko smo se nagledali slapa, smo obuli težke planinske čevlje in odšli smo na gorsko pot.

Hodili smo in hodili, poti pa ni in ni hotelo biti konca. Skoraj smo že obupovali, ko smo zagledali skozi drevje — kočo. Tam so nam dodelili skupno ležišče. Najprej smo bili vsak zase in se nismo zmenili za druge iz drugih šol, kmalu pa smo začeli prijateljsko kramljati. Ko smo, kljub dolgi vrsti, dočakali večerjo, smo zlezli na pograd in zaigrali »osla«. Nič nismo bili podobni pravim planincem, ki so znani po tem, da zgodaj zaspe, vstajajo pa rano. Pa je končno tudi nas premagala utrujenost in pospali smo drug za drugim.

Po zajtrku naslednjega jutra smo odšli na Bogatin. Nahrbtnike smo pustili v koči in tako smo po kamniti poti brez njih rinili v strmino.

Po nekaj počitkih smo le prišli na vrh, se podpisali v knjigo, in zaman iskali žig. Dobili smo ga šele v koči pod Bogatinom. Žigosali smo dnevnike in izkaznice in se seveda tudi odžejali.

Na Komni smo se najedli, oblepili žulje, optali nahrbtnike in odšli k Črnemu jezeru in čez Komarčo v dolino.

Šumenje slapa se je vedno bolj približevalo in kmalu smo bili v dolini, kjer nas je čakal avtobus. Čeprav utrujeni, smo v avtobusu veselo prepevali.

Glej, Knežak! Hura! Pozabili smo na žulje in stekli domov. Še s polnimi usti ob večerji smo pripovedovali domačim o visokem Bogatinu, o čudovitem razgledu s Komne, o slapu Savici, Črnem jezeru... Seveda smo omenili tudi planinski krst na vrhu Bogatina, saj večina od nas še nikoli ni bila na tem vrhu, visokem čez 2000 metrov.

V Planici 1. jan. 1961

Foto A. Sušnik

ALPINIZEM IN PSIHOLOGIJA¹

Povezovanje psihologije s planinstvom in alpinizmom ni nič novega. Odkar obstajajo ljudje in hribi, obstaja tudi zanimanje za hojo in plezanje v hribi. Zanimanje oziroma interesi pa so že področje psihologije.

Kot pri vsakem človekovem početju se tudi tukaj kmalu pojavi vprašanje: Zakaj? Zakaj ljudje sploh hodijo v hribe. Pri tem je mogoče lepo opaziti povezavo psihologije s planinstvom in alpinizmom. Vprašanje: — zakaj — je namreč v psihologiji vprašanje motivacije. Odgovor nanj išče psihologija z znanstvenimi metodami.

V uvodu v svojo knjigo ugotavlja avtor Karel Greitbauer,² da je zelo težko pisati psihologijo za planinca, ker ta večinoma ne pozna pojmov in metod psihologije. V prvem delu knjige je predvsem govor o planinarjenju in romantiki, ki po pisateljevem mnenju ne spada k temi, kajti romantika ni vzrok, da nekdo postane planinec, pa čeprav pri tem lahko igra pomembno vlogo. Zato ne bo govora o prvem delu, temveč o drugem, ki je bistven.

Planinarjenje vsebuje cel kompleks vprašanj. Ne da se kar tako preprosto odgovoriti, *zakaj* nekdo postane in je planinec. Glavno vprašanje za planinca je, kako sem postal,

¹ Planinstvo in alpinizem sta se pri nas zelo razmahnila, zato je prav, da o tem spregovorimo tudi z jeziki, kot ga govori psihologija. V tem okviru bomo skušali postopoma predstaviti nekaj vsebin iz take literature, povzetek redkih, a dosegljivih domačih in tujih raziskav. V tej zanimivi snovi šele iščemo pravo podobo, zato nam bo vsaka dobronamerna kritika dobrodošla.

² Alpinist in psiholog Karl Greitbauer je prvič prikazal »alpinistično dogajanje v luči psihologije« v delu »Podoba hribovlazca« (Die Gestalt des Bergsteigers — W. Braumüller, XXX Wien 9/66, Stuttgart, 1956), je kljub znanstveni utemeljitvi razumljivo vsakomur in dopušča vpogled v vzročne zveze psihologije hribovlazca. Avtor v tem delu razlaga svoj pogled na razvoj alpinista. Delo je dokaj filozofsko obarvano in je na meji med filozofijo in klinično psihologijo. Predstavlja nekakšno nadaljevanje filozofskega pogleda na alpinizem Maduschke in Meierja. Pričujoča vsebina je le povzetek širše zasnovane problematike.

kar sem. Kakšno je pravzaprav okolje, v katerem nekdo postaja planinec, kaj omogoča in vpliva, da nekdo postane alpinist?

Avtor našteva v prvem poglavju drugega dela (str. 115—164) nekaj teh možnosti, ki postanejo resničnost v danem okolju, v določeni konstelaciji in v določenem pogledu na svet. Pojem konstelacija je treba razumeti kot kompleks doživetij, ki kot pogoji usmerjajo neko delovanje (prim. str. 132). Za dokaz avtor uporablja pojmovanje psihične konstelacije S. Freuda, W. Buscha in H. von Kleitsa (prim. str. 133—137). Važno je, kakšno je bilo prvo doživetje, ki ga je imel mladi planinec v srečanju z goro. Zato je naloga psihologije, da osvetli v mlademu človeku *psihično strukturo*, zakaj se je odločil za planinarjenje. Pri tem ima mladinska psihologija velik pomen, kajti zavedati se moramo, da se resničnost planinarjenja v istem človeku spreminja z odrasčanjem.

Avtor gre v dokazovanju v dve smeri: prvi želi podati mladinsko psihologijo, a v drugi smeri v povezavi s prvim išče globinske razloge — želi razložiti pomen simbola gore za mladega človeka in kaj je vzrok, da nekdo teži v gore (prim. str. 137—142).

Na vprašanje, ali se je nekdo odločil za planinarjenje zaradi možnosti ali poklicno, avtor odgovarja, da se planinarjenje ne da razložiti kot šport niti ne kot poklicna dejavnost, temveč iz čiste nagnjenosti — iz motivov, ne iz enega, temveč je treba vzeti v poštev *snop motivov* (prim. str. 144). Na temelju Kreschtmerevega pojmovanja o snopu motivov avtor trdi, da dejstvo, ko se nekdo odloči za planinarjenje, izhaja iz možnosti, iz želje po storilnosti, oblikovanju osebnosti itd. (prim. str. 152). Povsem gotovo je, da samo iz objektivnih zahtev (vzrokov) ne moremo razvozlati bistva planinca, ampak je treba upoštevati subjektivne komponente. Namreč tistega, da se nekdo zavestno izpostavlja nevarnostim, ni mogoče razložiti samo biološko, temveč je treba upoštevati pri razmišljanju tudi druge gonilne sile in v njih videti nekaj, česar sicer ne vidimo: gora — simbol odpora (nasprotovanje) (gl. str. 162). Prav temu simbolu gore kot odpora posveča avtor drugo poglavje (164—212).

Vedeti moramo, da splošne psihološke zakonitosti, ki veljajo za vse, veljajo tudi za planinca. Poznamo pogovor, ki velja za zakonitosti žive narave: kar me ne uniči, me naredi močnejšega. Dalje: v vsem, kar živi, je težnja po nujni uresničitvi. In čim večja je v nekom vrednota, po kateri nekdo hrepeni, tem večji je potreben napor in samopremagovanje.

Zato so za psihologa pomembne *reakcije*, ki nastajajo pri obremenitvi zaradi napora. Kajti tako lahko odkrije v planincu drugo naravo, ki se razodeva v agresivni težnji, da premaga obremenitev.

Dejstvo je, da ni boja brez *agresij*, pa naj bo na kateremkoli področju. Kjer se pri posamezniku razodeva agresija, tam je nujno, da pazimo na tisto »spodaj«, kar razlaga agresije (prim. 170). Pri tem nam pomaga globinska psihologija, ki lahko razloži inferiorne baze, iz katerih se porajajo agresije. Skratka vse, kar deluje pri človeku na obremenitev, ga oblikuje in ga naredi trdega, pa čeprav po naravi to ni. Trdota je očitno tudi bistvena oznaka planinca, kar pa še ne pomeni, da je čustveno trd, ker zna biti zelo mehak. Kljub temu pa je planinec zelo socialen tip človeka, posebno tedaj, ko se najde z drugimi v gorah.

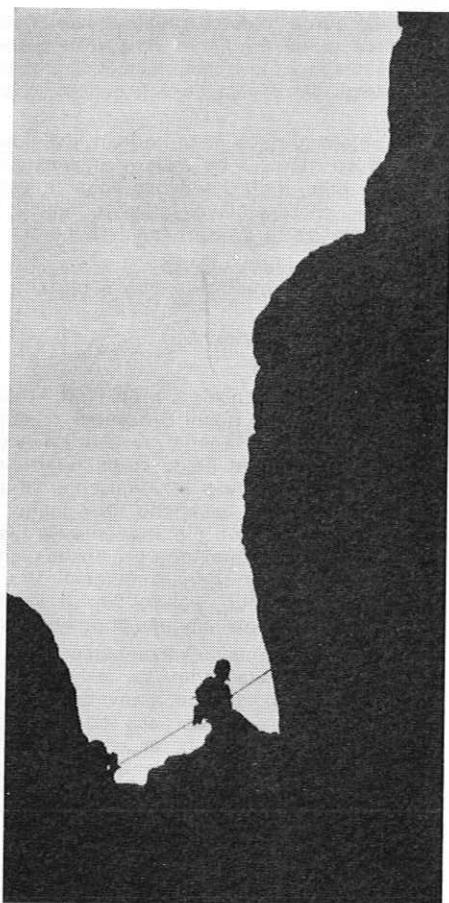
Gotovo je veliko odvisno, kako nekdo sprejema neko obremenitev, od značaja samega.

Avtor se pri tem zopet sklicuje na reakcije posameznih osebnošti po Kreschtmernu (prim. str. 173). Prav za planince je značilno, da so trdi do sebe, zoper svojo mlačnost in mehkužnost, sicer pa zelo senzitivno reagirajo. Vsem planincem je znan simptom, ki ga lahko opazimo pri plezanju, ko se začno nekomu tresti kolena. Nekateri to razlagajo kot tehnični problem, češ da ni dobro stopil ali podobno. V resnici pa je to trepetanje nog izraz velike notranje napetosti — duševne obremenitve.

Vsaka notranja napetost te vrste pa nastane, ko se človek zave svoje naloge. In reakcija zaradi psihične obremenitve lahko zmanjša absolutno storilnost in povzroči strah pred veličino naloge itd.

In prav takšni psihični pojavi so znamenje za skrite in še ne premagane občutke nezadostnosti. In dejansko je gora primerna v svoji masivnosti, da prebudi v planincu moreč občutek nezadostnosti, posebno še v mlademu, začetniškemu planincu. Z druge strani pa ti občutki v pogledu na steno niso nič čudnega, temveč so nekaj naravnega in so potrebni za samoohranitev. Toda nekaj pa je posebnega, kar je treba omeniti, da mladi planinec ne reagira normalno na te občutke nezadostnosti, temveč mu dajo prav nasprotno direktno povod, da bi osvojil steno; in prav to je zanj *dinamični motiv* za plezanje. Vsak drug človek bi rekel pred takšno steno: grem nazaj. Gotovo je, da mladi planinec včasih odstopi, kar pa ne pomeni zanj sramote, temveč nekaj neprijetnega. Vendar zoreči planinec ima že pridobljene reakcije, da agresivno odgovori na občutke nezadostnosti. Te sposobnosti za nadaljnje premagovanje nasprotij nosi že v sebi in ima tudi že izkustvo, kako jih je treba premagovati.

Res je, vsak se mora boriti s kompleksom manjvrednosti, posebno pa mlad planinec, ker je občutljivejši in ga bolj prizadene kot pa odraslega človeka (prim. str. 180). Mlad človek ima v dobi rasti pravzaprav edini problem, ki ga stalno muči: kaj je z njegovo vrednostjo?

Avtor navaja tri skupine psihičnih obremenitev, ki zapuščajo globoka doživetja nezadostnosti in postanejo izhodišče za kompleks manjvrednosti pri mladem človeku. In to so:

1. bolezen,
2. pomanjkanje osebnega poguma,
3. zapostavljen otrok v družni (nižji socialni položaj).

Vsa ta doživetja nezadostnosti so kompleksna dogajanja.

1. Kakšno doživetje notranje napetosti izkuša mlad planinec, ko zve, da je bolan, a tega na primer sploh ne čuti. To prebudi v njem agresije, kajti bolezen pomeni zanj *slabost in ogroženost*. Takrat se pri mnogih pojavi strogost do svojega telesa. Planinarjenje je zanj v tem trenutku posebna simpatija, kar izziva v njem strogost in trdoto, je »trda šola življenja« (str. 185). Tako planinarjenje je povezano s podzavestnim in simboličnim delovanjem. S planinarjenjem se okrepimo, v njem vidimo *simbol strogosti — trdote*.
 2. Velika vrednota za mladega človeka je pogum, ki mu zaradi ogroženosti velikokrat manjka. In vendar prav ta pomanjkljivost povzroča reakcijo odpora, da v mladem človeku prebudi agresijo in ga vodi do predstav o absolutnem pogumu, da se loteva nesmiselnih podvigov. Takšne primere poznamo v planinarjenju. Vsekakor moramo priznati dvoje: prvo, da se pred drugim ne kažemo, kot da v nas ni nobenega strahu, in drugo, da tudi drugi niso brez strahu. Dalje, moramo se zavedati, da so veliki mehanizmi, v katerih se poraja čustvo strahu, varovalni življenjski instikti. Varovati se moramo tudi svetovne laži o absolutnem pogumu, ki ga v resnici ni, z druge strani pa vemo, da mlad človek verjame v svoj lastni pogum.

Vse, kar je bilo rečeno, ima za zgodovino posameznega življenja za poznejše ravnanje svojo vrednost. Bolezen in spoznanje pomanjkanja poguma so le postaje na poti zorenja osebnosti, so negativna doživetja, ki pozitivno oblikujejo in vodijo bolj ali manj po ravni poti do pravilnega ravnanja do prave in pozitivne samozavedi v življenju.

V tretjem poglavju avtor nadaljuje isto tematiko, le nekoliko bolj poglobljeno. Prinaša nove osvetlitve glede na prave vzroke za planinarjenje. Prepričan je, da ima planinarjenje svoj nastavek v človekovi eksistenci. Dokazuje, da so vsi kompleksi pravzaprav problemi eksistence. Ne strinja se s Freudom, ki trdi, da so vsi bivanjski kompleksi seksualne narave.

Avtor potem prinaša nekaj vidikov individualne psihologije, ki so važni za planinarjenje. Pri tem se sklicuje na Adlerjevo šolo, ki pojasnjuje vse eksistencialne komplekse in izbiranje cilja, kajti človekova volja je usmerjena navzgor. In če je ta ciljna usmeritev prizadeta, doživlja človek manjvrednostno situacijo. Avtor navaja pet momentov, v katerih se pojavlja ta položaj manjvrednosti:

1. telesna struktura otroka;
2. socialni in ekonomski položaj otroka;
3. spol;
4. družinska konstelacija;
5. vzgoja.

Vsi ti momenti soglašajo s prejšnjimi, ko smo govorili o boleznih in pomanjkanju poguma. V tem poglavju bo govor predvsem o zapostavljanju otroka v družini. Prav to zapostavljanje lahko vodi mladega človeka, da neumerjeno teži po vrednosti svoje osebnosti po osebnem uspehu. In če to sedaj uporabimo za premagovanje težav, ki jih mora mlad človek prevzeti nase v planinarjenju, je ta neumerjena težnja navzgor nekaj nujnega, zato da pri prvem neuspehu ne odneha. Prav ta neumerjenost je bistvena poteza za tistega, ki gre po poti planinarjenja, je bistvena poteza zorečega planinca. Ta neumerjenost je nekaj normalnega pri nesebičnih in skromnih ljudeh. To je sploh poteza mladega človeka že od zgodnje mladosti. Vsa vzgoja mladega človeka je označena s pokorščino, podvrženostjo višjim: On je vedno učenec, vajenec, otrok, z drugo besedo rečeno, nikoli ga ne jemljejo popolnoma resno.

Vzrok močnega čustva nezadostnosti je tudi, če mlad človek nima enega od staršev — matere ali očeta (prim. str. 221—224). Toda prav iz te nezadostnosti pa lahko mlad človek zaide v *navidezno* dejavnost, ki lahko pride do izraza v planinarjenju. Planinarjenje lahko postane tudi beg od realnega življenja. Cilj človekovega življenja je, da sebe uresniči v nalogah, načrtovanju, napredovanju in dejavnosti. Planinec vidi uresničenje samega sebe v tem, da premaguje stene. V tem premagovanju sten vidi pravzaprav svojo *življenjsko nalogo*. Tako planinarjenje predstavlja kompleks človekovega dejanja. V tem pa vidi tudi svojo *eksistencialno* situacijo svojega življenja: negotovost je treba premagovati s *tveganjem*.

Če samo tako razvija mlad planinec svoje planinarjenje, ne bo zgrešil svojega življenja. Gora prebujala v človeku absolutno — podzavestno in vzbujala v mladem človeku željo, da vse vidi v gorah. In če se jim prepusti, v njih lahko propade. Če nekdo ni uspel v svojem življenju, mu gore pomagajo, da se resno poprime nalog življenja. Samo takrat je planinarjenje smiselno vključeno v življenje, če je prva stopnja neuspeh v življenju, druga uspeh v gorah in pridobitev v gorah in pridobitev ponovnega zaupanja in tretja, če nas vodi kot uspešnega planinca v izpopolnjevanje življenjskih nalog. Tako dobiva planinarjenje ne absolutno vrednoto, temveč bivanjsko, ki človeka oblikuje (prim. str. 235).

Če sedaj povzamemo obe poglavji, je treba reči, da je pravzaprav cel kompleks motivov, zakaj nekdo postane planinec. Vsekakor je potrebno pri tem upoštevati individualni psihični razvoj in odkriti motive za planinarjenje. In vendar, kljub različnosti motivov je mogoče opaziti, da pravzaprav vse motive preveča eno: vsi imajo eksistencialni predznak vertikalne ali horizontalne manjvrednostne pozicije (prim. 245). Pri mladostniku pa je še značilno, da išče bolj posebnosti kot pa banalnost in vsakdanost. Mikajo ga junaštva, priznanja, moškost, uveljavljanje v javnosti in storilnost. Prav zaradi tega podoba planinca predstavlja za mladega človeka *super podobno* storilnosti. Pri planinarjenju se pojavi prav ta predor do samega sebe, tu se uresničuje on sam — njegova eksistenca. Tu postaja njegov jaz odprti in široki jaz svetu.

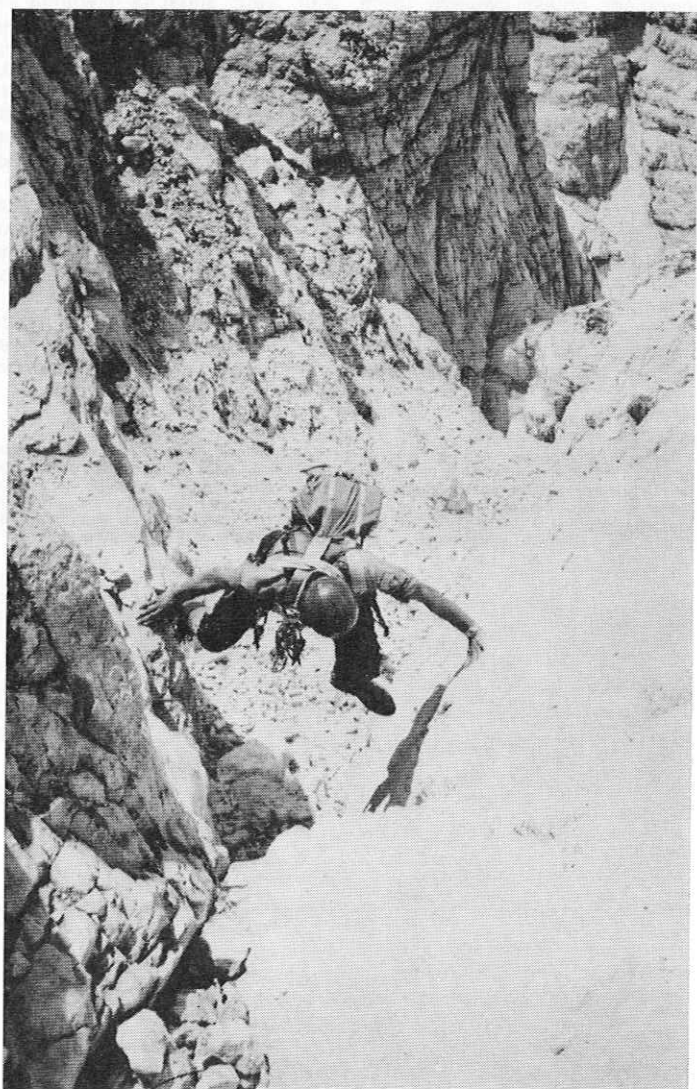
Tako je gora več kot samo simbol odpora. Odpor je pravzaprav le odnos zaradi nečesa višjega in večjega — zaradi višje eksistencialne ravni samega bitja (prim. 255). In to je vabljivo ter privlačno za mladega človeka: na eni strani pogum, moč, trdota in storilnost, a na drugi strani brezpogojnost, zanesljivost, premišljenost, skromnost in zvestoba. Tako planinarjenje postaja vzgojno sredstvo, planinarjenje človeka globoko oblikuje.

Teoretično bi pravzaprav lahko delili planince v dve skupini: V prvo skupino tiste, ki so bolj usmerjeni v športno pojmovanje planinarjenja, se pravi v premagovanju ovir, krepitevi sil itd., v drugo skupino pa tiste, ki so bolj eksistencialno usmerjeni — v doseganje nekaj več, kot pa je samo šport. Toda v praksi, posebno pri mlajših planincih-začetnikih, je težko ti dve kategoriji planincev med seboj ločiti, meja je često med njima zabrisana.

Oba — borbeni planinec in eksistencialni podobno doživljata: Za oba je nekaj lepega, da sta premagala strah s planinarjenjem, pa čeprav je vzrok tega strahu lahko zelo različen. Pri zrelih planincih je to lažje ločiti, čeprav tudi ne vedno, saj je človek vedno nekaj več kot samo to, kar lahko pri njem vidiš, kajti bitje je več kot pa samo pojavnost.

KDO JE »ZRELI PLANINEC«?

Iz oblike planinarjenja je mogoče spoznati format tega planinca. Premagovanje sten je pravzaprav tisto, kar oblikuje osebnost. Format športnika prepoznamo po njegovem obnašanju, da dobro igra in se ne obnaša nešportniško. Pri planinarjenju pa ni bistven etični moment za presojo dejavnosti planinca, kajti planinec mora imeti močnejši moment na razpolago. Že športnika, ki zadene na mejne situacije pri svoji igri, mora to voditi na višjo raven bitja, a planinarjenje samo postavlja planinca že direktno v okolje mejnih situacij. Planinec se torej srečuje s problemom bivanja. In ta fenomen, ki pride do izraza v planinarjenju, želi avtor poglobiti s pomočjo eksistencialne filozofije. V luči eksistencializma dobi planinarjenje nov pomen. Naloga eksistencializma je, da osvetli bitje v nevarnostih in mejnih situacijah. Pri tem se avtor predvsem naslanja na Jaspersovo

Prevčev izstop
9. 5. 1976
V razkoraku P. Oman

in Heideggerjevo pojmovanje eksistencializma (prim. 271—275). Šele v mejnih situacijah nam pride do zavesti, da mi bit več pomeni kot pa vse drugo, kar to bit obdaja, kar jaz posedujem: V mejnih situacijah pride bitje do izraza, moj jaz se prebije do samega bitja. Delna mejna situacija bitja nujno privede človeka do razočaranja, neuspešnost celotnega človeka pa vodi v osamelost — negotovost, v tisto, kar je proti bitju — do nič — do nebitja.

Nekateri so želeli postaviti paralelo med planinarjenjem in eksistencializmom, da je planinarjenje izraz odpora proti industrijski družbi, kot je eksistencializem izraz gnusa nad življenjem (kot pr. P. Sartre). Dejansko dobi planinarjenje v luči eksistencializma svoj poseben pomen. Razloži vprašanje razvoja planinarjenja. Lahko pa rečemo še več: Res je, da planinarjenje ni razvilo filozofije eksistencializma, čeprav ima v sebi vse nastavke, vendar ima pa eno prednost pred eksistencializmom — planinarjenje ni časovni pojav, kar eksistencializem je. Situacija planinca je zares eksistencialna, kajti pri vsakem vzpenjanju visi med biti in nebiti, bitjem in ničem. Tega ne more spremeniti nobeno obdobje. Mislim, da ne more ničesar bolj jasno pokazati odnos med bitjem in ničem kot predstava planinca. Na takšen način gleda zreli planinec na vse mejne situacije v svojem konkretnem življenju. Gora je zanj *simbol eksistence*. V gorah pride do svojega bistva, do preizkusa svoje eksistence. Doživetje planinarjenja je za zrelega planinca resnično *metafizično doživetje*.

Bistvo tega metafizičnega doživetja je v tej izjemni situaciji bitja, je nekaj, kar presega teoretični objekt izkustva (prim. 300), kajti situacija planinca je mejna situacija. In kdor doživi mejno situacijo, ta pravzaprav eksistira (po Jaspersu). In eksistenca ni tu pojem, temveč kazatelj na onostran vsake predmetnosti. Navadno je v doživljanju izključeno kategorialno — pojmovno mišljenje. Eksistenca je več kot samo pametno ravnanje v življenju. Eksistirati pomeni, vedeti o svojem ravnanju in usmerjanju v življenju, pomeni, odpirati se novim dimenzijam, prav to pa daje človeku novo resničnost in vrednost. Sicer pa propadeš v neosebnem — mehaničnem. Iz tega eksistencialnega izkustva, ki ga ima zreli planinec, se poraja v njem čut za vse tisto, kar ubija to doživetje. Zato se pravi planinec vedno vrača v gore, tam je njegov »dom«, tam resnično biva. Prav v tem pa se razodeva paradoks življenja: brez oddaljitve od življenja ni nobene eksistence, in vendar se moram obenem predati življenju, ker samo v eksistiranju ne morem živeti. V tej paradoksnosti mnogi planinci nasedejo, ko se odločijo za prometejski poskus, da bi v eksistiranju uresničili tudi svoje življenje, kar pa mora nujno pripeljati k neuspehu.

Še en paradoks izhaja iz eksistence planinca: Brez boja ni nobene eksistence in obenem boj ruši eksistenco. Kdor se izogiba boju, ostane brez eksistence, le vegetira, in kdor se boji smrti, ta izgublja svoje življenje, samega sebe, eksistenco (prim. 302—306).

Peter Markič³

³ Povzetek iz omenjene knjige je pripravil Peter Markič. Doma je iz Kranja; rodil se je v letu 1956 in se od leta 1975 aktivno ukvarja z alpinizmom. Pri tem ga mikajo predvsem psihološka vprašanja v alpinizmu, saj je na Filozofski fakulteti v Ljubljani leta 1980 diplomiral na oddelku za psihologijo (psihologija športa). Temo za svoje diplomsko delo si je izbral v alpinizmu (Psiholog na alpinistični odpravi). Bil je vodja kranjske odprave v Ande (1979) in član VIII. JAHÖ (Lotse 81). S skupino alpinistov je na VŠTK opravljal psihološke raziskave na odpravah — Everest 1979, Pamir in Fanske gore.

TRI NOVE POTI:

NOVA POT NA MENINO PLANINO

Konec julija je bila odprta pot Golice v Tuhinjski dolini, Menina planina. Pot je bila zgrajena na pobudo Radio kluba Domžale, ki imajo na Menini svojo kočo. Tudi sicer ni dostopa iz Tuhinjske doline. V karti Vlaste Kopača iz leta 1954 je ta pot vrisana, in sicer iz Laz. Mi pa smo se odločili za ugodnejši dostop iz Golice.

Vsa dela na trasi je vodil tov. Franci Vesel; zelo prizadevni so bili tudi člani Radio kluba, posebno Alojz Pirnat in sin Roman. Po trasi nas je vodil Jože Jeras, lovec in kmet iz Velikega Hriba. Tako smo zares izbrali najugodnejši in najkrajši dostop do Menine.

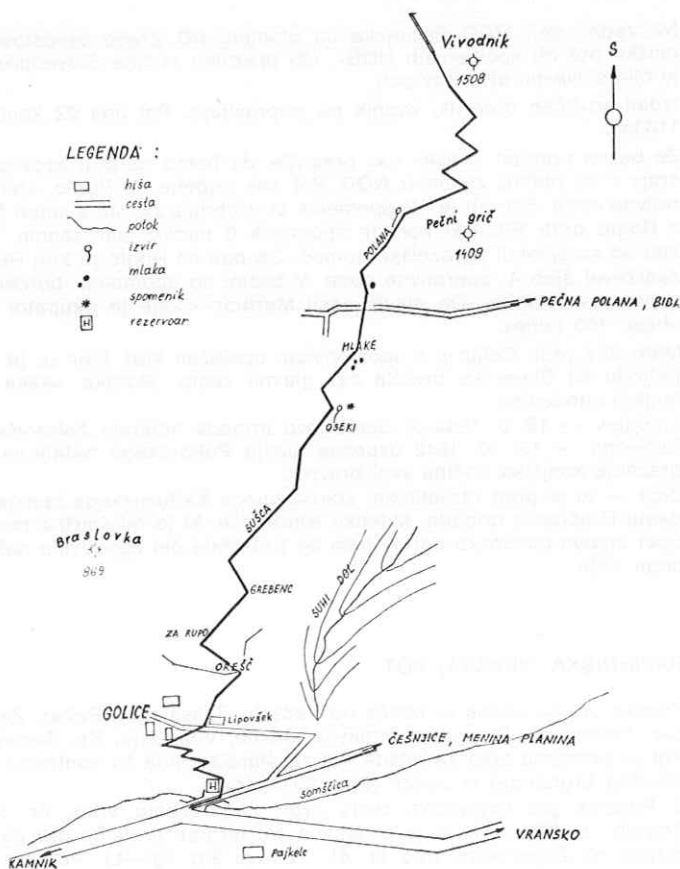
Pot poteka od avtobusne postaje Golice na odcepu ceste za Bibo in Menino. Od vasi Golice hodimo po kolovozih med pašniki in senožeti vse do poljane pod Oseki. Pot poteka tudi po starem delu planinske poti. Na Osekih je spomenik NOB, ob njem pa bister studenček.

Nasploh je pot speljana po zelo lepem, neomadeževanem okolju. Zgornji del poti pa se vije med smrekovim gozdom in številnimi poljanami na pobočju Menine planine. Prispemo prav pod vrh Vivodnika in na markirano pot za Dom na Menini. Vsakozki je pot dobro markirana, na razpotjih pa je označena s kažipotmi. Z avtobusne postaje v Golici pridemo v 2,5 uri zmerne hoje na planino.

Pot bo primerna za številne izletnike, ki ljubijo umirjeno hojo, saj ni strma, čeprav je višinska razlika 860 m. Zadovoljni pa bodo radioamaterji, saj jim bo skrajšala dostop do Menine, posebej v zimskem času, ko je hoja po cesti s težko opremo zares dolga in utrudljiva.

(S skice je lepo videti smer poti.)

Vodja MO pri PD Domžale
Marjan Križnar ml.

KONJIŠKA PLANINSKA POT

Na zadnji seji MDO Savinjska so planinci PD Zreče predstavili novo »Konjiško planinsko pot ob spomenikih NOB«. Ob prazniku občine Slovenske Konjice, 12. 10. 1982, je bila slovesna otvoritev poti.

Izdali so ličen dnevnik, vodnik pa pripravljajo. Pot ima 22 kontrolnih točk in je dolga 110 km.

Že bežen pregled »trase« nas prepriča, da bomo na poti spoznali vse najpomembnejše kraje v tej občini, znane iz NOB. Pot nas popelje na Roglo, kjer so padli borci 4. operativne cone. Bilo jih je 12, spomenik in grobnica pa sta v smeri Roglja—Resnik. Ob poti z Rogle proti Ribniški koči je spomenik 6 padlim partizanom. Na Rogli je bila baza, kjer so sprejemali zavezniško pomoč. Ob poti na Roglo je kraj Resnik. Tu se je leta 1944 zadrževal štab 4. operativne cone. V bližini so spomeniki borcem XIV. divizije. Pot gre naprej na Stranice. Ob glavni cesti Maribor—Celje je okupator 12. 2. 1945 na jablane obesil 100 talcev.

Malo dlje proti Celju je s spomenikom obeležen kraj, kjer se je XIV. divizija na svojem pohodu na Štajersko prebila čez glavno cesto. Skratka, vsaka od 22 točk ima svojo bogato zgodovino:

Lipoglav — 19. 6. 1944 je Šerčerjeva brigada minirala železniški predor pri Zbilovem. Boharina — 12. 10. 1942 uspešna akcija Pohorskega bataljona — spomin na ta dan praznuje konjiška občina svoj praznik.

Žiže — tu je pred razvalinami starodavnega kartuzijskega samostana spomenik komandantu Bračičeve brigade, Milenku Kneževiču, ki je bil smrtno ranjen v bojih 25. 4. 1945. Spet imamo planinsko pot, ki nam bo približala del zgodovine našega narodnoosvobodilnega boja.

Franc Ježovnik

PAPIRNIŠKA (VEVŠKA) POT

Vevška pot se začne in konča na Pečarju. Trasa poti: Pečar, Žagarski vrh, Javor, Teličar, Trebeljevo, Prežganje, Volavlje, Janče, Vnajnjarje, Sp. Besnica, Pečar.

Pot je primerna tako za mlade kot za starejše. Ima tri kontrolne točke: Pečar, Mali vrh (Vevška brunarica) in Janče (Dom na Jančah).

S Pečarja gre kolovozna cesta proti Žagarskemu vrhu. Po 500 m pridemo na pot Zagreb—Ljubljana, ki je že označena. Po tej poti pridemo čez pol ure do kmeta Martina Šircija na Žagarskem vrhu št. 41. Tam je žig Zg.—Lj. Pot gre naprej po Žagarskem

vrhu do Javorja in na vrh Teličarja. Od Pečarja do Teličarja je $2\frac{1}{2}$ ure hoje. Levo od Teličarja je gozdna pot, po kateri pridemo v dveh urah v vas Mali vrh. Pri drugi hiši v vasi gre smer Zagreb—Ljubljana naravnost po cesti naprej, Vevška pot pa zavije levo pri kostanju mimo studenca in vevške brunarice (žig) na Veliko Trebeljevo. Potem gremo skozi Trebeljevo, Prežganje, Volavlje, Janče (glej opis poti LMP). Hoje je za poltretjo uro. Z Janč gre pot mimo šole, po 100 m za šolo zavije na gozdno pot in naprej na Vnajnarje (kmet Balant). Hoje je $\frac{3}{4}$ ure. Od tukaj gremo naprej po cesti mimo kapelice do kmeta Zajca (konec vasi Vnajnarje). Hoje je 1 uro. Od kmeta Zajca gremo dalje mimo kozolca levo čez polja na gozdno pot, po kateri pridemo do kmeta Bavanta. Od Bavanta smo po 200 m v Sp. Besnici. Od tu gremo po asfaltni cesti 100 m, nato desno po makadamu na glavno cesto Ljubljana—Litija. Nadaljujemo po cesti 300 m in dvakrat prečkamo »pečarske serpentine«. Kmalu pridemo do Pečarja. Od kmeta Zajca do Pečarja je približno $\frac{3}{4}$ ure hoje. Za vevško pot potrebujemo približno 10 ur hoje.

PD Vevče pa je natisnilo ličen kartonček, ki rabi za kontrolo (za žige) in je hkrati tudi vodnik. Kartonček lahko kupite za 50 din pri Danici Pirc, tajnici PD Vevče, v upravnem poslopiju Papirnice Vevče, pošljejo pa ga tudi po pošti takoj, ko prejmejo od banke obvestilo o plačilu zneska na žiro račun PD Vevče 50103-678-70034. Cena kartončka predstavlja namreč vrednost značke, ki jo dobe pohodniki, ko pot prehodijo in to dokažejo s pravilno žigosanim kartončkom; tega je treba poslati na naslov PD evče, Papirnica Vevče, 61260 Ljubljana-Polje. Značko pošljejo po pošti.

TRI DEŽELE V MOJSTRANI

PAVLE ŠEGULA

Organizacija osemnajstega srečanja treh dežel: Slovenije, Furlanije-Juljske krajine in Koroške je bila letos v rokah PZS, ki je za izvedbo zaprosila PD Mojstrana. Tako smo se 15. in 16. oktobra 1982 srečali predstavniki v gostoljubnem hotelu Triglav, kjer je bilo lepo poskrbljeno za nemoten potek pogovornega dela zbora.

Strokovna plat je bila dobro pripravljena; večino tém, ki so bile na sporedu, so že poprej obdelovali pooblaščen zastopniki posameznih deželnih organizacij in specialisti, ki so ustrezno pripravili tudi pisne materiale.

Zasedanje je začel predsednik skupščine občine Jesenice. V krajšem nagovoru je orisal utrip planinske dejavnosti na naši strani meje ter pomen sodelovanja, prijateljstva in menjave izkušenj za njen nadaljni razcvet. Pri tem ni pozabil gradnje koč na Golici niti adaptacij planinskih postojank na Stolu in Kredarici, kar naj bi pripomoglo do kar najboljših možnosti za obisk naših gora.

Zbor sta pozdravila še predstavnika CAI in OeAV. Slednji je navzočim posredoval pozdrave župana mesta Beljaka, ki bo prihodnje leto organizator 19. srečanja ter se šteje med začetnike sodelovanja planincev treh dežel.

Prva točka dnevnega reda je veljala poročilom o delu v minulem letu.

Dr. Franco Slataper iz Trsta je povedal, da je opravljena 1. faza dela za trojezični slovarček planinskih izrazov. Sedaj ima zbranih okoli 1800 besed v vseh treh jezikih, meni pa, da jih bo v končni izbor uvrstil le 1200. Pri delu mu je pomagal zastopnik PZS P. Šegula.

V razpravi se je jasno potrdilo mnenje, naj bo slovarček v končni fazi tiskan, izvedba naj bi bila taka, da vsaka dežela poskrbi za natis svojega dela slovarja in lektorira svoje besedišče v slovarjih drugih dežel, potem pa bi vsa tri poglavja povezali v enotno knjigo.

Hoja po vrhovih Poti prijateljstva lepo napreduje. Problemi so žigi in blazinice. Odpira se možnost, da žige vgradimo diskretno ob skrinjicah ali pa jih damo v dvojniku še v najbližjo planinsko kočjo.

Pot so prvi planinci prehodili že leta 1972, uvedli pa smo jo na pobudo dr. M. Potočnika leta 1969. Doslej je prejelo značke in diplome 132 slovenskih, 324 koroških in okrog 100 furlanskih planincev. Značko za 15 prehojenih vrhov je v Sloveniji prejelo 228 planincev.

Naj napišem še zanimiv podatek, ki ga je dal na voljo Karl Kuchar iz Beljaka! Absolutna višina vseh 30 vrhov v Poti prijateljstva je 76 739 m, relativna višina pa 39 921 m. Da bi opravili vse te vzpone, potrebujemo okrog 139 ur hoje. Turni smuki se uveljavljajo. Doslej je bilo v Sloveniji prodanih 518 vodnikov, v Julijski krajini pa okoli 800. Podatka za Koroško ni, če pa poznamo prizadevnost koroških planincev vemo, da stvari tudi tam ne mirujejo.

Podobno je s publikacijo o zaščitenih območjih oziroma nacionalnih parkih. Izšla je letos spomladi, ima 300 strani besedila in 30 zemljevida. Skupna naklada je 5000 izvodov. Cena za knjigo te vrste ni pretirana, prodaja pa napreduje razmeroma počasi; tako so doslej v Sloveniji prodali 203 izvide, v Julijski krajini pa 621. Podatki za Koroško niso znani.

Beseda o publikacijah je bila dokaj živahna. V razpravi je bilo poudarjeno mnenje, da so te v okviru dejavnosti trojezične in da je tak že od vsega začetka tudi njihov namen. Posamezne dežele naj bi tudi vnaprej in kljub razumljivim težavam izdajale svojo literaturo trojezično. Pozabiti bi ne smeli na tuje letoviščarje, ki tudi obiskujejo Pot prijateljstva in ustrezno prilagoditi naklade.

Razmeroma obsežna razprava je dobila povzetek v petih napotkih predsednika zbora, dipl. inž. Tomaža Banovca.

1. Kljub problemom spoštujemo in izvajamo načela trojezičnosti.
2. Vse skupne publikacije naj bodo trojezične.
3. Upoštevaty je treba gospodarske razmere, da bi si ljubitelji gora lahko nabavili publikacije.
4. Če je taka potreba, je s soglasjem in napotki avtorjev možno uporabiti posamezne materiale — besedila in zemljevide kot separate.
5. To problematiko naj spremlja komisija (Stanko Klinar, Arnold Fijan in Paolo Goitan), jo po potrebi obdela s pomočjo strokovnjakov in o tem poroča.

V drugi točki smo govorili o vzponih na obmejne gore. Močan vpliv imajo na to različni režimi v posameznih deželah — naši neuvrščeni, v nevtralni Avstriji in Italiji, ki je članica pakta NATO. Spričo razmer imamo Jugoslovani še »100 m pas«, ki zahteva posebno dovoljenje za gibanje, imamo nekaj planinskih obmejnih prehodov, radi pa bi število teh še povečali, tako s preходом na območju Golice in Prevale pod Prestreljenikom. Uvedba pologa je te naše želje začasno postavila pred še večje ovire, vendar ne gre obupati, saj vsi vemo, da je sožitje možno le, če ljudje različnih narodnosti pridejo večkrat skupaj. To velja ne le za planince, marveč za prebivalce v mejnih dolinah nasplah.

V ta namen naj bi sčasoma zavarovali in zaznamovali tudi mejni greben od Jalovca do Mangrta pa čez Jerebice in Kanina.

Pogosto se pojavlja vprašanje prehoda planincev, ki niso iz Italije ali Avstrije, marveč državljani tretjih dežel. Za te pri nas trenutno še ni prostega prehoda, kar nemalokrat dela težave.

Popusti v planinskih storitvah, zlasti prenočiščih, so stvar, ki v mednarodnih okvirih buri duhove še od takrat, ko je komaj začela živeti UIAA.

V okviru slednje Jugoslovani nimamo dogovora o recipročnosti, zato tudi nimamo popustov. Pač pa je tako domenjeno v okviru treh dežel, kjer gre za simboličnih 10 odstotkov. Teh so Avstrijci in Italijani pri nas tudi deležni, medtem ko naši planinci pogosto nalete na gluha ušesa, ko se pojavijo onstran meje.

Avstrijci so s posebnim dokumentom obrazložili, da do tega pride zaradi tega, ker je v Avstriji več planinskih organizacij, ki imajo zaradi popustov na avstrijskih tleh posebno zvezo avstrijskih planinskih društev. Kaže, da se bo tega problema treba že kmalu lotiti pri samih koreninah in poskrbeti za recipročnost v okviru UIAA, saj sicer neprenehoma delamo beraški videz. To pa res ni potrebno. Spričo cen in števila naših planincev, ki se dandanes že podajajo v tuje gore (intermezzo s pologom je pač samo začasen) je naša planinska organizacija za to končno že dolžna poskrbeti in se otresti starih pomislekov — kolikor bi nas seveda ta recipročnost finančno preveč ne stala. Dotlej pa skrbimo, da bodo vsi udeleženci zagotovili vsaj ravnanje po dogovorih v okviru Treh dežel.

Četrta točka dnevnega reda je bila posvečena elektronski napravi za iskanje zasutih v plazu, vohljaču »lawino«.

Priprava, o kateri bomo na drugem mestu poročali nekaj več, s pomočjo sesalne sonde in polprevodnika, občutljivega na CO₂, amonijak in druge izparine človeškega telesa, zazna zasutega na razdaljo treh metrov ter omogoča, da ga razmeroma naglo najdemo. Zasuti mora biti še živ. Lawino je nekak mehanski pes, ni pa nadomestilo za psa in še manj za lavinsko žolno (pieps, ortovox) oziroma lavinsko vrvico, ki sta sredstvi samozaščite in tovariške pomoči.

Nabavo aparata lawino bo med drugim otežkočala trenutna devizna suša in visoka cena, ki znaša kar 30 000 šilingov. Vedeti moramo še to, da je lawino izrazit pripomoček za organizirano reševanje.

Za konec zborovanja smo poslušali predlog naših, italijanskih in avstrijskih alpinistov, ki menijo, da bi kazalo prirediti skupno odpravo velikega stila. Cilj je nič več in nič manj kot Čomolungma, za spremembo tokrat s severne strani, torej s Kitajskega. Na voljo bi bila leta 1984 in to po vzhodni steni, katero je že leta 1921 ogledoval G. L. Mallory in so se po njej ameriški alpinisti prebili lani do višine 6800 m. Premagali so zelo težaven skalni del ter nato omagali zaradi pomanjkanja žive sile.

Optimistične napovedi računajo, da bi odprava zahtevala 214 000 \$, kar bi seveda delili na tri enake deleže, kakor bi tudi skupna blagajna združevala vse dohodke.

O zadevi bi bilo ta hip zgodaj kaj pisati, saj predstavlja le željo nekaj posameznikov, ki menijo, da bi bili fantje iz treh dežel sposobni postaviti na noge tudi uspešno mednarodno odpravo.

Svoje soglasje bodo morale najprej dati planinske organizacije, šele potem bi lahko prešli k realizaciji. Škoda je, da pobudniki pričenjajo postopke brez njih in burijo duhove, namesto da bi najprej dobili zaslombo matičnih organizacij.

Kakorkoli bi odprava, o kateri je govor, predstavljala lepo storitev, pa je že od vsega začetka jasno, da bi tehnične priprave in poročilo o delu morali potekati bistveno drugače, kot je bilo to pri nas marsikdaj v navadi, saj smo morali pisana poročila pogosto najprej iskati v tujih revijah.

Praktični del srečanja je sledil v nedeljo 16. 10. z lepim izletom na Dovško Babo. Temu je sledila uspešna, kvalitetna demonstracija reševanja, ki so jo opravili mojstranski reševalci na previsni Blažčovi skali. Prikaz je žel upravičeno odobravanje udeležencev srečanja, ki so svoje skupne ure zaključili še z izletom pod Triglavsko steno in k bobnečim vodam Peričnika. Zapis o 18. srečanju bi bil bistveno pomanjkljiv, če bi pozabili na občutena in poučna filma udeležencev naših odprav po Z. grebenu Čomolungme ter v južni steni Lotseja, ki sta kljub pozni uri bila deležna izjemne pozornosti in bučnega odobravanja.

Končno, a ne nazadnje velja pohvala še PD Mojstrana, ko je ob predsedniku Stanku Koflerju in Avgustu Delavcu ter še drugih sodelavcih znalo pripraviti srečanje tako, da se je spremenilo v intimno srečanje planincev s treh koncev meje. To se ne da lahko povedati, menim pa, da je bilo nedeljeno mnenje, da je srečanje poteklo kot lepa. enotna, topla prireditev v pristnem gorskem okolju, brez nepotrebne navlake.

Va Ciperniku

Neža Maurer

Janko Gregorc

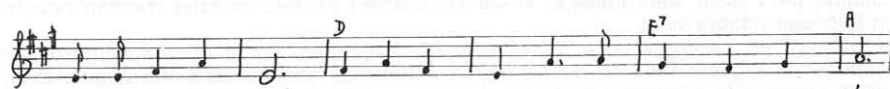
Živahno

5.

1. Cipernik, copermik Kranjski možic, ju tri pripeljem ti
2. " " " " , glej da ne pahneš mi

čredo ko-zic čredo ko-zic. } Brez rogov smo ko-zli-čki
črede s ste-zic črede s ste-zic. }

brez repkov ko-zé. Noge pa i-ma-mo a vsak le po dve.

No-ge pa i-ma-mo a vsak le po dve

1. Klica: Ponavljaj se štiri žukle (isto baredilo) in repke!

2. " " " " " " " " " " " "

Vinek, tak kot je bil — na štartu smučarske tekme domačega alpinističnega odseka

OB LETU, ODKAR VINEKA NI VEČ

Konec lanskega novembra so nam bili predpraznični dnevi čas težko pričakovanega snidenja z že zasneženimi gorami. Spomini na ivje po skoraj golih macesnih in utrto gaz, ki bo držala do zapečka v koči, so v nas spet budili nemir. Da, skupna praznovanja na Uskovnici, Vršiču pa izleti proti Kofcam in topli večeri na veliki kmečki peči nam tako gostoljubne domačije na Starem vrhu!

Vedno znova smo si, hribovska in alpinistična družba, za praznik republike izbirali kraje, kjer vlada pravo občutje zimskih višin in kjer smo se znali spontano in odkrito veseliti naše neugnane mladosti.

Vinek je bil skoraj vedno z nami in vedno znova smo ga vabili zraven.

Pa se je obrnilo drugače. Kot že velikokrat, je hotel leteti, pa videti še en neznani otok — Korziko.

Želim pisati o Vineku, neposredno, odkrito. Odkrit je bil tudi on sam.

Gore so za nas ljudi večne. In gore nosijo Vinekov pečat, njegov spomin in pesmi, katerih petja mu ni bilo nikoli dovolj. Občutile so njegovo moč med večdnevni zimskim plezalnim vzponom po Dibonovi smeri v severni steni Špika, pa brezmejno veselje, ko sta z najboljšim prijateljem zmogla isto trikotno steno po Direktni. Spominjam se, jesen je bila tako polna zlatila na macesnih, da je moralo zvabiti.

Takrat je za alpinizem bilo vredno živeti, mu dajati in od gora prejemati vso lepoto, ki jo zmorejo dati.

In turni smuki, ko nam je med vožnjo v dolino pršič metalo čez rame!

Le kdo je imel bolj veder obraz, kot ga je imel Vinek, ko je na zimovanju prioral s samotnega vrha dol med nas, že utrujene od tiste nepozabne smučarije v daljnjem Courchevelu. Za vse to smo si morali denar prislužiti. Tako tudi Vinek. Poleg študija je imel še vedno dodatne zaposlitve. Nazadnje je bil pri Inexu. Začutili smo, da ga bodo letala dokončno privabila. Tu si je želel rezati svoj kos kruha, zato se je vpisal še na drugo fakulteto; začel je z motornim letenjem.

Dobro se spominjam tistega dne, ko mi je navdušeno pripovedoval o prvem takem samostojnem letu. Govoril je o sreči, podobni eni tistih doživetij, ki jih je bil deležen po vsakem težjem preplezanem mestu v skalah.

Letalska uniforma mu je pristajala prav tako kot zelene pumparice in nahrbtnik. Med vrhovi, v samotnem kovinskem bivaku, obitem z macesnovimi deskami, se je počutil enako domače kot pozneje v letalsko modrem vrvežu.

Spomin, ko bo družba vesela pa obenem nikoli tako razigrana, kot bi bila, če bi bil z nami. Spomin, ko bomo z očmi sledili belim črtam, ki jih srebrni velikani vlečejo po modrini nad prelestnimi vrhovi.

Vinek Bratina je bil alpinist, član AO Ljubljana-matica, mladinski vodnik, ki so mu gore pomenile vedno težko pričakovano veselje, prijateljstvo s hribovskimi tovariši pa neposredno, vedno živo dobro voljo. Umrl je v letalski nesreči na Korziki.

Janez Marenčič

ČETRTI TOMINŠEK — OSEMDESETLETNIK

Dne 16. 10. 1982 je dopolnil osemdeset let življenja dr. Teodor Tominšek.

Trem svojim predhodnikom — očetu dr. Josipu, stricu dr. Franu in bratrancu dr. Stanku — je napisal lepo spominsko knjižico, ki jo je izdala Planinska založba PZS. On je četrti, ki se ga planinci spominjamo s hvaležnostjo in vsem spoštovanjem.

O sijajnem, razboritem, vestnem in objektivnem pravniku, ki se je zapisal v naša predvojna, medvojna in povojna dogajanja za vse čase tudi po svojem strokovnem znanju, — od edinstveno vodenega Kočevskega procesa do dolgoletnega predsednika Vrhovnega sodišča Slovenije, — pišejo in bodo pisali drugi.

Planinci pa ga poznamo ne samo po njegovih prijaznosti, tovarištvu in romanju po

naših gorah in predgorjih — zadnje čase predvsem kot vnetega čistilca in stalnega obiskovalca Polhograjskih Dolomitov, — temveč predvsem zaradi dveh trajnih prispevkov, ki jih je poleg brošure o treh Tominških dal slovenskemu planinstvu:

1. Pripravil in nadvse vestno in razborito je sestavil predlog za »Častni kodeks slovenskih planincev«, ki ga je sprejel najprej Glavni odbor, potem pa 2. junija 1973 še 11. redna Skupščina Planinske zveze Slovenije. S tem Kodeksom smo slovenski planinci dobili važen in ob statutu drugi temeljni samoupravni dokument trajne veljave in pomena. Dobili smo zapis že ustaljenih običajev in navad, na katerih »stoji slovensko planinstvo in ki označujejo svojstveni lik slovenskega (pravega) planinca«. Kodeks izraža »trajne etične vrednote, ki so se oblikovale v dolgotrajnem razvoju slovenskega planinstva«.

Pravila vedenja in delovanja slovenskih planincev, ki nas prostovoljno moralno vežejo v množično, trajnim vrlinam in kulturnemu, humanizmu zapisano navezo, so še posebej aktualna v času, ko se v tako imenovanem vrhunskem, profesionalnem in tekmovalnem športu in telesni kulturi dogajajo nesocialistične zlorabe, ekscesi, umazanije, manipulacije in celo kriminal. 2. Bil je dolga leta ugledni in spoštovani predsednik Častnega razsodišča Planinske zveze Slovenije, ki sicer ni imelo veliko opravka z »zadevami« in kršitvami častnega kodeksa. V tem svojstvu pa je nadvse vestno in temeljito ter strokovno in planinsko neoporečno raziskal in do podrobnosti analiziral dva »primeri«, ki sta na široko in močno zanimala in razburjala tudi široko javnost.

Prvi primer nesrečnega izleta škofjeloških dijakov na Breithorn (v nasprotju z nekaterimi preveč enostranskimi, čustvenimi in celo senzacionalističnimi časopisnimi prispevki in drugimi podobnimi reakcijami). Ob njem je nepristransko objektivno ugotovil vse okoliščine in danosti tistih nesrečnih dni. Iz tega kar študijskega obravnavanja zadeva bi se lahko veliko na-

Dr. Teodor Tominšek

Foto Holinsky

učili naši planinci, alpinisti, vodniki, gorski reševalci in poročevalci pa tudi pravniki.

Kot drugo večjo »zadevo« pa je do podrobnosti osvetlil in raziskal nesrečo, ki se je na Zelenici sklenila v plaz pod Begunjščico s šestimi mrlji iz šolskega centra kranjske »Iskre« in kazenskim procesom pred sodišči. Ne da bi častno razsodišče kakorkoli hotelo vplivati na redni postopek in se vmešavati, je zbralo vse važno gradivo in ugotovilo, da ni nobenih razlogov glede na naš častni kodeks in pravila naše Gorske reševalne službe (GRS), da bi planinska in gorskoreševalna organizacija klicala na odgovornost po časopisnih vesteh hudo obtoženega tedanjega načelnika postaje GRS v Trziču in vodje zeleniških žičnic Marjana Salbergerja, ki je bil po dolgem in zamotanem kazenskem procesu dokončno in pravnomočno tudi oproščen vsake krivde in odgovornosti pred pristojnimi rednimi sodišči.

Dr. Teodor Tominšek nikoli ni podlegel slučajnim »razpoloženjem« in čustvom drugih, temveč si je vedno — na podlagi dejstev in dialektičnih primerjav — ustvarjal svojo temeljito, objektivno sliko.

Čilemu in še polnemu življenjskih moči, čestitamo za njegov čistilni življenjski jubilej in za visoko državno odlikovanje za življenjsko delo — Red republike z zlatim vencem — in mu želimo še veliko planinskega zdravja in veselja.

dr. M. P.

KAREL BAJD — 75-LETNIK

25. oktobra letos je Karel Bajd praznoval petinsedemdeset let. Zibel mu je tekla v Letencah blizu Kranja. Verjetno so sojenice ob njegovi zibelki zrlle tja proti Storžiču in Karavankam, ki so prav ta čas

v pisanih barvah še posebej lepe, in ga zapisale goram. Res je vzljubil gore! Pridružil se je tudi organiziranemu planinstvu in leta 1930 postal član takratnega SPD.

Po vojni ga srečamo v upravnem odboru PD Kranj, sodeluje v PZS pri urejanju gospodarskih vprašanj. Ob ustanavljanju odseka za planinsko vodništvo je med prvimi, ki so pod tem nazivom popeljali planince na turo. Ko je PD Kranj vpeljalo v svoje delovanje transverzalo »Kranjski vrhovi« in ko občutno pomanjkanje markacistov terja od vseh mnogo naporov, da bi pota uredili, se z dušo in srcem zapiše tej dejavnosti. Društvo ima na skrbi skoraj 200 km poti. In »Korl«, kakor ga kličemo prijatelji, je pričujoč na vseh, na tistih okoli Jošta in Mohorja, kakor na tistih v Grintavcih in Karavankah, ki jih oklepajo jekleni klini in jeklene vrvi. Srečamo ga s krampom, žago in čopičem. Vestno in natančno, saj po tem je tudi znan, ko skrbi, da so pota urejena in varna. Veliko zaslug ima, da je vsaka pot natančno popisana in da je v planinskih kartah kar najbolj natančno vrisana. Pripravlja načrte za delo odseka za pota. Nas, mlajše, priganja in se jezi, če načrti niso izpolnjeni, ali pa delo ni opravljeno tako, kot smo zapisali v navodilih za vzdrževanje potov. Planinski prijatelji mu ob jubileju čestitamo in želimo, da bi še dolgo deloval med nami, nas učil in spodbujal! In ker se je Korl letos poleg vrhov, na katere drže društvena pota, povzpел še na Visoko Vrtačo, na Triglav in Škrlatico, mu seveda želimo, da bi se tudi naslednja leta povzpел še na kakšen vrh zunaj načrtov za vzdrževanje potov!

Za svoje delo v planinski organizaciji je Korl prejel bronasti in srebrni častni znak PZS in diplomu Alojza Snafelja, ob tem jubileju pa tudi zlati častni znak PZS.

Markacisti PD Kranj

Skupina markacistov
PD Kranj. Jubilant
Karel Bajd je drugi
z leve
(Krvavec 18. 11. 1978)

Foto B. Bizjak

15 LET INDOK SLUŽBE PZS

V osrednjem slovenskem dnevniku Delo že 15 let redno vsak teden rubriki »Planine in ljudje« in »Alpinistične novice« seznanjata bralce z dogajanjem v planinski organizaciji in v gorskem svetu. Rubrika Planine in ljudje se je prvič pojavila 25. maja 1967, že v juniju pa so ji sledile še Alpinistične novice. Ta dogodka pravzaprav pomenita rojstvo sedanje Informativno dokumentacijske službe pri PZS, ki od tedaj naprej vsako leto bolj uspešno in poglobljeno obvešča našo in tujo javnost o delu članov naše planinske organizacije.

Treba je povedati, da so si že pred tem časom nekateri planinci, predvsem alpinisti, prizadevali občasno seznanjati javnost z alpinistično dejavnostjo in z drugimi pomembnejšimi planinskimi dogodki. Pred vojno se je s tem ukvarjala naša znana alpinistka Mira Marko Debelakova-Deržaj, po vojni pa je treba omeniti Rada Kočevarja in Ljuba Juvana. Podatke so zbirali in občasno objavljali še drugi, vendar niso bili tako vztrajni. Največ podatkov so objavljali v Planinskem vestniku, nekaj pa tudi v dnevnem časopisu.

Leta 1966 je začelo Delo objavljati daljše članke Francija Savenca o alpinizmu in o drugih zanimivostih iz gorskega sveta. Franci se je začel konec leta 1954 pri PD Univerza — sedanje Planinsko društvo Akademik, ukvarjati z alpinizmom. Bil je aktiven društveni delavec, prešel je praktično vse funkcije na tem društvu, opaziti pa ga je bilo tudi na PZS, še zlasti v Komisiji za alpinizem. Motilo ga je, da se o alpinizmu premalo sliši in piše. Ker ni bil zadovoljen zgolj s kritičnimi pripombami, se je sam lotil dela in začel pisati za časnike, Planinski vestnik in za radio. Prizadevnost je kmalu obrodila sadove, saj leta 1967 v časopisu Delo dobil prostor za dve stalni rubriki. Franci tako že 15 let nepretrgoma ureja rubriko Alpinistične novice, rubriko Planine in ljudje pa je urejal do leta 1979, ko mu je na pomoč priskočila Sonja Dolinšek, ki zdaj vsako sredo ureja to rubriko, zadnji dve leti pa tudi napovedi izletov in prireditev ob četrtkih. Sonja je nekaj časa vodila redni planinski rubriki tudi v Teleksu in Ljubljanskem dnevniku, kjer ji je občasno pomagal Mitja Košir.

V začetnem obdobju je Franci Savenc gradivo za svoji rubriki zbiral predvsem tako, da je redno zahajal v gore in med alpinistično družino, ki takrat na srečo še ni bila tako številna, nekaj podatkov je dobil na PZS, pomagal pa si je tudi z dopisovanjem. S svojimi dopisnicami si je počasi spletel široko mrežo dopisnikov z vseh koncev Slovenije, Jugoslavije pa tudi iz tujine.

Počasi so se začeli oglašati tudi drugi. Ob koncu 60. let si je v mariborskem Večeru pridobil stalno alpinistično rubriko Inko Bajde, za njim pa je delo poprijel Milan Cilenšek, ki to rubriko še zdaj redno vodi.

V celjskem Novem tedniku je dolga leta stalno alpinistično rubriko urejal prizadevni in vsestranski Ciril Debeljak-Cic, nekateri planinci pa so v tedniku urejali tudi planinsko rubriko. Žal sta zdaj obe rubriki le občasni.

Več sreče imajo Primorci. V tržaškem Primorskem dnevniku, že nekaj časa daje prostor stalni rubriki, ki prinaša novice tako iz alpinističnega kot iz planinskega sveta, ureja pa jo Dušan Jelinčič.

V kranjskem Glasu je imel nekaj časa stalno rubriko Franci Šter, kasneje pa jo je še več različnih piscev nekajkrat poskušalo obuditi, vendar ni bil nihče dovolj vztrajen in odločen.

Dokaj dobro je planinstvo zastopano na ljubljanskem radiu. Marijan Krišelj je leta 1959 začel pripravljati oddaje Iz doline v planine, ki so se 20. 6. 1965 prelevile v Odmeve z gora. Oddaje so imele bolj splošen informativni pomen, saj so z izbranimi besedili propagirale lepote gora, seveda pa so prinašale tudi nekatere aktualne podatke o dogajanjih v gorskem svetu. Poleti 1981 so dobile celo redni, informativni del. Od letošnjega januarja pa je na valovih radijskega drugega programa vsak petek Planinska tema — naslednica Odmevov, ki prinaša vrsto obvestil in podatkov o planinstvu. V nedeljo 14. decembra 1980 je na radiu zaživela še druga planinska oddaja. Novice iz planinskega in alpinističnega sveta, ki so uvrščene med stalne rubrike nedeljskega športnega popoldneva, pripravljata Andrina Jager in Miro Štebe.

INDOK služba si je večkrat prizadevala obveščati ljudi tudi s pomočjo televizije, vendar se ji to, razen z občasnimi oddajami, ni posrečilo. Šele v zadnjem času med petkove napovedi športnih dogodkov uvrščajo tudi planinske prireditve.

Poleg naštetih rubrik in oddaj se na straneh časopisov in revij ter v oddajah radia in televizije občasno pojavljajo tudi prispevki drugih avtorjev, ki še s svoje strani obveščajo javnost o planinstvu in alpinizmu. Posebno o alpinizmu zbira pa tudi objavlja podatke več avtorjev. Naj omenimo le nekatere: Janez Gradišar, Andrej Škafar, Igor Mezgec, France Malešič, Pavle Šegula, Janez Bizjak in drugi. Našteti sicer niso člani Indok službe, vendar so prispevali zelo koristne in uporabne pregledne in ocene posa-

meznih alpinističnih sezon, nekateri pa so zbrali tudi podatke in preglede alpinističnih odprav in uspehov naših alpinistov v tujini.

Osnovna naloga Indok službe je obveščanje javnosti. To je izredno zahtevna in odgovorna naloga, saj s svojimi obvestili ta služba daje tudi posredna priznanja prizadevnim, dela propagando za posamezne akcije, opravlja pa tudi vzgojno nalogo, saj ljudi opozarja na nevarnosti, jim nasvetuje in posvetuje ocene strokovnjakov. Ves čas pa ne zanemarija novic o delu naše planinske organizacije, o alpinističnih odpravah in o vidnejših vzponih naših alpinistov. Indok služba obvešča tudi tuje planinske organizacije, urednike in pisce.

Vso to dejavnost vodi in koordinira neutrudni Franci Savenc, ki vodi Indok službo že od vsega začetka, ko je ob tem delu uredil tudi bogato dokumentacijo, ki bo prav gotovo izredno koristna za »iskalce podatkov« v prihodnosti. Pomembnejše podatke zbirajo in shranjujejo tudi nekateri drugi posamezniki, vendar je gotovo dokumentacija Indok službe pri PZS ena najbolj sodobnih, saj podatke, ki jih hrani, že tudi koristno izrabljajo.

Pri Indok službi se kažejo še številne možnosti (pa tudi pomanjkljivosti), ki pa jih je zdaj, ko je delo le amatersko, težko izkoriščati, napake pa odpravljati. Ko člani Indok službe razmišljajo o izboljšavah, pa dostikrat ravnaajo zgolj po lastnem prepričanju in preudarku. Želeli bi več sprotnega odziva bralcev, poslušalcev, žal pa je marsikomu tako težko prijeti za pero.

Miro Štebe

PLANINSKI ZBOR OB ŠMOHORSKI PLANINSKI KOČI

Zadnjo nedeljo lepega septembra letošnjega leta se je na planoti ob šmohorski planinski koči zbralo mnogo planincev. Srečanje je organiziralo Planinsko društvo Laško, ko je s to prireditvijo počastilo spomin na 55-letno prehojeno pot planinske organizacije v Laškem, 30-letnico, odkar je novi dom zavetišče številnim planincem in ko mladinski odsek praznuje 15-letnico delovanja.

V bogatem kulturnem programu so sodelovali planinci iz osnovne šole Primož Trubar Laško, tu je organizirana na I. in II. stopnji planinska šola. Sodelovali so

godbeniki pihalnega orkestra iz Laškega, pevski zbor »TIM« Laško ter folklorna skupina KUD Anton Tanc iz Marija Gradca. Zbor udeležencev je pozdravil predsednik društva Andrej Mavri, slavnostni govornik pa je bil predsednik Občinske konference SZDL Laško Stane Kužnik. Ob tej priložnosti je zbor pozdravil tudi predsednik MOO Savinjska Adi Vidmajer. Čestital je laškimi planincem ob tako visokem jubileju z željo, da se planinstvo še naprej tako uspešno razvija. Take želje pa je izrazil tudi v imenu PZS, ki ga je pooblastila, da kot njen predstavnik pozdravi zbor na Šmohorju, kamor radi zahajajo domači in planinci iz bolj oddaljenih krajev. Predsed-

Del prizorišča na zboru
pred domom

Foto Fani Lapornik

Prejemniki priznanj za dolgoletno delo v društvu, predvsem pa graditelji Doma na Šmohorju

Foto Fani Lapornik

niku društva je izročil za PD tudi plaketo MDO PD Savinjske.

K čestitkam se je pridružil tudi sekretar OZTK občine Laško tov. Lojze Oberžan in izročil plaketo za vsestransko telesno kulturno in športno dejavnost v okviru planinskega društva in sodelovanje z OZTK. Zbor je bil namenjen torej tudi starejšim, da so se po več letih spet srečali s svojimi delovnimi tovariši in jim je predsednik podelil društvena priznanja. Dobilo ga je 29 posameznikov in 6 predstavnikov delovnih organizacij, ki že dolga leta pomagajo pri razvoju planinstva in oskrbi doma. Na zboru so ustanovili tudi 35-članski odsek gorskih stražarjev v društvu, katerega člani so pomagali pri razvoju planinstva tudi v širši okolici Laškega. S to prireditvijo so se planinci spomnili tudi drugih obletnic, ki jih letos slavimo, obenem pa so z njo povezali tudi uvod v proslavo 90-letnici SPD.

Fanika Lapornik

IZ ZAPISNIKA LADINSKE KOMISIJE UIAA

25. in 26. septembra je bila na Dunaju seja MK UIAA. Predstavniki Švice, Zvezne republike Nemčije, Francije, Italije, Avstrije in Jugoslavije. Jugoslavijo je zastopal predsednik IO PZS Danilo Škerbinek. Poslušali so poročilo o delu letos in sprejemali delovni program za prihodnje leto. Posebej so govorili o izboljšanju stikov na mednarodni ravni in o pogojih za vključevanje nacionalnih mladinskih akcij v program dela UIAA.

Konec junija (27. 6.—4. 7.) je Madžarska planinska zveza organizirala mednarodno srečanje alpinistov. Sodelovalo je 17 alpinistov iz petih držav. Jugoslavijo so za-

stopali planinci PD Železničar iz Novega Sada. V avgustu (od 8. do 14.) je bilo v Burgbergu srečanje pionirjev planincev iz držav članic UIAA.

Aprila 1983 bo v Avstriji srečanje mladinskih vodnikov in tistih, ki so odgovorni za delo z njimi. Srečanje bo v planinski koči Rudolfs-Hütte in bo delalo po programu, prirejenem za zimske razmere. Avgusta prihodnjega leta bo prav tako v Burgbergu srečanje pionirjev planincev. Obdelali bodo program o ekologiji in o izrabi prostega časa ter o izletništvu.

Planinska zveza Francije bo v okolici Chamonixa organizirala plezanje za mladino med 18. in 25. letom. Ista organizacija vsako leto organizira tečaj za pripravniške gorskih vodnikov. Srečanje mladinske komisije UIAA: aprila 1983, vzgoja mladih vodnikov in o novostih v opremljenosti. September 1983 bo analiza planinskih akcij in plan za leto 1984.

Med drugim je bilo tudi ugotovljeno, da zaradi slabe koordinacije in pisnih stikov mnoge akcije niso našle ustrezne odmevnosti. Na zasedanju Skupščine UIAA bodo predlagali, da članice prevzamejo v izvedbo eno izmed akcij, ki jih načrtuje MK UIAA, prav tako bodo to priložnost izbrali, da bodo pozvali na aktivno sodelovanje vse tiste članice, ki so jih izbrali, da sodelujejo v MK (Španija, ZDA, ČSSR, Grčija in Bolgarija).

Naj k temu povzetku dodamo sporočilo gospoda Brede (CAI), ko pravi, da so v minulem obdobju dosegli lepe uspehe z vrsto akcij pod geslom »Seja v naravi«. Mladini so ob takih priložnostih, ko so organizirali taborjenja, seznanjali o bistvu ekologije, razpravljali so o socialnih problemih in o vprašanih varnosti v gorah.

M. K.

SPD Triglav

Neumattstrasse 29

CH-8902 Urdorf

Schweiz

Telefon 01/734 05 07

Postcheck 80-29962

Naše društvo se, poleg prireditev med letom, ukvarja tudi z organizacijo izletov v gore. Tako smo letos na pobudo našega vodiča Gusteljna Teropšiča, prvega predsednika društva, opravili nekaj izletov. Čeprav smo imeli načrtov več, jih nismo mogli uresničiti, ker nam je nagajalo vreme. Tako je bilo tudi 4. julija, ko smo se želeli spomniti našega praznika — Dneva borcev — v hribih.

Naj na kratko opišem ta izlet.

Prebudili so me ob pol petih. Tajnica Majda me je obvestila, da dežuje in je torej izlet še »pod vprašajem«!

»Tu pri meni dežja ni, zato bomo šli,« sem odločil. In tako je tudi bilo. Gustl je bil bolan in je našo skupinico zmanjšal za enega udeleženca. Bili smo torej štirje: Majda, Mito, naš gospodar, Cilka, naš dolgoletni »finančni minister« in jaz.

Tokrat smo na programu imeli Wissigstock v Urnerskih Alpah in smo jo torej ubrali najprej v Engelberg, kjer dela dosti naših. Z enim izmed njih smo se, kljub močnemu dežju, srečali v restavraciji na Bruni, kamor smo se zatekli pred hudo močo. Bil je »naš Črnogorec«. Radovedno nas je spraševal:

»Kam pa kam?«

»Gor,« rečemo.

»A gor? Tja pa ne bo šlo.«

»Pa bo,« smo pribili.

»Taki kot ste, boste potrebovali kar tri ure!«

»Toliko?«

»Ja, toliko, sam sem hodil dve uri in tri četrt.«

Mi pa se nismo dali. Deset je bila, ko je Cilka ukazala: »Gremo!«

In smo šli, čeprav se je Majda prav po »primorsko« kujala:

»Nuorci ste, jest že ne bom šla z vami v tem dežju!«

Cilka pa ne bi bila Cilka, če je ne bi znala prepričati o nasprotnem.

Hodili smo vkreber, v meglo in prenehalo je deževati.

Nismo še hodili uro, že smo zagledali kočo.

Da bomo do tja potrebovali še dve uri? Kje pa. Veseli smo bili, da smo z našim prijateljem Črnogorcem stavili za »rundo piva«.

Pa je bil le privid. Smo hodili dve uri in še četrt povrh. Tako nam je splavala po vodi tudi »runda«.

Prišli smo v kočo, ki ji pravijo Ruchhubel-hütte pod Wissigstockom. Koča je bila polna planincev. Ravno so imeli »udarniški« dan, ko so kočo popravljali.

V koči je bilo, ko smo vstopili, nenavadno tiho. Švicarji namreč utihnejo, ko zaslišijo tujo govorico in ugibajo, odkod tujci so. Mi se nismo dali motiti, naročili smo si čaja pa tudi domačo zelenjavno juho. Na skrivaj smo »izboljšali« tudi čaj in ko nas je brhka Monica vprašala, od kod smo in ko smo ji razložili, da smo iz Slovenije, Jugoslavije, smo imeli svoje »duše« privezane.

Ob izkaznicah, ki smo jih želeli ovekoveti z žigom koče, se je razvil drugi del pogovora — od kod smo, kje živimo, kakšno je naše društvo. Zvedeli pa smo tudi to, da smo prvi Slovenci s tako izkaznico v tej koči.

Za dobrodošlico nam je oskrbnik osebno prinesel »gorsko kavo«, ki je bila v resnici le okusen čaj. Zdelo se nam je, da je iz medu, pa se nam je oskrbnik le smehljaj. Izdal nam je skrivnost tega čaja, mi pa smo si jo seveda hitro zapisali.* Kmalu smo imeli okoli sebe kar pisano družbo. Tistikrat na vrhu Wissigstocka nismo bili, zaradi snega so nam turo odsvetovali; zaobljubili pa smo se, da bomo turo ponovili prihodnje leto.

In tako smo vseeno doživeli lep dan. Veseli Slovenci so zapustili vtis, o katerem so govorili teden dni. Tako nam je povedal prijatelj, ki je obiskal to prijazno kočo naslednjo nedeljo po našem obisku. Ko se je izdal, da je član naše družbe, so ga imenitno postregli. In dobro se mu je zdelo.

Metod Fikfak,
predsednik SPD Triglav v Švici

* Recept za »med«: 200 gr regratovih glav (cvetje), dve limoni in 6 dl vode. Vse to je treba pol ure kuhati, skuhamo skozi prtič precediti in ostanek stisniti, dodati kilo in pol sladkorja in kuhati dve uri pri zmerni temperaturi.

10 LET PLANINSKEGA DRUŠTVA TOMOS
(15. 6. 1972—1982)

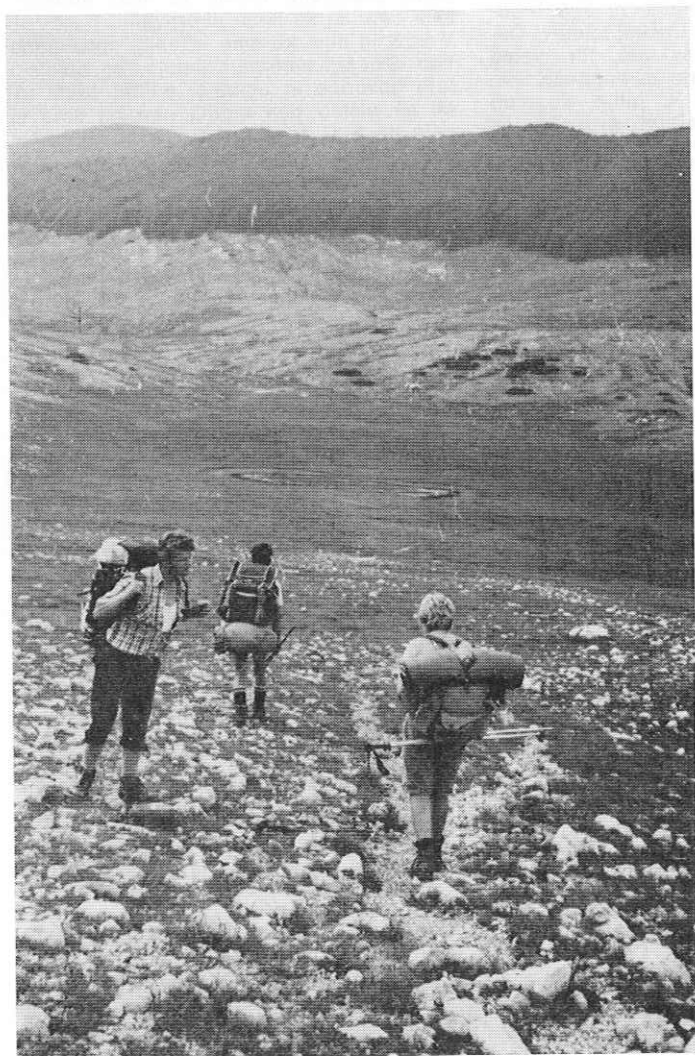
PD Tomos je za svojo 10-letnico delovanja pripravilo pester program.

Štiri dni v drugem tednu meseca junija so predvajali filme in diapozitive o društveni dejavnosti zadnjih deset let. Vsa štiri predavanja so bila v Tomosovi restavraciji v večernih urah, žal pa je bil obisk slab, čeprav so bili Tomosovi delavci dobro obveščeni.

Filmom je v soboto 12. junija sledil planinski pohod iz vasi Podpeč na Kojnik; pohoda se je udeležilo precej naših članov ter planincev Obalnega planinskega društva. Temu pohodu naj bi sledila osrednja proslava društvenega jubileja v Prapročah. Povabili so nekaj planinskih društev Notranjske in Krasa. Razposlali

smo tudi več vabil Tomosovim vodstvenim delavcem, sindikatu in družbenopolitičnim organizacijam ter samoupravnim organom, žal pa ni bilo nikogar od vabljenih predstavnikov tovarne. Pogrešali so tudi predstavnike PZS in še koga od vabljenih. Nekateri funkcionarji planinske organizacije iz Ljubljane in Nove Gorice so se vabilom odzvali pisno z opravičilom, da ne morejo priti ter nam hkrati čestitali in zaželeli še dosti uspehov v našem nadaljnjem delu.

Po prihodu s Kojnika so se torej vsi planinci zbrali za vasjo Praproče pod tremi košatimi lipami, ki so prav tiste dni opojno cvetele. Tu so bili postreženi z okusnim golažem in polento, kar je večini zelo teknilo, žejnim pa je bilo na razpolago več vrst pijač po zmerni ceni. Izdatni malici je sledila krajša slovesnost s po-

Oglavinovec (vrtača)
26. 6. 1982
S poti po Velebitu,
PD Tomos od 22. do 27.
6. 1982

zdravim govorom sedanjega predsednika PD Tomos Vlada Ivančiča; govoril je o minulemu delu in o nalogah in poprosil bivša dva predsednika PD Tomos Lada Cvetka in Rudija Robidnika, naj bi zbranim planincem spregovorila nekaj spodbudnih besed in obudila spomin na minula leta, posebej pa še o koristnosti planinske dejavnosti med delavci v Tomosu.

Od gostov je spregovoril podpredsednik Obalnega planinskega društva Karlo Kocjančič. Izrekel je nekaj iskrenih besed o prizadevanjih in uspehih ter željah za še bolj uspešno sodelovanje obeh društev v prihodnje.

Skromna slovesnost je pridobila na vrednosti z nastopom mešanega pevskega zbora iz Tomosa; zapel je nekaj narodnih in borbenih pesmi. Zlasti s pesmijo Oj Triglav moj dom je razgrel srca navzočih planincev.

Ce nam ne bi nagajal dež, bi se razpoloženje nadaljevalo do poznih popoldanskih ur, še zlasti potem, ko so bili podelili priznanja in knjižna darila zaslužnim društvenim delavcem ter spričevala in značke slušateljem spomladi zaključene planinske šole. Dež je pregnal tudi muzikante, zato so morali proslavo končati. Tri dni po proslavi so v Tomosovi restavraciji odprli razstavo fotografij z okoli 90 eksponati, ki so prikazovali zanimivosti iz desetih let društvenega delovanja. Ta razstava naj bi hkrati vzbudila še več zanimanja med našimi sodelavci za rekreacijo v planinah.

Med aktivnostmi, posvečenimi 10-letnici, sta bila tudi dva zahtevnejša gorska pohoda. Prvi je bil od 22. do 27. junija po severnem, srednjem in južnem Velebitu, po Velebitski planinski poti od Zavižana do Paklenice. Na ta pohod je šlo sedem naših planincev, zaradi naporov pa je to pot v celoti prehodilo le pet pohodnikov. Na cilju v Paklenici so se naši vrli planinci v soboto 26. junija pridružili sreča-

Skupina Tomosovih planincev v brezmejni sivini na vrhu Mont Blanc 27. 7. 1982

nju pobratenih planinskih društev. To srečanje je bilo prvo iz vrste sprejetih dogovorov z lanskega pobratenja v Jajcu.

(Tam so 4. julija lani sklenila pobratenje planinska društva jugoslovanskih mest, s katerimi je bilo že pred leti pobrateno naše mesto Koper. To so PD iz Jajca, Zadra, Valjeva, Prilepa, Nikšića, Kopra in PD Tomos.)

Pohod po Velebitu je bil, po pripovedovanju vodje Vlada Ivančiča, mnogo zahtevnejši kot poznejša odprava na Mont Blanc.

Drugi pohod je bil torej od 23. do 29. julija na Mont Blanc, kamor je, prvič v teh desetih letih, organizirano odšlo pet članov pod vodstvom prvega društvenega to znamenito goro, je bil malce nenavaden. Za izhodišče pohoda proti vrhu so namreč izbrali italijanski Courmayeur in ne francoski St. Gervais, odkoder hodi na Mont Blanc večina slovenskih planincev.

Del fotografske razstave ob 10-letnici PD Tomos (od 15. do 18. 6. 1982)

Še preden so se lotili glavnega cilja, so se za »aklimatizacijo« povzpeli na Gran Paradiso (4061 m). Na vrh so prišli trije od petih udeležencev.

Pot za končni cilj so začeli v dolini Veni nad Courmayeurjem, do sem so se pripeljali z društvenim kombijem. Prvo noč so prespali v svojih šotorih ob Lago di Miage na višini okoli 2000 metrov. Od tu so v zgodnjih jutranjih urah šli na ledenik Miage in prišli po njem do kočice Gonella (3072 m). V njej so najprej kosili, do večerje so počivali in nato po nekaj urah spanja sredi noči spet odšli za drugimi skupinami proti vrhu. Spet so hodili večino poti po ledeniku Dôme proti vrhu Dôme du Goûter (4304 m), s katerega so nadaljevali pot do bivaka Vallot (4362 m). V njem so poldrugo uro počivali. Iz bivaka Vallot so nato nadaljevali pot proti vrhu Mont Blanca (4807 m); nanj so prišli v dveh navezah opoldne 27. julija. Na vrhu so se zadrževali veselo razporejeni dobro uro. Pozneje so ugotovili, da so po tej smeri tistega dne prišli na vrh samo oni, čeprav je iz kočice Gonella že pred njimi odšlo več bolje opremljenih navez, med njimi največ nemških.

Z vrha so nato sestopili na francosko stran do sedla Col de la Brenva (4303 m). S tega sedla pa so se morali povzpeti proti vrhu Mont Maudit (4465 m), toda ne na sam vrh, se po njegovem levem grebenu strmo in z velikimi težavami, zaradi zasneženih sten, z vrvmi spuščali proti sedlu Col Maudit (4035 m). Od tod so se spet povzpeli na ramo Mont Blanc du Tacul (4248 m), kjer so si končno, že v mraku, morali skopati v snežno strmino zasilen bivak, v katerem so, kolikor toliko na varnem, preživeli mrzlo noč. Naslednje jutro jih je čakal še sestop do Aig. du Midi (3844 m), kjer so bili po prestanih naporih in mučni negotovosti prejšnjega dne spet med ljudmi. Od tukaj dalje so se po eni najdaljših žičnic v evropskih gorah zapeljali pod mogočnim Mont Blancom spet na italijansko ozemlje do Courmayeurja, kjer se je srečno končala njihova odprava.

(Udeleženci: Vlado Ivančič, Ljubo Knežević, Boris Vodopivec, Stane Železnik in Edi Umer.)

Za minulo desetletje delovanja PD Tomos bo po predvidevanjih še pred koncem tega leta izšla društvena kronika, ki bo na zunaj sicer skromna, vsebina pa bo bogata z raznimi podatki. V njej bo tudi nekaj zanimivih doživljajskih prispevkov naših članov — udeležencev številnih izletov in pohodov v naše gore.

V organizacijo priprav in za desetletnico so bili vključeni vsi sedanji odborniki PD in nekateri »bivši«. Naloge so opravljali s primerno zavzetostjo ter jih uspešno opravili. Priznanje pa gre še posebej predsedniku PD Tomos Vladu Ivančiču, ki se

je s svojim namestnikom Olivijem Oblakom trudil, da so obletnico dostojno proslavili.

Lado Cvetko

Z VIHARNIKI V BRDA

Planinsko društvo Viharnik je tudi letos v svoj program uvrstilo delovno akcijo — »Trgatev«. Sklenili smo, da obiščemo Brda in pomagamo pri obiranju tega žlahtnega in letos še posebej kvalitetnega grozdja. Oblačno jutro in »natančna« napoved naših vremenoslovcev je prenekaterega med nami prepričala, da je raje ostal doma, nekaj pa se nas je le zbralo in odhiteli smo sončni Primorski nasproti. V Dobrovi so nam določili »parcelo« in urno smo se lotili obiranja. Toplo sonce je kar hitro postalo pretoplo, mi pa smo polnili traktorske prikolice. Dan je hitro minil, pa tudi grozeči oblaki so nam vedno bolj grozili z neprijetno mokroto. Pohvalo za naše delo je predstavljal večerja, nato pa smo si ogledali še vinsko klet v Dobrovi. Vinski hlapi in veselje vinogradnikov so zlezli tudi v nas, toda morali smo se posloviti, ker nas je do Ljubljane čakala še dolga in mokra pot.

Planinsko društvo Viharnik je tako že drugič dokazalo, da je razumelo našo devizo: »Manj besed pa več dejanj!«

A. Čičerov

»MESEC PLANINSTVA«

Mesec september je PD Zabukovica izbrala za »Mesec planinstva«. Letošnji »Mesec planinstva« so začeli člani Planinske sekcije Sigma Žalec, ko se jih je 24 povzpelo na Triglav. Poleg članov PS Sigme so bili na Triglavu še keramiki iz Liboj. Prvo nedeljo v septembru so za starejše člane organizirali izlet na Pohorje; udeležilo se ga je 65 članov. Spotoma so si ogledali tudi Pavčkovo bolnišnico pod Veliko Kopo.

Naslednjo nedeljo je bilo 50 članov ob Dnevu planincev na Lisci. 20 pionirjev in vodičev pa je odšlo na dvodnevni izlet na Naravske Ledine in na Peco.

Na letni konferenci pionirske organizacije so pionirji OŠ »Nade Cilenšek« Griže sprejeli tudi program dela, poslušali pa so tudi kratko poročilo o zboru pionirjev planincev Jugoslavije na Tjentištu.

Ob otvoritvi planinskega doma na Gori Oljki in na 10-letnici Savinjske planinske poti je bilo na Gori Oljki 50 članov PD Zabukovica, ko je 18 planincev prejel tudi značke Savinjske planinske poti.

Več planincev je bilo tudi na Taboru ljudske fronte na Mrzlici. Ob zaključku »Meseca planinstva« so se člani PD Zabukovica s člani nekaterih drugih dru-

štev, ki se udeležujejo izletov PD Zabukovica, zbrali na »Večeru transverzala« na Homu. Poročilo je povedalo, da so člani PD Zabukovica letos prejeli 165 transverzalnih značk, obiskali pa so 13 transverzala. Na samem zboru pa so podelili značke Velebitske in Pakleniške planinske poti.

Planinci iz Zabukovice bodo jeseni obiskali Dalmacijo, doma bodo pripravili srečanje planincev na Homu ali na Brnici, orientacijsko tekmovanje in pohod ob spomenikih NOB.

Franc Ježovnik

Ijana Fani Žagmeister. V nedeljo se je 30 planincev povzpelo na Prisojnik, vsi drugi pa na Ciprnik. Popoldne so se vsi zbrali pri Poštarskem domu, kjer so ob sproščenem pogovoru obujali spomine, kovali načrte in peli. Vse prekmalu sta minila dva lepa dneva pobratenih planincev PTT Ljubljane in Zagreba.

J. D.

VLJUDNOST, KI JE PRESEGLA MEJE DOLŽNOSTI

SREČANJE NA VRŠIČU

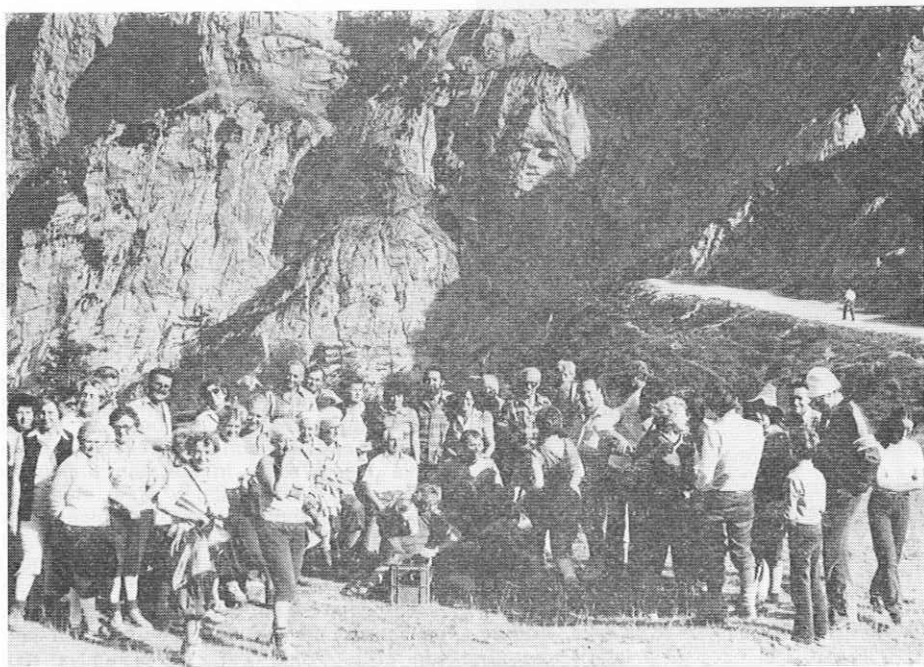
V soboto in nedeljo 4. in 5. septembra 1982 je bilo že 16. srečanje bratstva planincev PTT Ljubljane in Zagreba; priredilo ga je PD PTT Ljubljana, udeležilo pa se ga je 90 planincev iz obeh društev. V soboto zjutraj so bili planinci v gosteh Podjetja za ptt promet Ljubljana, obiskali so bili Dražgoše, kjer so se seznanili z bojem Cankarjevega bataljona. Opoldne so bili gostje Podjetja za ptt promet Kranj, popoldne pa so obiskali Prešernovo rojstno hišo v Vrbi. Zvečer je bilo tovariško planinsko srečanje v Poštarskem domu na Vršiču. Tu jih je pozdravila tudi direktorica Podjetja za ptt promet Ljub-

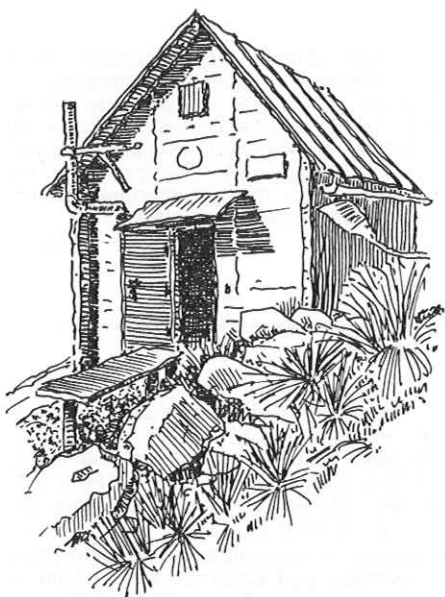
V dobi, ko se jezimo na nevljudne sprevednike, šoferje, na slabo postrežbo v gostiščih, trgovinah, servisih, na slabo kvaliteto izdelkov itd., smo prijetno presenečeni, če naletimo na ljubeznivost, prijaznost, na skrb za ljudi.

V soboto 11. septembra zvečer sem prišel v Zavetišče pod Špičkom. Komaj sem se prerinil skozi množico gostov, planincev; zunaj in znotraj je bilo vse polno. Strahoma sem vprašal oskrbnico, kako je s prenočevanjem. Odgovorila je: »Pohlevnih ovc gre dost' v en hlev. Vsi bomo pod streho.« Pogledala me je pozorneje in rekla: »Očka, vi dobite pa posebno ležišče, ki ga imamo za starejše planince.« Prijazno mi je postregla z dobrim čajem in okusno enolončnico po zelo zmerni ceni.

Skupina planincev PTT iz Ljubljane in Zagreba ob Poštarskem domu. (V ostenju Prisojnika je mogoče lepo razločiti »kamnelo ajdovsko deklico«)

Foto J. Dobnik

Zavetišče Pod Špičkom, 2050 m (staro)
Vinjeta H. Drofenik

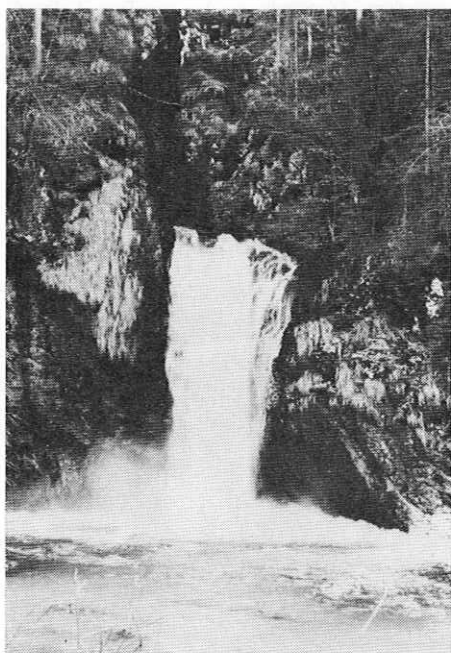
V zavetišču, še ne povsem obnovljenem, vlada vzoren red in čistost. Prijazni oskrbnik skrbi, da je čez noč mirno in tiho, da ni pijančevanja in razgrajanja. Zjutraj ob štirih nam je na orglice *zaigral* budnico, pripravil čaj in dal primerna opozorila za turo na Jalovec. Meni npr. je svetoval, naj ne vzamem s seboj klobuka, da ga mi bo veter odnesel. Prav tako tudi ne palice, da me bo po skalovju ovirala. Imel je prav.

Ko sem se vrnil z gore, nas je že čakal čaj in dobro, ceneno kosilo. Napitnino je odklonil. Ravno tako tudi oskrbnica zavitek kave, ki jo je ponujala neka obiskovalka. Ko pa je ta vztrajala, češ da kave ne bo nosila v dolino, je oskrbnica skuhalo kavo in jo brez plačila ponudila navzočim. Precej planinskih koč sem že obredel v svojem življenju, vendar nisem doslej nikjer našel prijaznejših oskrbnikov, kot so pod Jalovcem.

Ob slovesu smo napravili z njima posnetek, da bi ju tako ohranili v najlepšem spominu.

Ivan Marovt

varstvo narave

IZ INVENTARJA NARAVNE DEDIŠČINE — SLAP GRMEČICA

Nasproti vasi Nomenj, v dolini Save Bohinjke, sameva manjši, a zanimiv slap Grmečica. Že ime nam pove njegovo značilnost — bobnenje. Ob višji vodi ga bomo zaslišali, še preden ga bomo zagledali v zajedi strmega severnega pobočja Jelovice. Pa pojdimo k slapu! Ker je označen na planinskem zemljevidu Julijskih Alp, ga ne bo težko najti. Od železniške postaje Nomenj gremo po glavni cesti proti Bledu do prvega kolovoza, ki je pod železnico. Po njem pridemo do mostu čez Savo. Takoj, ko prečkamo reko, zavijemo desno na stezico ob desnem bregu Save. Po kakšnih desetih minutah zložne hoje (600 metrov) se nenadoma znajdemo ob hudourniški strugi, na levi pa buči slap čez steno poraslo z mahom. Ob prvem obisku Grmečice sem bil presenečen. Bobnenja nisem slišal in ko sem prišel do slapu, sem se zagledal v suho steno — slap je presahnil. Potok Grmečica nima velikega vodnega zaledja, zato so zanj značilna velika nihanja v množini vode. Torej je Grmečica vredna svojega imena le ob večjih vodah, ko je kar težko dojeti, da komaj osemmetrski slap povzroča takšen hrup. Poleg slapu so zanimiva tudi

Ob visoki vodi (28. 3. 1981) že od daleč zaslišimo bobnenje Grmečice

Foto P. Skoberne

1. oktobra 1980 je bil slap brez vode

korita s slikovitimi kotlami, tolmoni in slapovi.

Ogled Grmečice je možno povezati z obiskom Jelovice. Nad slapom drži čez deset metrov globoka korita stara in nevzdrževana planinska pot, ki nas pripelje na planino Nomenjska brda. Od tod pa ni več daleč do Bitenjske planine, zahtevnejši planinci pa naj stopijo na Ratitovec.

Peter Skoberne

VARSTVO NARAVE NA ISLANDU

Island ima več nacionalnih parkov. Nekaj teh leži tudi v vulkanskih gorah te severne dežele. Med popotovanjem po planinah te geološko mlade pokrajine, sem bil prijetno presenečen nad skrbjo, ki jo posvečajo ohranitvi neokrnjene in čiste pokrajine. Skrb za naravno in kulturno dedščino je na Islandiji med prvenstvenimi nalogami njihove planinske organizacije. To vsekakor govori o visoki kulturni ravni ljudi, ki obiskujejo pokrajino med številnimi vulkani. Zavedajo se, da se pri njih zaradi vse več turistov-planincev, ne smejo privoščiti onesnaževanja pokrajine tako, kot se to dogaja v Alpah in drugih gorskih svetih. Planinstvo je v Islandiji omejeno le na nekaj poletnih mesecev, ko je tam sploh — svetlo. Tudi vulkanska pokrajina s težko prehodno notranjostjo, naraslimi ledeniški rekami in obsežnimi po-

ledenelimi planotami (npr. ledenik Vatna meri 8400 km²), preprečujejo množično planinarjenje in tako posredno tudi večje onesnaženje. Med glavne naloge oskrbnikov planinskih koč štejejo zaščito in varstvo narave. Iz lastnih izkušenj lahko opišem tale primer:

Ko smo se nekega večera ustavili v nacionalnem parku pod goro Herdurbrad — lepotico Islandije, kot jo sami imenujejo, smo se znašli v rojih muh in komarjev. Nekdo iz skupine jih je hotel odgnati z odtrgano vrbovo vejo. V nekaj minutah je bil pri njem oskrbnik; ta ga je prijazno opozoril, da je v nacionalnem parku, kjer ni dovoljeno trganje vej in rastja.

Islandska pokrajina in gore so zaradi tako pozitivnega odnosa do narave, ki ga vzgajajo že pri najmlajših čiste. Nikjer ne boste našli najrazličnejše embalaže ob poteh, ki pri nas ponekod že uspešno prevzema vlogo markacijskih znamenj.

Da jim je skrb za čisto okolje res primarna naloga, govori tudi priložena fotografija prospekta, ki ga prejmete ob vstopu v nacionalni park Skaftafell. V tem parku leži tudi najvišja gora Islanda — Hvanna-

Welcome to Skaftafell National Park

The National Park was established to protect the ecology and scenic beauty of this area and provide facilities for public recreation. The wardens will be pleased to inform visitors about popular routes and the nature and history of the Park. Please help us protect the National Park area by keeping the following in mind.

1. Do not bury litter or leave it lying around. Please note that cigarette stubs also constitute litter.
2. Do not light open fires.
3. Do not move stones or build cairns.
4. Do not dig up plants.
5. Avoid noise at the camping site from 23 to 07.

The Nature Conservation Council

dalshnukur (2119 m), kamor smo se uspeli povzpeli v prečudovitem vremenu. V perspektivi so v islandščini in angleščini našteje točke, ki obiskovalce opozarjajo na stvari, na katere je potrebno posebno paziti, da bi ostalo okolje čisto. Citiram: Ne zakopavajte in ne puščajte odpadkov.

Pomnite, tudi cigaretni ogorki so odpadki. Ne kurite na prostem. Ne premikajte kamnov in ne delajte znamenj. Ne izkopavajte rastlin. Od 23. ure zvečer do 7. ure zjutraj mora biti v kampu in v kočah mir. Povem vam lahko, da te točke pri njih niso ostale le na papirju.

Kristijan Jezernik

ALI HRUP HELIKOPTERJEV ŠKODUJE DIVJADI?

Že nekaj časa je v Švici v pripravljenosti eden največjih in najmodernejših transportnih helikopterjev Evrope. »Super Puma« bi naj služil predvsem za spravilo lesa iz planinskih gozdov. Proti temu načrtu so protestirali že prebivalci kraja Küssnacht am Rigi, kjer naj bi bila bodoča baza helikopterja, zdaj pa tudi biologi, ki se ukvarjajo z divjadjo, svariijo pred vedno večjo nadlego, ki jo v alpskem svetu povzročajo helikopterji, ki prevažajo les, gradbeni material in smučarje. V Švici sicer še ni sistematičnih raziskav o vplivu hrupa helikopterjev na divjad, pač pa nemške in ameriške študije kažejo, da se na primer frekvenca srčnega utripa divjadi lahko za večkrat poveča, če jo preleti helikopter, tako da tudi pri divjadi ni mogoče izključiti škodljivih posledic zaradi ponavljajočih se stresov. Pri nekaterih vrstah jelenov (karibu) pa lahko strah zaradi hrupa helikopterjev povzroči med brejestjo tudi izgubo embrija ali mladiča.

Beg pred helikopterjem pa ima lahko še posebno škodljive posledice pozimi, ko divjad nima mnogo hrane. Jelen na primer porabi na enem samem begu več energije, kot je mora pridobiti v enem dnevu. Če mora zaradi bega pred helikopterjem pogosto uporabljati svoje maščobne rezerve, ne bo preživel zime.

Moderne metode spravila lesa s helikopterjem so sicer lahko koristne za ohranitev gozdov, kot poudarjajo predstavniki gozdnega gospodarstva, nikakor pa ne prispevajo k ohranitvi divjadi.

(Die Alpen — 9/82)

Z. Z.

PRISPEVKI ZA PLANINSKI VESTNIK OD 1. 3. DO VKLJUČNO 11. ŠTEVILKE PV

Odstop honorarja:

Matej Šurc, Srednja vas, 430 din; Jože Dobnik, Ljubljana, 700 din; Pavla Marol, Ljubljana, 150 din; Božo Jordan, Dobrteša vas, 840 din; Luka Karničar, Jezersko, 100 din; Marijan Krišelj, Ljubljana, 4740 din; Valent Vider, Solčava, 780 din; Franc Mulej, Ljubljana, 610 din; Franci Ekar, Kranj, 1280 din; Vinko Strgar, Ljubljana, 300 din; Tine Orel, Ljubljana, 300 din; Herbert Drofenik, Maribor, 1710 din; Miha Potočnik, Ljubljana, 530 din; Pavle Šegula, Škofja Loka, 580 din; Pavel Kunaver, Ljubljana, 120 din; Jurij Senegačnik, Ljubljana, 120 din; Boris Mlekuš, Bovec, 570 din; Rudi Wand, Ljubljana, 120 din; Miro Vrhovec, Ljubljana, 420 din; Verena Mencinger, Lesce, 120 din; Darinka Jereb, Kranj, 270 din; Jože Remšak, Gornji grad, 300 din; Anton Ajster, Krška vas, 120 din; Tone Bučer, Ljubljana, 350 din; Vinko Kožar, Celje, (za Kredarico), 430 din; skupaj 15 940 din.

Prostovoljni prispevki:

Marjan Nemec, Pirnica, 200 din; Peter in Rudolf Leskovar, Nemčija, 220 din; Boris Černigoj, Ljubljana, 50 din; Franc Zavodnik, Ljubljana-Šentvid, 50 din; GRS Split, 50 din; Janez Duhovnik, Medvode, 4000 din; Sonja Kajzer, Maribor, 550 din; Pavle Jurič, Ruše (vrnjen hon.)- 380 din; Maja Lipovšek, Ljubljana, 50 din; Tone Bučer, Ljubljana, 476 din; Pavlina Torkar, Jesenice, 450 din; Zdenko Kirin, Koper, 150 din; Zdenko Mahne, Novo mesto, 200 din; skupaj 6826 din. — Skupaj 22 766 din.

Uredništvo in Uprava Planinskega vestnika se darovalcem iskreno zahvalujeta!

NEKAJ MISLI OB DRUGI IZDAJI »NAŠEGA ALPINIZMA«

Tisto, kar se pozornemu bralcu petdeset let starega »Našega alpinizma« (prvič je izšel leta 1932 v založbi Turistovega kluba Skala, drugič pa letos pri Državni založbi Slovenije), predvsem pri branju uvodnih razprav (Predgovora, ki ga je podpisal kar Odbor TK Skala, Uvoda brez podpisa, Torellijeve Vrednote alpinizma in Kajzeljevega Pregleda našega alpinizma), nikakor ne more izmuzniti, je odločno, kar neomajno obravnavanje alpinizma kot *kulturnega pojava*. »Odločno« in »neomajno« sem zapisal zaradi tega, ker seveda dōbi, v kateri so ta besedila nastajala, primerno, nikjer ni zaslediti nikakršnega dvoma v takšno kategorično trditve. Danes bi jo prav gotovo v taki obliki ne zapisal nihče, ki na alpinizem gleda s stvarnih (racionalističnih) temeljev, z navdušenjem bi ji pritrdila le romantična duša, ki o alpinizmu »poetizira«, razmišlja o njem iz srca in duše, nikakor pa ne iz razuma. Zakaj pravim tako? Kot da bi tudi sam že nič kolikokrat ne pripisal alpinizmu tiste kulturnosti, ki je drugim športnim panogam absolutno nedostopna, nedosegljiva? Kot da ne vidim v alpinizmu (specifičnega) kulturnega pojava? Toda, je tam, kjer se v njem začno razpredati kulturne niti, alpinizem sploh še tisto, kar naj bi bil v svojem globokem bistvu (mislim na današnje razmere)?

Do sem vse lepo in prav! Danes, petdeset let kasneje, kot pa sta to počela Mirko Kajzelj in Albin Torelli, pa bi le stežka branil tezo o alpinizmu kot kulturnem pojavu, ne da bi ju razčlenil. Tako alpinizem kot tudi kulturo. Predvsem pri kulturi to sploh ni lahko, saj gre za enega najbolj protejskih pojmov, ki jih v svojem umevanju sveta in življenja uporablja človek. Mimogrede: sociologa kulture A. Kroeber in C. Kluckhohn sta že l. 1952 naštel kar dvesto sedeminpetdeset (257!) različnih definicij kulture. Torej vidimo, da gre za pojav, ki je po svoji naravi, bolj kot katerikoli drugi, pojav z več obličji in je treba vanj poseči globlje, če seveda želimo odkriti njegovo resničnost v tistih plasteh, v katerih se pojavlja, udejanja in deluje.

Tu moram še enkrat poudariti časovno razliko med nastankom teh besedil in današnjo dobo postindustrijske civilizacije v globoki krizi, ekonomski in duhovni, predvsem pa v krizi vrednot. V Predgovor, nastal marca 1932, je bilo še moč zapisati: »Končni namen in cilj alpinizma je, vzgojiti ljudi v alpiniste, gore pa naj ostanejo nedotaknjeno svetišče«. Danes na to razsežnost opozarjajo le še zelo redki razsvetljeni posamezniki (pred kratkim Stanko Klinar v PV), karavana pa gre dalje, v mno-

žičnost, prenasičenost, v markacijsko (pa s klini in jeklenimi pletenicami) nasilje nad poslednjimi, še nedotaknjenimi kotički v naših gorah, ki bi jih človek, seveda vzgojen (tudi vsi alpinisti dandanes niso nujno vzgojeni) ter večč hoje po brezpotjih tudi brez vse te navlake lahko občudoval in obiskoval. Vse za kar najučinkovitejšo rekreacijo naših ljudi? Mislim da prej za rekreiranje (obnavljanje) delovne sile! Gore pa so se iz »nedotaknjenega svetišča« spremenile v smetišče, marsikje (Triglav, itd.) pa že v pravi svinjak.

Dalje. Bi danes še lahko zapisali: »Alpinistika je delo in ne zabava. Skoraj vsakdo ima poleg svojega poklica še kako resnejše razvedrilo, ki pa je tudi delo, zabava je razvedrilo brez etične vrednosti.« Avtor tega stavka iz Predgovora je imel prav gotovo v mislih ustvarjalno delo (torej delo z umetniškim značajem, kot bi dejal Marx) in ne tiste odtujene dejavnosti, tako značilne za kapitalistični način proizvodnje, o kateri nihče, ki je pameten, ne more govoriti afirmativno. Vendar, mar je danes drugače? Kljub proklamiranim socialističnim vrednotam, samoupravljanju, priseganju na marksistično teorijo osvobojenega in razodtujenega dela veliko aktivnih Slovencev po zakonu nujnosti dela za tekočimi trakovi, temi najbolj nehumanimi izmisleki sodobne tehnologije, ki v delavcu zatirajo sleherno kreativnost in ustvarjalnost. O kulturi dela vemo le iz občasnih aktivističnih akcij in iz knjig, resnični svobodni delavci, ustvarjalci, umetniki, znanstveniki, inovatorji na vseh področjih, pa so zrinjeni na obrobje arene, v kateri je najpomembnejša programska točka lov za dobičkom, hlastanje za materialnimi dobrinami, razraščanje potrošniške miselnosti, itd. V tej zmedi zapisati, da je alpinizem delo in tega ne opredeliti, bi bilo kaj lahko pogubno za alpinizem, kajti, ko bi bilo to res, bi se mu razblinila njegova udarna moč — volja do uspeha, dosežnega z lastnim trudom, v potu svojega obraza (poučen negativni primer so prav gotovo naši najbolj plačani »delavci«-nogometaši).

Berimo dalje: »Cilj alpinizma ostane slej ko prej vzgoja ljudi v individualne alpiniste.« Tu ni ne kaj dodati ne komentirati. Tako naj bo tudi vnaprej množičnosti v gorah, na najrazličnejših maratoni, trimčkanjih za »kaveljce« in »korenine«, ki so obsedla Slovence, je tako ali tako dovolj. Naj se vsaj alpinisti še spoznavajo kot osebnosti in naj ne utonejo v brezimnem množičnem morju. O tej osebnosti v spisu »Vrednote alpinizma« (na straneh od 14 do 23) piše Albin Torelli:

»Vrednost kulturnega dela je v ideji in njegovi provenienci, da prihaja od enega stva-

ritelja, torej kaže na osebnost in njeno tvorbo idejno silo, ki jo hočejo danes tudi že nadomestiti s kolektivom, nad nacionalnostjo. «Torej tudi že takrat. Kolektiv namesto posameznika! In še na nekaj v tem stavku opozarja Torelli, na pojmovanje del kot kulturnega in ustvarjalnega, ne tistega ob tekočem traku.

Kje je potem sedaj začetni pomislek o umestnosti trditve, da je alpinizem kulturni pojav? Predvsem v tem, da sta se tako alpinizem in kultura, nujna manifestativnost v življenju in njiju pojmovanje, v teh petdesetih letih korenito spremenila. Ne le v tehničnem pogledu, temveč v idejnosti in svojih ciljih. Kultura je preživljala strese in pretrese, plula med ideološkimi Scilami in Karibdami, dandanes pa jo le stežka še zapazimo za palačastimi zidovi institucij takšnega in drugačnega pomena, nacionalnih »kulturnih hramov« ter Univerz in Akademij. Tu se potem pojavi kot alternativna kultura, tam kot nekakšna kontra ali subkultura, pa spet kot množična in ljubiteljska. Kadar pa hoče nastopiti kot »bela krizantema«, jo hitro ozmerjamo kot meščansko vlačugo. Iko bi pokojni Cankar to vedel... Teorije pa jo kot zgodovinsko in družbeno kategorijo obravnavajo na stotine različnih načinov.

Tudi alpinizem se ni izognil spremembam, kajti, če bi ostal tak, kot je bil leta 1932, potem bi ne bilo Everesta, pa Lotseja, pa Daulagirija, pa kaj jaz vem česa vsega bi ne bilo, ko bi se ta naš alpinizem iz Kajzeljevega in Torellijevega kulturnega pojava ne razvil v vrhunski šport s kategori-

zacijo, ki ima s kulturo, če je povsem ne sprofaniramo na sleherno človeško dejavnost, le takrat vsebinsko (ne manifestativno), skupno stičišče, ko Boris Režek, France Avčin, Ante Mahkota ali Nejc Zaplotnik pišejo knjigo (naj mi vsi ostali, številni pisoči alpinisti ne zamerijo, če jih ne omenim poimensko), ali ko Den Cedičnik slika in Belač vdihuje kamnu ali bronu življenje, ko Dane Škerl in Marijan Lipovšek komponirata, zamaknjena v žuborenja gorskih potočkov in divja bučanja viharjev na grebenih, ali pa, ko zablestijo gore v vsej svoji lepoti na fotografijah in filmskih trakovih alpinistov — odličnih fotografov in snemalcev. Toda vsi skupaj so še vedno posamezniki in ne predstavljajo alpinizma kot takega in v celoti, niti slovenskega ne.

Naj sklenem. Te vrstice niso nastale zaradi kakršnekoli polemične želje, še najmanj želje po polemiki z avtorji »Našega alpinizma«, s katerimi se intimno globoko strinjam in jih tudi kot človek, blizu alpinistični ideji, globoko spoštujem. Te vrstice sem napisal zgolj zaradi opozorila na neko možnost, ki se alpinizmu še vedno kaže, ob njegovem rojstvu pa mu je bila iminentna, na možnost, da vsi tisti, ki jim je do tega, alpinizem ponovno skušajo osmisliti kot kulturni pojav in mu vdahniti tistih kulturnih razsežij, ki mu vsaj kot ideji, rojeni pred več kot dvesto leti v krogu Zoisovih razsvetljencev, tudi gredo.

Mitja Košir

alpinistične novice

PRAVILA TUDI ZA ODPRAVE NA KITAJSKEM

Brez pravil in navodil tudi na Kitajskem ni mogoče uspešno pripraviti in izvesti alpinistične odprave. Da bi organizatorji ne imeli težav, jim je Kitajska planinska zveza KPZ pripravila pravi pravcati priročnik, ki je posebej zanimiv za odpravarje; zato naj si ga dobro ogledajo.

Priročnik najprej navaja vrhove, ki so tujcem na voljo za odprave. V Tibetu: Comolangma s sosednimi vrhovi ter Šišapangma, prav tako z bližnjimi vrhovi. V Xinjangu: Muztagata, Kongur, Kongur Tiubie in Bogda ter okolni vrhovi. V Xinjingu: Quogir (K₂), Gašerbrum, Gašerbrum II in Broad peak. Sichuan: Gogga (Minja Konka), Siguniang in končno še Quinghai: Anyemaqen. Tudi pri teh vrheh so dovoljeni dostopi na vrhove v okolici.

V drugem poglavju je naveden postopek za pridobitev dovoljenja. Pobudo da prošilec. Ko je vloga odobrena, se organizator in KPZ podrobneje pogovorita in o tem sestavita zapisnik. Šele sedaj sledi dovoljenje za izvedbo odprave.

Procedura zajema še posredovanje podatkov o članih odprave, njihovem številu, o času delovanja odprave in drugo. Enostranske spremembe s strani organizatorja niso možne, o vsem je treba obvestiti KPZ. Podobno velja tudi za izvidniške odprave.

Zanimivo je, da si KPZ pridržuje pravico, da izda hkrati več dovoljenj za isti vrh, če nameravajo odprave na goro po različnih smereh. Če pa gre za isto smer, je KPZ mnenja, da naj se organizatorji odprav najprej pomenijo sami med seboj, šele nato bo izdala dovoljenje.

V drugem poglavju beremo o uvozu in izvozu hrane in opreme. Potreben je seznam s podatki o vrsti, vrednosti, teži, ceno enote in skupno ceno. Seznam radijske opreme je ločen in ga je treba poslati KPZ mesec dni pred prihodom na Kitajsko.

Tudi za ponovni izvoz so paragrafi. KPZ je treba predložiti seznam porabljene in izgubljene opreme in hrane, seznam mora potrditi zvezni oficir. Če gre za odtujitev, ukrepa KPZ po carinskih predpisih svoje države.

Podrobno je treba sestaviti seznam vsega tistega, kar bi odprava hotela nabaviti na kitajskih tleh ter seznam dostaviti KPZ v času, ki ga določa zapisnik.

Četrto poglavje obravnava kitajske sodelavce odprav.

Vsaka odprava mora imeti zveznega oficirja. Ta mora pomagati odpravi (trekingu) pri reševanju problemov; skrbeti mora, da se odprava ravna po dogovoru. O delu in dogajanju poroča KPZ. Končno je naloga zveznega oficirja tudi v tem, da sodeluje pri razreševanju težav, ki nastanejo med člani odprave in kitajskimi spremljevalci. Dopusne teže opreme za nosače so: 20 kg za višino 5001 do 6000 m, 17 kg za višino 6001 do 7000 m in 14 kg za višino 7001 do 7500 m. Kitajsko osebje za višine nad 8000 m praviloma ni na voljo. Največje dovoljeno breme za nižinske nosače (do 5000 m) je 25 kg vštevisi opremo, hrano in gorivo. KPZ ob pripravi zapisnika oziroma pogodbe določa tudi največjo dopustno obremenitev tovornih živali. Pri tem upošteva tudi višino in topografske značilnosti terena, kjer deluje odprava.

Zajeti so še predpisi glede razdalj, ki jih smejo dnevno premestiti nižinski in višinski nosači ter tovrne živali. Na seznamu je še kisik za primer stiske ter za nosače oziroma sodelavce nad 7500 m. Zveznemu oficirju in drugemu osebju mora biti na voljo osebna in druga oprema, ki jim jo odprava bodisi posodi, bodisi podari. Uporabnost opreme presodi zvezni oficir. Odtujitve opreme v korist spremljevalcem gredo praviloma prek KPZ.

Odprave morajo imeti s seboj zdravnika ali ljudi z medicinskimi izkušnjami, ki skrbijo tudi za kitajske spremljevalce od dneva, ko nastopijo pot z odpravo. Zdravstveno skrbstvo mora biti brezplačno. Obolenih in poškodovanih spremljevalcev odprava ne sme odpustiti brez privoljenja zveznega oficirja.

Tudi v poglavju »razno« je vrsta zanimivih zahtev. Začne se z zahtevo po spoštovanju kitajskih zakonov in predpisov o varstvu kulturnih spomenikov, živali in rastlin. Vsaka tuja skupina mora navesti svojo nadrejeno organizacijo v domovini, kateri pripada in ki je odgovorna za skupino, v Pekingju pa mora imeti zastopnika, s katerim bo skupina vzdrževala stike s KPZ.

Dopisovanje s KPZ je bodisi kitajsko ali pa angleško.

Uporabljati je treba kitajska imena vzpetin in vrhov.

Članki in intervjuji, ki jih udeleženci odprave objavijo med bivanjem na Kitajskem, morajo biti vnaprej znani KPZ. Novice o uspehu odprave je dovoljeno objavljati prek KPZ. Slednje je treba obveščati sproti tudi o vseh nesrečah, nakar ta o dogodku poroča ustrezno okoliščinam.

Radijskih postaj, orožja in municije na kitajskem ozemlju ni mogoče uporabljati. Odprave in trekingi ne smejo početi nič takega, kar bi kalilo odnose med Kitajsko in njenimi sosedami, kadar alpinistična dejavnost poteka v mejnem predelu. Spoštovati je treba navade in kulturo domačega prebivalstva.

Skrbeti je treba za čistost okolja. Odpadke morajo odprave bodisi uničiti bodisi zakopati.

Brezplačno je treba dostaviti KPZ kopije vseh fotografij, filmov in magnetnih slikovnih zapisov o dejavnosti odprave. Poslati je treba tudi dve kopiji vseh publikacij, ob koncu odprave pa je treba podati ustno ali pisno poročilo. Slednjemu mora najkasneje po letu dni slediti službeno poročilo odprave.

Na zaključku osnovnih predpisov sledi naslednje opozorilo: Vsaka odprava ali turistična skupina, ki bo kršila navedene predpise, bo kaznovana z globo ali pa ji bo KPZ prepovedala alpinistično dejavnost na Kitajskem za toliko časa, kolikor meni, da je to potrebno.

Slede še končne določbe, ki pa so za načrtovalce odprav prav tako zelo pomembne.

Tuja odprava ali treking bo KPZ plačala prijavnino in vse druge stroške na Kitajskem do časa, ki je določeno z dogovorom. Kolikor tega ne bo storila, ne bo dobila vizuma ali pravice do udeleževanja v gorah.

Odprava ali treking, ki bo odpovedala dogovor s KPZ, ne dobi povrnjene takse, kolikor o svoji odločitvi ne obvesti KPZ v roku, kot ga določa sporazum. Plačati bo morala globo v znesku petine vseh predvidenih stroškov za čas delovanja na Kitajskem.

Delovanje tujih odprav in trekingov lahko kreditira samo KPZ, posojilo pa je treba odplačevati z obrestmi v višini enega odstotka.

Cestna taksa za motorna vozila na cesti Xegar—Čomolangma v Tibetu ter med Mazho in Eelikom v Xinjiangu je 500 juanov za avtobus in 300 juanov za džip.

Plačati je treba tudi takse za najete tovrne živali in sicer: Jak in konj veljata 26 juanov dnevno, kamela 40 juanov. Če jak in konj delata v višini nad 5000 metrov, se dnevna taksa za vsako žival poveča na 30 juanov, pristojbina za kamele pa se z višino ne poveča.

Da bi odprava lahko delovala brez težav, lahko pooblasti KPZ, da opremi kitajsko spremljajoče osebje s planinsko opremo, pri čemer pa niso zajeti pripomočki za taborjenje in alpinistična oprema. Stroški v ta namen so:

zvezni oficir in drugo kitajsko osebje 500 juanov. Nosači in gonjači tovornih živali-jakov, konj in kamel do višine 5000 metrov — pa 200 juanov.

Stroški se zmanjšajo na polovico, če traja odprava tri dni in tri noči ali manj.

Če odprava prinese s seboj opremo za zveznega oficirja in kitajsko osebje, je to opremo treba dodeliti brezplačno prek KPZ in skladno z njenimi pravili.

Skupine, ki žele najeti šotore za bazno taborišče pod Čomolungmo oziroma Šiša-pangmo, bodo poravnale pristojbine po ceni, ki jo določi krajevna izpostava KPZ.

P. Š.

Bilten UIAA, št. 99

SPREJEM V LJUBLJANI

Delegacijo I. primorske alpinistične odprave na Aconcagua je 16. aprila 1982 v Ljubljani sprejel predsednik predsedstva SFRJ tov. Sergej Kraigher.

Tov. Sergej Kraigher je z zanimanjem sledil našemu pripovedovanju o srečanju z izseljenci v Argentini in o samem vzponu čez južno steno. Tudi sam nas je spraševal o podrobnostih in o težavah ki so nas spremljale na odpravi. Pri tem nas je vse presenetilo, kako tov. predsednik dobro

pozna alpinizem, tako nam ni zmanjkalo snovi za pogovor. Čeprav je bil tov. predsednik zelo zaposlen, tedaj je bil v Ljubljani 9. kongres ZKS, mu ni bilo žal časa za prisrčen pogovor z nami. Na koncu smo mu podarili album s fotografijami z odprave.

Milan Černilogar

KRÁŠY SLOVENSKA 9/82

Zadnja številka prinaša poleg drugega tudi zanimiva članka o športnem plezanju in smučarskem alpinizmu na Slovaškem. Športno plezanje se je začelo širiti pred desetimi leti, tja pa so ga iz Sovjetske zveze prinesli domači alpinisti Kluvánek, Heřman in brata Drieškovec. Leta 1974 je bilo prvo slovaško prvenstvo v športnem plezanju, kasneje pa je bila ustanovljena tudi posebna komisija za to zvrst plezanja pri slovaški planinski zvezi. Prvo vsedržavno prvenstvo je bilo leta 1979 v devinskih stenah pri Bratwislavi, vsako leto pa poteka tudi tekmovanje za slovaški pokal v šestih kolih. V zadnjem času je ta zvrst plezanja posebej priljubljena med mladino in vrhunskimi alpinisti.

Prvo tekmovanje v smučarskem alpinizmu so na Slovaškem organizirali v letu 1977, ko je nastopilo samo devet dvojic. Odtlej se ljubitelji tekmovalnega turnega smučanja udeležujejo številnih domačih in tujih tekmovanj, zlasti v Italiji. Tekmovanje ima plezalni in smučarski del. Tekmujejo v dvojicah. Za uvrstitev šteje doseženi čas in izpolnitev drugih nalog, ki jih zastavi

Foto Danilo Bratina

organizator. Tekmovalca sta tudi pri smučanju ves čas v navezi. Vodilni češkoslovaški smučarji v tej disciplini so Jan Filipický in Timotej Zuzula, brata Róbert in Alexander Gálffy, Igor Viest in dvojica Antoška-Borák.

Karel Natek

RALLYE DEL BERNINA

Štirinasto tekmovanje v smučarskem alpinizmu z mednarodno udeležbo je bilo letos 4. in 5. maja. Pri koči Marinelli v berninskem pogorju je na nadmorski višini 2813 m startalo 37 dvojic na prvi etapi dvodnevnega tekmovanja. Pot jih je najprej vodila na Passo Marinelli Orientale (3120 m), nato pa so se s smučmi spustili 600 m navzdol. Sledil je vzpon na Monte Bellavista, ko se je močno poslabšalo vreme in od tam spet spust na sedlo Sasso Rosso (3510 m). Naslednji dan je bil na vrsti vzpon na Pizzo Zuppo (3995 m) in nato dolg spust proti koči Marinelli. Spotoma je bila še preizkušnja v gradnji igluja.

Zmagala sta Italijana, brata Mario in Angelo Fazzini, druga pa sta bila mlada češkoslovaška tekmovalca Filipický in Zuzula.

(Po Krasý Slovenska 82/9 povzel
Karel Natek)

MEDNARODNI SMUŠKI ALPINIZEM PREČENJE ALP KONČANO

V Hospentalu so se 23. maja 1982 na še vedno globoko zasneženi gotthardski višinski cesti srečale zadnje štafete mednarodnega smuškega prečenja Alp, ki se je bilo začelo 20. marca iz zahodne smeri v Nizzi, od vzhodne pa v Trstu. Čeprav je bilo podobnih smuških srečanj v Alpah že kar precej (že v 30. letih od Dunaja do Nizze) je bila ta prireditev nekaj posebnega, saj so jo podprla vsa alpska združenja alpskih držav. Sodelovali so: Club alpino Italiano, Planinska zveza Jugoslavije, avstrijsko alpsko združenje, južna Tirolska, švicarski Alpenclub, Club Alpin Français in nemški Alpenverein.

Mednarodno sestavljene štafete s po 12 udeleženci so bile vsakokrat na poti približno po teden dni. Pri tem je šlo večinoma za izkušene turne smučarje in deloma tudi gorske vodnike. Tudi precej žensk je sodelovalo, vse pa so brez večjih težav vzdržale korak z možmi. Začetni dvomi o smislu in pomenu takšnega prečenja so se hitro polegli, saj so bili vsi udeleženci brez izjeme navdušeni nad podvigom. Omembe vredno je, da med vso dolgo potjo ni prišlo do nobene nezgode. Med prečenjem so se posamezni deli štafet povzpeli na vrsto vršacev, med njimi na Mont Blanc in Monte Roso, udeleženci pa so prenočevali večinoma v

gorskih postojankah, ki v tem času največkrat niti niso bile oskrbovane.

V čudovitem sončnem vremenu je prišlo po končanem napornem podvigu na osrednjem trgu v Hospentalu do pravega improviziranega ljudskega praznika z mednarodnim značajem. Na slavnostnem kosilu pa so se zvrstili zanosni govori predsednikov vseh sodelujočih združenj, le-ti so v zadnjih etapah deloma tudi sami stopili na smuč. Vsi udeleženci so se strinjali, da bi kazalo v doglednem času pripraviti podobne mednarodne prireditve, saj je bilo več kot očitno, da povezujejo in zblizujejo številne gornike vseh sosednjih narodov in držav.

(»Deutscher Alpenverein, avgust 1982.)

M. A.

ENAJST SOVJETSKIH PLEZALCEV NA MOUNT EVERESTU

V času od 4. do 9. maja 1982 je dosegla sovjetska odprava pod vodstvom dr. E. Tamma vrh najvišje gore na svetu. Vzpon je potekal po eni izmed smeri v jugozahodnem ostenju Everesta. S petimi višinskimi tabori je doseglo vrh vsega enajst udeležencev v petih navezah po doslej vsakakor najtežavnejši smeri, ki poteka levo od angleške smeri iz leta 1971. Njena strmina znaša v povprečju med 50 in 60 stopinjami. Varovalne vrvi je bilo mogoče napeti le z največjimi težavami, ker je skala na tem področju zelo kompaktna. Na vrh Mount Everesta so se povzpeli: E. Mislovski (44), V. Baliberdin (42), S. Beršov (35), M. Turkevič (28), V. Ivanov (41), F. Efimov (38), V. S. Krišati (31), K. Valiev (30), V. Komutov (40), J. Golovdov (38) in V. Pučkov (41). Letošnja sovjetska odprava šteje tako med najuspešnejše v času pred monsunom.

V istem času je bila na gori tudi ameriška odprava, ki se je nameravala povzpeti na vrh iz Kitajske, to je severne strani. Odpravo je vodil Luc Whittacker, brat Jima Whittackerja, ki je dosegel leta 1963 vrh Everesta kot prvi Američan. Med šest tedenskim bivanjem v severni steni so imeli plezalci le dva lepa dneva, ves čas pa so vzpon odprave ogrožali snežni plazovi. Povod za prekinitev vzpona je bil smrtni padec Marty Hoey, ki se je ponesrečila pod višinskim taborom IV.

(»Alpin Magazin«, oktober 1982.)

M. A.

ŽENSKI »RENDEZ-VOUS HAUTES MONTAGNES 1982« V CIVETTI

Plezalke vse Evrope so se srečale v okviru »Rendez-vous Hautes Montagnes 1982« v kraju Alleghe ki leži ob vznožju Civette. To srečanje, ki je letos trajalo

od 4. do 11. julija, je bilo že štirinajsto po vrsti. Za organizacijo in vodstvo je tokrat poskrbela Italijanka Silvia Buscaini-Metzlitz. V dolomitskih ostenjih je teden dni plezalo 60 plezalk iz Italije, Jugoslavije, Velike Britanije, ZDA, Švice, Francije, Avstrije in Nemčije. Med uspehi kaže omeniti vzpone v južni steni Torre Venezia, v vzhodni steni Pan Zuccheru, v desnem steburu Tofane kot tudi v nekaterih znanih smereh Civette.

Kljub napornemu plezalskemu programu je prišlo tudi do prav vročih razprav in nekoliko bolj umirjene izmenjave mnenj. Ob vznjožu veličastne severozahodne stene Civette se je tako ponovno pokazalo, da se marsikaj dogaja v mednarodnem ženskem plezstvu, zlasti prepričljivo pa je bilo samostojno razmišljanje in ravnanje. Poglavitni vprašanji v vseh razpravah sta bili: emancipacija in partnerstvo na gori in v življenju. Seveda je bilo ob vseh priložnostih tudi dovolj ljubkega kramljanja in navezovanja prijateljstev, saj se hočejo vse udeleženke znova srečati, četudi zunaj uradnih okvirov. Na zaključni slovesnosti so poleg nekaterih mlajših predvsem počastili obe veliki dami alpinizma Paulo Wiesinger in Loulou Boulaz.

(»Alpin Magazin«, oktober 1982.)

M. A.

POLJSKA ALPINISTKA UMRLA ZARADI MOŽGANSKE KAPI

Poljsko-francoska ženska odprava, ki jo je vodila Wanda Rutkiewicz, se je nameravala povzpeti na drugo najvišjo goro sveta — 8611 metrov visoki K₂ v Karakorumu. Odprava je nameravala doseči vrh po abruškem grebenu, vendar je med vzponom prišlo do docela nepričakovane nesreče. V taboru II je namreč v višini 6850 metrov nenadoma umrla poljska plezalka Halina Kruger zaradi možganske kapi. Halina Kruger je bila ena najspodobnejših udeleženk te odprave in je bila tudi namestnica voditeljice odprave. Smrt te odlične plezalk je seveda pomenila hud udarec za ves načrtovani podvig. Toda odprava je kljub temu nadaljevala vzpon, saj vsekakor hoče doseči vrh K₂. (»Alpin Magazin«, oktober 1982.)

M. A.

SREČANJE ALPINISTK V ANGLIJI

BMC (British Mountaineering Council) je priredil v času od 12. do 26. junija 1982 mednarodno srečanje plezalk, in sicer v zvezi z mednarodnim letom žensk v športu. Dva tedna so udeleženke iz sedmih držav potovale po najbolj slovečih angleških plezalskih področjih, vodstvo te nevsakdanje prireditve pa je bilo v rokah dvanajstih najboljših angleških plezalk.

Čeprav je bilo vreme največkrat značilno angleško, torej deževno, so udeleženke preplezale vrsto izjemno težavnih smeri v Peak Districtu, Lake Districtu in severnem Walsu. Predvsem Američanke so navdušile s svojo izvrstno tehniko v težavnih peščenjakovih razpokah Peak Districta. Posebno zanimivo je bilo dejstvo, da večina plezalk ni bila voljna plezati do skrajnih meja tveganja, celo tedaj ne, če je bilo varovanje popolnoma zanesljivo. Najtežavnejša mesta so v takšnih primerih raje obšle.

M. A.

25-LETNICA SMRTI HERMANNA BUHLA

27. junija 1982 je minilo že 25 let, kar je v najvišjih gorah našega planeta šel v smrt gotovo najslovitejši alpinist tedanjega časa Hermann Buhl. Izkazal se je z nešteti prvenstvenimi, zimskimi in nočnimi vzponi tako v evropskih kot tudi v drugih gorah, posebno pozornost pa je vzbujal s svojimi neverjetnimi podvigi kot samohodec. Vrhunec tovrstnega plezalstva oziroma alpinizma je Buhl dosegel v času po 3. juliju 1953, ko je sam odšel v okviru Herligkofferjeve odprave na pot iz najvišjega tabora v višini 6900 metrov, dosegel vrh Nanga Parbata (8125 m) in se srečno vrnil v tabor.

Za razvoj himalaizma je verjetno še pomembnejša Buhlova druga odprava na osemisočaka. Tako njegova zamisel kot celoten načrt sta se namreč v celoti izpolnila, ko so 9. junija 1967 Markus Schmuck, Bruno Wintersteller, Kurt Diemberger in Buhl sam dosegli vrh Broad Peaka (8047 m.). Zamisel je namreč bila za tedanje čase revolucionarna: doseči vrh s pravcato žepno odpravo in to v slogu, ki ga danes posnemajo vse številnejši vrhunski alpinisti.

Hermann Buhl se je le nekaj borih tednov po uspehu na Broad Peaku odpravil skupaj s Kurtom Diembergerjem na takrat še neosvojeno Chogoliso, kjer se je nesrečno končala njegova življenjska pot.

(»Deutscher Alpenverein«, oktober 1982.)

M. A.

SEVERNA STENA KANGČENDZENGE

Bavarska Kangčendzenga odprava 1982 bo skušala v prihodnji pomladi priti po severni steni na tretjo najvišjo goro, ki sega 8598 metrov visoko. Odpravo bo vodil izkušeni himalajec dr. Hermann Warth. V odpravi bodo šerpe docela enakopravni člani in bodo imeli tudi vse pravice in možnosti za vzpon na vrh. Tako je bilo tudi že v obeh uspešnih odpravah, ki jih je dr. Warth pripeljal na Makalu in Ganeš III.

Čeprav bo moral vsak nemški udeleženec iz svojega prispevati 7000 nemških mark, je v proračunu odprave kljub temu še zelo velika luknja, ki jo bodo skušali zapolniti s široko zasnovano akcijo pozdravnih

razglednic. Takšen pozdrav iz Nepala, na razglednici bodo podpisali vseh udeležencev odprave, bodo poslali vsakomur, ki bo daroval najmanj 20 mark.

M. A.

razgled po svetu

5000 KM PEŠ — ZARADI DREVES IN LJUDI

Gibanje Čipko hoče rešiti Himalajo

V Nepalju živimo že šest let in smo spoznali velika področja dežele. Tokrat nas vodi pot proti vzhodu. Že 12 dni pešamo in se bližamo Surkhetu. Pot nas pelje skozi dokaj prostrane gozdove, ki pomenijo prijetno spremembo po številnejših plešastih dnevih. Gozdna tla očitno trpijo zaradi preveč pogoste paše, vendar je še nekaj podrasti in tudi suhih vej je dovolj za kurjavo. Spotoma smo videvali enako žalostno podobo kot v osrednjem Nepalju. Komaj kje kakšen listnat ali mešani gozd, maloštevilna listnata drevesa pa so bila povsod okleščena v groteskne oblike. Njihove veje vedno znova rabijo za to, da bi živino vsaj prehranili z bornim drevesnim listjem. Pogosto je še v navadi požigalništvo, tako si domačini zagotavljajo travo za svoje črede. Tako preživijo le stara drevesa, toda le začasno, ker so potrebe po lesu za gradnje in kurjavo vse večje. Opustela področja so premalo rodovitna za kmetijstvo, koze pa sploh uničijo vsako nadaljnjo rast.

Počivamo v skromni čajnici, ko se nam približa skupina ljudi, ki vzklika gesla kot na predvolilnem zborovanju. Očitno so Indijci. Nekdo iz skupine stopi k nam in nam pojasni: »Smo aktivisti gibanja Čipko! Ste že slišali za nas?«

Kaj je čipko?

To je dokaj razširjeno ljudsko gibanje v indijskih himalajskih državah, nastalo pa je iz skrbi za tamkajšnje gozdove, ki tako v Indiji kot tudi v Nepalju izginjajo. Zgodilo pa se je leta 1973, ko so prebivalcem neke vasi prepovedali vsakršno sekanje v bližnjih gozdovih, hkrati pa to dovolili nekemu velikemu lesnemu podjetju. Ljudje so se postavili v bran in se pri tem spomnili na leto 1730. Takrat so v Radžastanu pobili 363 pripadnikov Višnujeve vere — ta zapoveduje tudi čaščenje dreves in prepoveduje njihovo sečnjo — ker so se oklenili dreves, da bi jih tako zaščitili. Tako je gibanje dobilo svoje ime in taktiko, ČIPKO namreč pomeni — objeti. Načrte za industrijsko sečnjo v letu 1973

so preprečili, hkrati pa je gibanje za varstvo gozdov preraslo v pravcato varstvo narave, ki ga morajo vse bolj upoštevati tudi vladni organi.

Kakšni so cilji gibanja Čipko?

Predvsem preprečevati neodgovorno uničevanje gozdov, enak pomen pa pripisujejo tudi pogozdovanju. Že leta 1978 so pod vodstvom Čipko aktivistov zasadili 100 000 dreves, pri tem pa so se odločili za pet drevesnih vrst, ki v teh razmerah najboljše uspevajo, hkrati pa oskrbujejo ljudi z dodatno hrano: orehi, užjitimi semeni, oljnimi semeni, sadeži in takimi, ki med cvetenjem obilno medijo. Mešani gozdovi naj bi pomagali ukrotiti zelo pogubno erozijo, izboljšati rodnost tal in zadrževati večje zaloge vode. Varstvo gozdov v tem primeru ni nikakršen osamljen cilj, marveč pomeni tudi zaščito revnega vaškega prebivalstva.

Čipko v Nepalju

Uničevanje gozdov s katastrofalnimi posledicami vse do uničujočih poplav v porečju Gangesa ni omejeno le na indijsko Himalajo. Zato se je vodja Čipko gibanja Sunder Lal Bahuguna odpravil s štirimi prijatelji na približno 5000 km dolg pohod od Kašmira skozi Nepal, Siki in Butan do skrajnega vzhoda Indije.

Štiri tedne po našem srečanju pri Surkhetu in po 2532 prehojenih kilometrov je skupina prišla v Kathmandu, kjer so njeni nameni doživeli navdušen odziv. Spotoma so navduševali vaščane za svoje zamisli in predavali v šolah. Svoja stališča izpovedujejo nekako takole:

»Hinduizem in budizem učita, da je zemlja naša mati, da so ljudje in narava nerazdružno povezani. Zato imajo naši pozivi za rešitev matere zemlje veliko privrženec, težje pa je dobiti aktivne sodelavce. Kajti tako dolgo, dokler prebivalstvo ne ve, kako naj se preskrbi s potrebno hrano in kurjavo, ne bo pripravljeno varovati gozdov.«

Največjo podporo si voditelji gibanja Čipko obetajo od žensk, ki so tudi v Indiji pravzaprav dejanski nosilci njihovih idej, saj gre posredno tudi za njihovo večjo enakopravnost. Upanje ni neutemeljeno, kar že kažejo številni primeri.

Če Sunder Lal Bahuguna skromno pravi: »Voditelji našega gibanja so ženske, mi smo le razlagalci,« je v resnici on sam pravcata karizmatična osebnost celotnega gibanja. Številni ga že navdušeno označujejo za novega Gandhija. Svoj pohod je Bahuguna prekinil v juniju in juliju, da se je lahko udeležil kongresa za varstvo narave v Londonu. Zatem je obiskal še različne evropske države, in to ne samo zato, ker je moč gibanja toliko večja, kolikor večji ugled ima tudi v tujini. Sicer pa bi bilo gibanje Čipko potrebno domala povsod, tudi tam, kjer iz dneva v dan zabetonirajo na tisoče kvadratnih metrov. Tudi tam, kjer neusmiljeno iztrebljajo tropske gozdove, da bi zadostili potrebe bogatih po dragocenem lesu. In še predvsem tam, kjer ljudje v skrajni stiski in nevednosti sami uničujejo svoj življenjski prostor.

Vrtno se v Nepal. V zadnjem času so se v evropskem tisku znova razplamteli prepripi o pretirani porabi lesa za kurjavo, do česar prihaja zaradi vse številnejših odprav in trekingov s številnim spremstvom šerp in nosačev. Eni zahtevajo, da bi turisti ne smeli uporabljati za kurjavo lesa, oziroma da bi morali povrniti nastalo škodo. Nasprotna stran dokazuje, da turisti porabijo le neznaten delček tistega, kar domačini vsako leto sami posekajo. To drži. Toda tudi zgolj dobra volja bi v tej stiski veliko pomenila, saj gotovo ni nobenega zadržka, da se na svojih čudovitih potovanjih ne bi mogli oskrbovati s petrolejem ali plinom. Bolj bo pač treba upoštevati sveto zapoved: »Vsako zeleno drevo bi nam moralo biti brat in sestra, le z drevesi omogoča mati zemlja ljudem njihovo bivanje.«

(Povzetek po članku, ki ga je za revijo »Deutscher Alpenverein«, št. 5/1982, napisala Dietlinde Warth.)

M. A.

90-LETNICA FILMSKEGA DELAVCA IN ALPINISTA LUISA TRENKERJA

Kariera tega nenavadnega moža je dosegla svoj višek pač že v času pred drugo svetovno vojno, ko se je Luis Trenker izredno uspešno uveljavil kot filmski igralec, režiser in scenarist. Njegovi filmi iz gorskega sveta veljajo še danes za mojstrovine iz pionirskih časov alpinističnega filma. Danes pa je seveda veliko ljudi, ki sploh ne vedo, da Trenker ni bil samo plezalski junak na filmskem platnu, ampak je bil v resnici vrhunski alpinist v najhujših skalnih strminah.

Luis Trenker je slavil 90-letnico življenja 4. oktobra 1982, rojen pa je bil v St. Ulrichu v Dolomitih. Njegova filmska kariera se je začela pred več kot 60 leti.

Njegovo slavo pa je seveda spremljalo tudi veliko nevoščljivosti in pristranske kritike. Naj navedemo le nekaj njegovih najuspešnejših filmov iz tistih časov, v katerih je bodisi nastopal ali pa jih je zrežiral in zanje tudi napisal scenarije: »Sveta gora« (1925), »Boj za Matterhorn« (1927), »Gore v plamenih« (1930), »Upornik« (1931), »Izgubljeni sin« (1934) in »Gora kliče« (1938).

Trenker ni bil nikoli domišljav kmečki fant, ki je po naključju prišel do presemetljivih uspehov v širokem svetu, kot so mu svoje čase hoteli podtikati v strokovnih filmskih združbah. Po končani umetno-obrtni šoli se je že pred prvo svetovno vojno odpravil na Dunaj, kjer je doštudiral na fakulteti za arhitekturo. Počitnice pa je vedno preživel v domačih gorah, kjer si je kot gorski vodnik prislužil večino denarja za nadaljevanje študija. Če mu je le čas dopuščal, se je v tistem času loteval tudi zahtevnih plezalskih smeri, med katerimi naj omenimo le južno steno Marmolade.

(Povzetek iz revije »Alpine Magazin«, oktober 1982.)

M. A.

NAGRADA UIAA ZA FILM O VARSTVU GORSKEGA OKOLJA

Za Mednarodni filmski festival v Les Diablerets v Franciji je UIAA z letošnjim letom razpisala nagrado v smislu 3. člena poslovnika tega festivala iz maja 1981.

Nagrado bo dobil film, ki bo najbolje predstavil skrb za gorsko okolje — rastlinstvo, živalstvo, minerale, naravne zaloge ipd. — v sliki, besedi ali drugače.

Žirija lahko dodeli nagrado tudi filmu, ki samo v enem delu ustreza razpisu, če preostali del tega filma ni v nasprotju s tistim, ki zasluži nagrado.

Žirijo določa UIAA, zoper njeno odločitev ni priziva. Tudi ni nujno, da žirija odda nagrado, če meni, da noben film ne ustreza kriterijem, navedenim v 2. in 3. odstavku. Nagrade ni mogoče deliti. Predstavlja jo umetniški predmet z napisom: »Festival des Diablerets 19... (Prix de l'UIAA).«

Pavle Šegula

NASVETI ZA KAJAKAŠE — KOLPA

Najnovejša številka revije »Alpin Magazin« (oktober 1982) svetuje ljubiteljem kajakaškega športa obisk in vožnjo po Kolpi. Pri tem pravi, da je to lepa in čista kraška reka, ki tvori med Osilnico in Božakovim mejo med Hrvaško in Slovenijo. Vožnjo je mogoče začeti pri mostu, ki se pne čez Kolpo nekaj sto metrov nizvodno od Osilnice. Kolpa je od tod naprej (približno v dolžini 10 km) precej razgibana in hudo-

urniška, tako da mestoma doseže tretjo težavnostno stopnjo. Veslače je mogoče lepo opazovati s ceste. Strmo brzico v srednjem delu proge je najbolje prevoziti po levi strani. Potem sledi vožnja po še vedno hitro tekoči vodi skoraj do Broda na Kolpi. Naslednjih 50 km do mosta pri Vinici je pokrajinsko sicer zelo lepih, ponujajo pa domala stoječo vodo, ki jo prekinjajo le mlinske zapore. Najugodnejši čas za vožnjo je spomladi do srede junija.

M. A.

SPUST S SMUČMI Z VRHA HIDDEN PEAKA

Znani francoski plezalski ekstremist Sylvain Saudan je pred časom vodil osemčlansko odpravo na Hidden Peak. V njej so bili francoski in švicarski plezalci. Pet udeležencev, med njimi Saudan in njegova žena, je doseglo vrh. Z najvišje točke 8086 metrov se je Saudan nato spustil s smučmi vse do baznega taborišča. S tem se mu je posrečil prvi pravi spust z osem-tisočaka, kajti vsi dosedanja smuški podvigi z najvišjih gora našega planeta so bili praviloma opravljeni le v delnih etapah.

M. A.

KRÁSY SLOVENSKA 8/82

Avgustovska številka je izrazito naravovarstveno obarvana, saj prinaša kar štiri članke s tega področja: J. Durček piše o Medzibodrožju, močvirni, relativno nedotaknjeni pokrajini na jugovzhodu Slovaške. Sledi opis leta 1977 proglašene krajskega parka — Vzhodni Karpati, ki leži na slovaško-poljsko-sovjetski meji in meri 668 km². Zajema do 1000 m visoko, z bukovimi gozdovi poraslo in redko poseljeno hribovje, vanj pa je vključeno šest starejših naravnih rezervatov z ostanki pragozdne vegetacije.

Urednik revije Tibor Sásik kritizira turistično neurejenost Demänovske doline v Nizkih Tatrah, ki je sicer svetovno znana po Kraških jamah. Zanimiv je tudi članek

o tretji dimenziji gozda (kulturna, estetska, znanstvena in rekreacijska funkcija).

S to številko se končuje štiriletna serija o tatranskih vrhovih, v kateri je znani tatralog van Bohuš predstavil 48 najvišjih tatranskih vrhov z geografskega, zgodovinskega, planinskega in alpinističnega vidika.

Karel Natek

NOVA KATEGORIZACIJA PLANINSKIH POSTOJANK

Nemška in avstrijska planinska zveza uvažata od lanskega leta naprej novo kategorizacijo planinskih postojank v Alpah. Le-te se delijo v tri kategorije:

1. kategorija: Visokogorske postojanke so namenjene predvsem alpinistom in planincem. So preprosto opremljene in ne nudijo polne oskrbe ter so več ur hoda oddaljene od cestnih zvez. Prednost prenočevanja imajo člani planinskih organizacij, šele po 19. uri (poleti po 20. uri) lahko sprejmejo tudi nečlane. Člani si lahko tudi rezervirajo prostor, vendar je lahko vnaprej oddana največ polovica ležišč. Rezervacij nečlanov ne sprejemajo. Daljše bivanje ni dovoljeno. Člani si lahko zastonj skuhajo vodo za čaj. Nočni počitek je od 22.—6. ure.

2. kategorija: Izhodiščne postojanke so za izhodišče za ture in vzpone v okolici. So dobro urejene in oskrbovane, vendar niso dostopne z avtomobilom. Tudi tu imajo pri prenočevanju prednost člani planinskih organizacij. Rezervirati je možno največ tri mesece naprej, vendar le največ 30 % ležišč. Člani imajo pravico do tople vode za čaj in uživanja hrane, ki jo prinese s seboj. Nočni počitek se začne ob 23. uri.

3. kategorija: Dolinske postojanke so dostopne z motornimi vozili in so pogosto cilj enodnevnih obiskovalcev. Pretežno so usmerjene v gostinske usluge. Tudi tu imajo člani prednost pri prenočevanju. V načrtu je, da se vse koče opremijo s tablicami z označeno kategorijo.

Iz revije Turista na cestu 82/8 prevedel Karel Natek.

NEZAŽELENI OBISKOVALCI PLANINSKIH ZAVETIŠČ

Walter Hälg, gospodar zavetišča »Grubenhütte«, se v »Die Alpen« pritožuje zaradi nezaželenih obiskovalcev planinskih zavetišč in pravi:

V minulih letih se je resda včasih zgodilo, da so se zlasti ob koncu sezone pojavili v kočah alpskega kluba, ki niso oskrbovane, nezaželeni gosti, ki niso plačali takse ali so celo poškodovali inventar. Tudi »Grubenhütte« akademskega alpskega kluba Basel so obiskali takšni ljudje in moj predhodnik Willi Preiswerk je moral nekoč celo nadomestiti demolirano blagajno. Toda to, kar se je včasih dogajalo le poredko, je danes postalo že navada. »Grubenhütte« so potem, ko so poleti 1978 ponovno izropali

blagajno in vlomili v omare in shrambo, kjer je shranjen klubski material, na novo opremili s »Kaba« ključavnicami ter šest kilogramov težko jekleno blagajno. Toda tudi to so med 18. in 29. julijem 1981 spet izropali in po nekaj urnem »delu« s kladivom in zasekačem dobili komaj 300 švicarskih frankov. Kakšni »planinci« so to, ki so pripravljeni za takšno dejanje opraviti celo težavni vzpon na 2500 metrov.

Da bi preprečili nenehno zastojskarsko potrato lesa, so v »Grubenhütte« pripravili metrska polena. Rezultat je bil, da so turisti, ki ne znajo več uporabljati žage in sekire, ne samo polomili letno več toporišč, ampak so se, da bi si olajšali delo, raje spravili nad stole in drugi inventar, ki ga je mogoče lažje razsekati, in ga pokurili. Poleti 1981 so med sušnim obdobjem, ko po plastičnih ceveh, ki so jih s težavo položili, priteče le malo vode, te cevi razrezali. To se je ponovilo še julija 1982, ko je bilo zajetje vode še pod snegom in zamrznjeno. Kaže, da nekateri obiskovalci nad 1500 metri povsem zgubijo sposobnost normalnega razmišljanja, kajti sicer bi jim vendar moralo postati jasno, kakšni so rezultati teh njihovih domnevnih zboljšav. Takšni gosti pa si gotovo tudi ne morejo niti zamisliti, da so na svetu še vedno idealisti, ki so pripravljeni v korist večine resnih planincev, prevzeti skrb za koče alpskega kluba in prinašati vanje potrebne predmete tudi v nahrbtniku.

Višek arogance pa dokazuje vpis v knjigo gostov 2. julija 1982, seveda brez podpisa: »Sam na poti. Pokadil mamilo in užival uro miru tu zgoraj. Ne zamerite, ker sem uporabil mleko v prahu, vendar nimam denarja pri sebi. Freedom is just another word for nothing left to loose. Reto.«

Je mar upravičena domneva, da narkomani zdaj ropajo tudi blagajne planinskih koč, da bi prišli do denarja za mamilo? Zato bi še zlasti neoskrbovane klubske koče priporočili varstvu resnih planincev. Klubi jim bodo zelo hvaležni, če bodo nekoliko popazili na dvomljive obiskovalce koč.

(Die Alpen — 9/82)

Z. Z.

na kratko...

NA PECO!

Sredi septembra so v PD Železniki organizirali turo na Peco. Ob lepem vremenu so se iz Železnikov odpeljali ob 4.30. Potovali so mimo Kranja skozi Jezersko do Pliberka, zavili do Črne in do Podpece. Povzpeli so se do Doma na Peci in na Kordežovo glavo. Z vrha je čudovit razgled

predvsem na Savinjske Alpe. Na Peci dela tudi sedežnica, za katero menijo, da je najdaljša v Evropi. Pri sestopu smo si ogledali votlino kralja Matjaža. Domov smo prišli zelo utrujeni. Tura je bila zanimiva. Za to ima zasluge tudi vodja Ivo Trojar.

Jani Rejc,
Železniki

Udeleženci pohoda
na Peco, 2126 m

Foto J. Rejc

Udeleženci
smučarskega
tekmovanja na Ledinah

Foto F. Ekar

S PLANINCI SMO BILI NA LISCI

Zgodaj zjutraj, ko sem se zbudila, sem se oblekla, najedla, naložila nahrbtnik in se poslovila od mamice in atija. Prišla sem k pošti. Tam smo počakali na avtobus številka dve. Po poti smo se pogovarjali. Avtobus nas je pripeljal pod Lisco, naprej smo nadaljevali pot peš. Hodili smo po gozdu. Pot je bila naporna, toda kratka. Čez nekaj časa smo prišli na vrh Lisce. Na vrhu je že igrala godba. Poiskali smo si prostor, se posedli na puloverje in jopice. Najedli smo se in napili in že je bila proslava. Čas igre je hitro mineval in morali smo se posloviti. Navzdol je šlo kar hitro. Prišli smo do našega avtobusa in se odpeljali domov. Med potjo je vsak izmed nas moral kaj zapeti ali povedati šalo, da je dobil značko. Potem smo tekmovali. Odgovarjali smo na vprašanja in za nagrado dobil čokolado. Že v temi smo se ustavili, kjer smo lahko izstopili. Po počitku smo nadaljevali pot domov.

Mateja Golob, 3 a
OŠ »Tone Žnidarič«, Ptuj

PLANINSKO SMUČARSKO TEKMOVANJE NA LEDINAH

1. avgusta letos so organizirali že drugič planinsko smučarsko tekmovanje v slalomu. Na letošnjem tekmovanju, ki je bilo posvečeno občinskemu prazniku mesta Kranja, je tekmovalo 62 udeležencev iz vse Slovenije.

RODNA GRUDA 10/82

V tej številki o planinstvu: V rubriki »Dogodki« beremo pod naslovom Najvišje gradbišče v Jugoslaviji »kratko« informacijo o gradnji na Kredarici; v »Turističnem

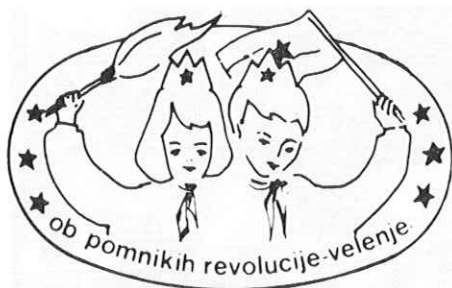
vodniku« predstavljajo Kočo na Blegošu s kratkim zgodovinskim prerezum razvoja planinstva v škofjeloški občini. Posebej naj omenimo sestavek v rubriki »Naravni zakladi Slovenije« — Presedlaj v Kamniški Bistrici, ko nam Peter Skoberne s skico in fotografijo predstavi to naravno zanimivost v osrčju Kamniških Alp.

VZGOJNI CENTER V BAVŠICI

Mladinska komisija se je na sestanku z gospodarsko komisijo pri PZS dne 22. 4. letos dogovorila, da prevzame vzgojni center v Bavšici v upravljanje. Znano je, da ta komisija prireja vsako leto v tem Centru tečaje in seminarje za mladinske vodnike, mentorje in tabore za pionirje-planince. Doslej so opravili že veliko prostovoljnega dela, saj je poleti v tej skriti dolini, ki je že umirala, izredno živahno. Mladina je povezana z domačini in sploh radi sodelujejo z njimi, saj je že zdaj očitno, da se je v to gorsko lepoto naselilo novo življenje, ki bo vsekakor pomagalo ohraniti prvobitje in ga povezati s sedanjim časom. In kdo naj bi bil za to bolj primeren kot je mladina?

NOVICE, 16/82

Glasilo ptt delavcev Slovenije tudi tokrat ostaja zvesto planinskim temam. V tej številki namreč najdemo poročilo o 16. srečanju bratstva planincev PD PTT Sljeme iz Zagreba in PTT Ljubljana 4. in 5. 9. na Vrščicu. Na zadnji strani pa najdemo reprodukcije spominskih ovitkov, med katerimi je tudi ovitek, ki ga je Filatelistično društvo PTT Slovenija iz Ljubljane, izdalo ob letošnjem Dnevu planincev na Lisci. Ilirskobistriška pošta pa je jubilejno leto organiziranega planinstva pod Snežnikom obeležila kar s tremi žigi.

NE KLONIMO, TOVARIŠI!

kajuh

PIONIRJI PLANINCI IZ TITOVEGA VELENJA POROČAJO:

Pionirji planinci iz Titovega Velenja smo v počastitev letošnjega Dneva planincev, prehodili pot »Ob pomnikih revolucije« v Saleški dolini.

Planinski zvezi Slovenije pošiljamo pozdrave z obljubo, da bomo na svojih poteh obujali izročila NOB in čuvali našo lepo naravo.

Titovo Velenje, dne 8. 9. 1982.

Pionirji planinci
iz Titovega Velenja

SIGNALI 17/82

Glasilo delavcev TOZD in DS SSS Podjetja za PTT promet Ljubljana prinaša tokrat tele sestavke s planinsko vsebino: Slikarska kolonija na Vršiču (Priložnost za slikarje amaterje). To slikarsko kolonijo je letos v avgustu organiziralo PD PTT Ljubljana. V sestavku Most prijateljstva pa zvemo vse zanimivo o srečanju ptt delavcev iz Zagreba in Ljubljane, ki je bilo letos v septembru prav tako na Vršiču.

SIGNALI 18/82

Ivanka Galič v prispevku Naš izlet na Vršič, opisuje septembrski izlet PTT upoko-jencev na Vršič. Spodbudno je, da več

delovnih kolektivov vnaša v svoje načrte, ki uokvirjajo njihovo rekreativno življenje, tudi izlete upokojenih sodelavcev v gore. Tako na primer vsako leto pripravlja tak izlet tudi PD RTV Ljubljana, ko so bili letos v Logarski dolini in na Okrešlju, lani pa v Planici in v Tamarju.

DELAVEC 10/82

Sem in tja uredništvu Planinskega vestnika pride v roke tudi revija Delavec, ki je namenjena delavcem na začasnem delu v tujini. In ker je vedno kaj planinskega v njej, smo tega veseli. V tej številki na primer najdemo tele »planinske« vsebine: Kratko poročilo o Dnevu planincev na Lisci, v rubriki »V enem stavku« beremo o akciji 100 družin na Nanos. Na Stolu — tak naslov je dal svojemu prispevku Ivan Žižek, ko popisuje svoja doživetja s te najvišje gore v Karavankah. V Veseli šoli pa je sestavek s planinsko vsebino namenjen spoznavanju domače dežele (Opis poti do Črnega jezera čez Komarčo).

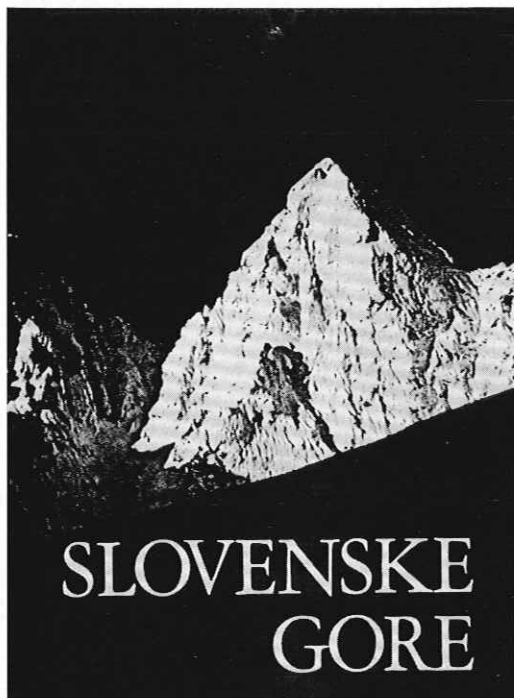
NOVICE 17/82

Glasilo ptt delavcev Slovenije tokrat obvešča svoje številne bralce med drugim tudi o velikem dogodku, ki so ga bili pripravili planinci PTT »Sljeme« iz Zagreba med 9. in 12. septembrom, ko so organizirali 30. jubilejni partizanski pohod po Velebitu. Iz Slovenije so se tega pohoda udeležili PD PTT Ljubljana, PD PTT Maribor in Celje. Na isti strani beremo tudi poročilo o udeležbi na letošnjem Dnevu planincev na Lisci, ki je, kot je znano, izredno lepo uspel, saj se ga je udeležilo izredno veliko število planincev in ljubiteljev narave.

FERRALIT DANES 10/82

»Bili smo na Triglavu«, lahko preberemo na strani 8, ko nas poročevalec BP obvešča o uspelem vzponu na Triglav, ki se ga je udeležilo 19 delavcev iz Ferralita in gostov iz Juteksa. Bili so navdušeni nad lepotami triglavskega pogorja in so sklenili, da se bodo ponovno srečali na Raduhi.

NOVA KNJIGA O LEPOTAH SLOVENIJE

**KNJIGA,
KAKRŠNE DOSLEJ
ŠE NISMO IMELI!**

Rastline, živali, človek v slovenskih gorah
Razvoj planinskega gibanja in organizacije
Slovenske gore v literaturi, glasbi in likovni umetnosti
Boj za svobodo, varstvo narave v slovenskih gorah
Seznam vseh slovenskih vrhov nad 2000 metrov

**17 avtorjev, 59 fotografov
344 strani, 470 barvnih reprodukcij
cena 1900 dinarjev,
vezano v platno**

GORE! Kdo jih ne pozna? Pozno jeseni ali spomladi, ko nam dolinska megla razžira razpoloženje, se po dolgem kislem vremenu, ko vetrovi odgrnejo oblačno zaveso, pokažejo nad gozdovi daleč na obzorju. Iskre se v soncu kot kristalno čisti zvoniki, ki pozvanjajo v sinje višave. Videti so hladne in oglete, nam pa je ob pogledu nanje toplo pri srcu, saj nam zbujajo prijetne spomine na nepozabna doživetja. Gore! Najlepše, kar nam je dala narava, zemlja, ki je privzdignjena nad obzorjem in nad vsakdan. Slovenci smo alpski narod, saj je v Alpah — kot pravi pesnik — slovenska zemlja najvišje vzkipela.

(Iz uvodnega poglavja Ivana Gamsa)

Prepričani smo, da bo knjiga **SLOVENSKE GORE** postala prav taka uspešnica kot **ZAKLADI SLOVENIJE**; v vrsti teh uspešnic pa pripravljamo še **SLOVENSKE GRADOVE** in **SLOVENSKO MORJE**.

Knjiga **SLOVENSKE GORE** stane 1900 dinarjev, lahko pa jo plačate v šestih zaporednih mesečnih obrokih.

Imetniki **KNJIŽNE KREDITNE KARTICE** pa lahko to knjigo dobite po ceni 1600 dinarjev (že upoštevan 10% popust), s pogojem, da jo naročite do 15. januarja 1983!

NAROČILNICA

PRIIMEK IN IME:

NASLOV: ROJEN: V:

POKLIC: REG. ŠT. OS. IZK.: IZD. OD:

ZAPOSLEN PRI: SEDEŽ DEL. ORG.:

KNJIŽNA KREDITNA KARTICA ŠT.:

NAROČAM KNJIGO: **SLOVENSKE GORE** vezano v platno 1900 din

RACUN BOM PORAVNAL (neustrezno prečrtaj) a) v enkratnem znesku

b) v rednih mesečnih obrokih 5 × 300 in 1 × 400 din

Datum: Podpis:

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:

CANKARJEVA ZALOŽBA, 61000 Ljubljana, Kopitarjeva 2

KNJIGO LAHKO NAROČITE TUDI V KNJIGARNAH IN PRI ZASTOPNIKIH CZ